

Broj: 02-02-5-353-2/21
Tuzla, 15.3.2022. godine

PRIMLJENO: 15-03-2022			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02-50-18-		420	22

S

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE

DOM NARODA

gosp. Dragan ČOVIĆ, predsjedavajući Doma naroda
gosp. Nikola ŠPIRIĆ, prvi zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda
gosp. Bakir IZETBEGOVIĆ, drugi zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda

PREDSTAVNIČKI DOM

gosp. Denis ZVIZDIĆ, predsjedavajući Predstavničkog doma
gosp. Nebojša RADMANOVIĆ, prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma
gđa Borjana KRIŠTO, druga zamjenica predsjedavajućeg Predstavničkog doma

Poštovani,

U skladu sa članom 4.10. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) u prilogu se dostavlja Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2021. godini.

Izvještaj je pripremljen na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini, a dostava se vrši u čvrstoj kopiji i elektronskom formatu.

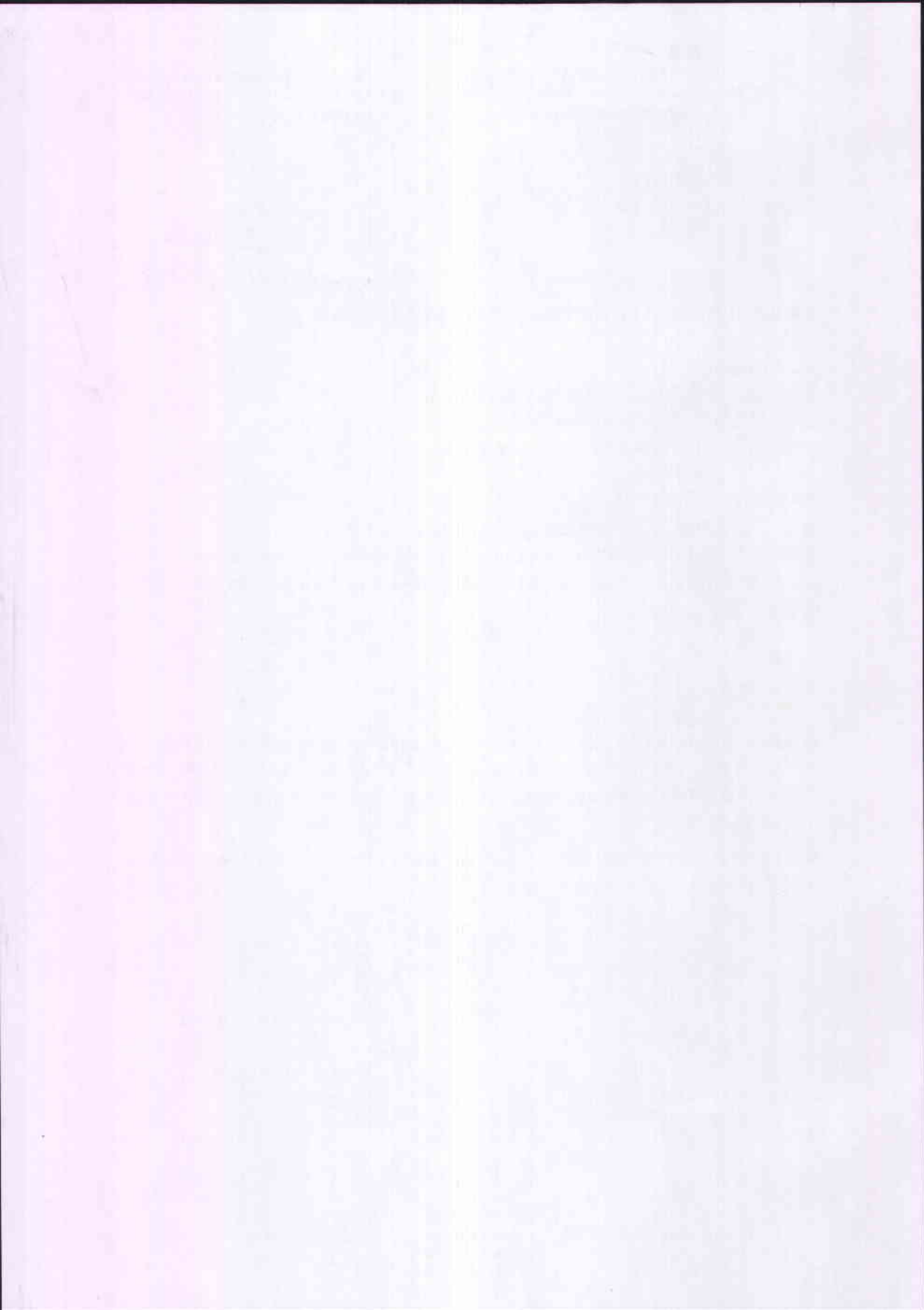
S poštovanjem,

Predsjedavajuća Komisije

Branislava MILEKIĆ

Prilog: kao u tekstu

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
2021

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2021. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2021. године

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију слиједи приступ извјештавања регулаторних тијела у Европској унији и захтјеве Енергетске заједнице, с прилагођавањима која изражавају специфичности регулаторног оквира у Босни и Херцеговини.

Моле се корисници Извјештаја да приликом употребе података обавезно наведу извор.

Садржај

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ.....	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	9
3.1	Правила и документа ДЕРК-а.....	9
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	18
3.3	Поступци лиценцирања.....	26
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката.....	28
3.5	Технички аспект рада електроенергетског система.....	31
3.6	Поступци одређивања тарифа.....	36
3.7	Тржиште електричне енергије.....	38
3.8	Енергетска статистика.....	50
3.9	Судски и други спорови.....	53
3.10	Остале кључне активности.....	53
4.	АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА.....	59
4.1	Енергетска заједница.....	59
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА.....	65
4.3	Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – МЕДРЕГ.....	67
4.4	Савјет европских енергетских регулатора – ЦЕЕР.....	68
4.5	Међународна конфедерација енергетских регулатора – ИЦЕР.....	68
4.6	Међурегионална сарадња.....	70
5.	РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ.....	71
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2022. ГОДИНИ.....	73
ПРИЛОЗИ		
А:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине.....	77
Б:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	79
Ц:	Билансне величине електроенергетског сектора Босне и Херцеговине.....	81
Д:	Електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	83
Е:	Acquis Енергетске заједнице.....	85

1. УВОД

Босна и Херцеговина (БиХ), земље у окружењу, Европска унија (ЕУ), као и многе друге регије у свијету, током протекле 2021. године суочавале су се с наглим порастом цијена енергије. То је разлог за велику забринутост грађана, привреде, влада и других институција. Пораст цијена потакнут је повећаном глобалном потражњом за енергијом, у контексту привредног опоравка и изласка из кризе узроковане пандемијом болести COVID-19. Европска домаћинства и компаније суочавају се с могућношћу повећања трошкова за енергију када су многи погођени губитком прихода због пандемије. То може негативно утицати на опоравак, на његову праведност и укључивост. Додатно, угрожава се повјерење и подршка енергетској транзицији, која је нужна не само како би се спријечиле катастрофалне посљедице климатских промјена, него и како би се смањила осјетљивост на непредвидивост цијена фосилних горива, прије свега нафте и гаса.

У овим условима значај даљње реформе сектора и енергетске транзиције додатно је увећан. У Босни и Херцеговини на свим административним нивоима, а према уставним надлежностима, у наредном периоду неопходан је наставак усклађивања законодавства о енергији с правном тековином Европске уније и Енергетске заједнице, интегрисани развој енергетских и климатских политика, те спровођење реформе сектора енергије.

Током 2021. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) наставила је своју мисију регулатора у сектору, развијајући услове за слободну трговину и поуздано снабдијевање електричном енергијом, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутрашњем тржишту електричне енергије. ДЕРК је и у протеклој години сарађивао са великим бројем институција Босне и Херцеговине, њених ентитета и Дистрикта, као и бројним међународним институцијама чији рад утиче или се односи на регулисање тржишта електричне енергије. У условима пандемије COVID-19 ДЕРК је своје јурисдикције и одговорности обављао уз неминовна и потребна прилагођења која нису смањила ефикасност рада.

Електроенергетски систем БиХ је током 2021. године радио стабилно и без већих проблема. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Сви планирани и накнадно тражени радови у преносној мрежи у функцији одржавања су извршени.

Након завршених потребних радова, почетком јуна 2021. године отклоњена је дотадашња крута веза (тзв. 'Т' спој) између 110/х киловолтних (kV) трафостаница Чапљина, Мостар 9 и Столац, чиме су формирана два нова далековода, ДВ 110 kV Чапљина – Мостар 9 и ДВ 110 kV Мостар 9 – Столац. По завршеној санацији квара трансформатора 220/110 kV, 150 мегаволтампера (MVA) у трафостаници ТС Мостар 4 и спроведених функционалних испитивања и детаљних прегледа, трансформатор је крајем

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) је независна институција Босне и Херцеговине, која дјелује у складу с принципима објективности, транспарентности и равноправности, и има јурисдикције и одговорности над преносом електричне енергије, операцијама преносног система и међународном трговином електричном енергијом, као и над производњом, дистрибуцијом и снабдијевањем електричном енергијом купаца у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је непрофитна институција и финансира се из регулаторних накнада које плаћају лиценцирани субјекти.

јануара оптерећен и стављен у функцију, чиме је повећана сигурност снабдијевања купаца електричне енергије. Средином јануара 2021. године у вјетроелектрани Подвележје инсталисане снаге 48 мегавата (MW) извршена је прва синхронизација генератора на електроенергетски систем, чиме је почео њен пробни рад. Након што су крајем 2021. године комплетирана сва функционална испитивања, ова електрана, која је на преносну мрежу прикључена преко трафостанице ТС 110/30 kV Подвележје, добила је сагласност Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) за трајни погон.

У протеклој години произведено је 17.055,44 гигаватсати (GWh) електричне енергије, што је 1.645 GWh, односно 10,8% више него у 2020. години. Хидролошки услови су били повољни, те је производња у хидроелектранама повећана чак за 2.038 GWh, односно 47,6%, и износила је 6.314 GWh. С друге стране, производња у термоелектранама је, због мање производње угља и расположивости термоблокова, смањена за 622 GWh, односно 6%, те је износила 9.821 GWh. Вјетроелектране прикључене на преносни систем су произвеле 382 GWh, односно за 120 GWh више него претходне године. Производња у мањим обновљивим изворима (мале хидроелектране, вјетроелектране прикључене на дистрибутивни систем, соларне и електране на биогорива) повећана је 29,9% и износила је 518,67 GWh. У електранама индустријских произвођача произведено је 19,98 GWh.

Укупна потрошња електричне енергије износила је 12.170 GWh, што је 7,4% више него претходне године. Потрошња купаца прикључених на преносни систем повећана за 31,4% и износила је 1.170 GWh, док је дистрибутивна потрошња повећана 4,7% и износила је 10.468 GWh.

Максимално оптерећење електроенергетског система у протеклој години од 1.909 MW забиљежено је у осамнаестом сату 23. децембра 2021. године, што је мање од историјског максимума од 2.207 MW из осамнаестог сата 31. децембра 2014. године. Минимално оптерећење од 685 MW забиљежено је у четвртном сату 7. јуна 2021. године, што је 80 MW више од најмањег оптерећења у неколико претходних деценија, које је остварено у четвртном сату 25. маја 2020. године.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 19.729,3 GWh, што је 8,83% више него у 2020. години. Преносни губици износили су 369,2 GWh, односно 1,87% од укупне енергије у преносном систему. У 2021. години дистрибутивни губици су износили 965 GWh или 9,22% у односу на укупну дистрибутивну потрошњу.

У 2021. години извезено је 6.173 GWh електричне енергије, што је 11,4% више него у претходној години, а увоз је смањен за 7,1% и износио је 1.390 GWh.

*Државну регулаторну
комисију за електричну
енергију је основала
Парламентарна скупштина
Босне и Херцеговине
доношењем Закона о
преносу, регулатору и
оператору система
електричне енергије у БиХ и
именовањем чланова
Комисије.*

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Суад Зељковић, с мандатом од пет година (од 11. јуна 2016. године), и
- Никола Пејић, с другим мандатом од пет година (од 11. јуна 2016. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- Бранислава Милекић, с мандатом од пет година (од 5. августа 2020. године).

Уочљиво је да је истекао први петогодишњи мандат једном члану Комисије из Федерације Босне и Херцеговине, те да је другом члану Комисије истекао и други петогодишњи мандат. Имајући у виду да је *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ* дефинисано да Комисија ради у пуном саставу и да одлуке доноси консензусом, Суад Зељковић и Никола Пејић и даље обављају функцију члана Комисије до завршетка процедура за именовање чланова Комисије из Федерације Босне и Херцеговине.¹

Од успостављања Државне регулаторне комисије за електричну енергију њени чланови се на равноправном основу ротирају на функцији предсједавајућег сваке године. Ову функцију до 30. јуна 2021. године је обављао Никола Пејић. Бранислава Милекић актуелна је предсједавајућа Комисије до 30. јуна 2022. године.

ДЕРК је Законом успостављен као независна и непрофитна институција Босне и Херцеговине, уз обавезу дјеловања у складу с принципима објективности, транспарентности и равноправности. Наведени принципи уграђени су у сва акта ДЕРК-а и спроводе се у свим поступцима. Такав начин рада уважава међународне примјере добре праксе и у највећој могућој мјери је усаглашен са *Смјерницама Секретаријата Енергетске заједнице о независности националних регулаторних тијела*. Уграђена у правила и перманентно практично примјењивана независност Државне регулаторне комисије показује се и доказује у свим сферама, укључујући политичку, правну, социолошку и финансијску димензију.

Енергетски прописи Европске уније (ЕУ), који путем механизма успостављених према Уговору о успостави Енергетске заједнице постају обавезујући и за Босну и Херцеговину, посебно наглашавају корелацију регулаторне независности и спровођења реформи, те уводе повећана овлашћења и појачавају независност

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2020. години разматран је на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Извјештај је, без гласова 'против', усвојен

- на 19. сједници Представничког дома одржаној 28. априла 2021. године, и
- на 18. сједници Дома народа одржаној 27. маја 2021. године.

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступци избора два члана Комисије из Федерације Босне и Херцеговине налазе се у процедури у Влади овог ентитета. Након што приједлоге Владе потврди Парламент Федерације БиХ, номинације се достављају Савјету министара БиХ, које предлаже именовања Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

регулатора, нарочито у надзору тржишта и санкционисању нетржишног дјеловања.

У складу са Законом, темељне одредбе о надлежности, организацији и начину рада, финансирању, транспарентности рада и заштити повјерљивих информација регулише *Статут Државне регулаторне комисије за електричну енергију*, донесен 2003. године, непосредно по оснивању ДЕРК-а, уз измјене из 2004. и 2009. године. У децембру 2017. године донесена је *Одлука о измјени Статута* којом се децидирано прописује искључива организациона и протоколарна функција председавајућег Комисије, без икаквих додатних овлашћења у представљању, заступању или доношењу одлука у односу на друга два члана Комисије. Консеквентно томе се избјегава прекомјерни формализам даљње пријаве измјене података у статистичким, порезним и другим регистрима приликом ротирања чланова Комисије на положају председавајућег.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију организован је у четири сектора:

- Сектор за тарифе и тржишта,
- Сектор за лиценце и техничке послове,
- Сектор за правне послове, и
- Сектор за финансијско-административне послове.

У функцији ефикаснијег обављања послова у ДЕРК-у се по потреби успостављају тематски радни тимови, у чијем раду учествују запосленици из различитих сектора.

Имплементација система финансијског управљања и контроле заснованог на управљању ризицима у ДЕРК-у обавља се управо на тај начин. Централна хармонизациона јединица Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине је за руководиоце организационих јединица ДЕРК-а организовала тематске обуке о основама система финансијског управљања и коришћењу посебно развијене софтверске апликације (ПИФЦ) у имплементацији система финансијског управљања и контроле. По стицању потребних знања из ове области ДЕРК је усвојио *Акциони план за успоставу и унапређење система интерних финансијских контрола за 2021. годину*, који је усаглашен са стратешким и оперативним плановима развоја система интерних финансијских контрола у институцијама Босне и Херцеговине. Током године све планске активности су успјешно реализоване, а међу њима се посебно издваја утврђивање *Регистра ризика* за 2021. годину. Сврха овог документа је избјегавање, односно умањење утицаја будућих догађаја који могу угрозити остварење циљева ДЕРК-а, као и идентификовање евентуалних пропуштених прилика за побољшање пословања.

Током 2021. године извршена су даљња прилагођења рада Државне регулаторне комисије за електричну енергију околностима изазваним пандемијом COVID-19. И даље је на минимум сведен број физичких састанака и службених

путовања, а контакти путем различитих интернет комуникационих платформи су доминантни. Све активности ДЕРК-а спровођене су уз поштивање епидемиолошких и других мјера које су поводом пандемије COVID-19 утврђивали надлежни органи. У том правцу ДЕРК је у фебруару 2021. године ДЕРК усвојио *Акциони план за превенцију корупције за вријеме трајања пандемије COVID-19*, а мјесец дана касније *Одлуку о коришћењу интернет комуникационе платформе током пандемије COVID-19*.

Нови услови рада и интензивирана дигитална комуникација нагласили су значај поузданости опреме и повећања заштите информационо-комуникационих система. Уз поштовање релевантних стандарда и смјерница Савјета министара БиХ, ДЕРК је током 2021. године функционално застарјелу и отписану рачунарску опрему замјењивао новом. При томе се водило рачуна о енергетским својствима уређаја и доброј пракси коју у извјештајима о ревизији учинка препоручује Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине. Поред занављања рачунарске опреме, ДЕРК је реализовао и набавку недостајуће намјенске опреме за хардверску заштиту информационог система, као и софтвера за превенцију, детекцију и заштиту у сајбер простору.

Средства електронске комуникације коришћена су и за надградњу знања и искуства, односно јачање стручних капацитета, чиме ДЕРК прати захтјеве регулаторне праксе. Нова знања стицана су на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима. Систематичност обуке ради континуисаног усклађивања знања, вјештина и праксе с потребама и очекивањима институције остварује се и кроз стручне радионице Секретаријата Енергетске заједнице, образовне програме Регионалне асоцијације енергетских регулатора (ЕРРА), Асоцијације медитеранских енергетских регулатора (МЕДРЕГ) и Савјета европских енергетских регулатора (ЦЕЕР), те семинаре Дирекције за европске интеграције, који су у функцији приступања и интеграције Босне и Херцеговине у Европску унију.

Посебан допринос стручном усавршавању у 2021. години дали су Америчка агенција за међународни развој (УСАИД) и Национална асоцијације регулатора Сједињених Америчких Држава (НАРУК) кроз регионалне иницијативе и *УСАИД Пројекат асистенције енергетском сектору* (УСАИД ЕПА), те Регулаторно тијело Италије за енергију, мреже и околину (АРЕРА) и Централноевропска иницијатива (ЦЕИ) кроз *Програм размјене знања* (КЕП), односно *Подришку јачању регулаторних тијела за енергетику на Западном Балкану*, у оквиру којих је организовано више едукационих радионица различитог тематског садржаја.

ДЕРК ће и даље бити посвећен осигурању континуисаног професионализма особља кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог одређивања потврђује и информатичка,

комуникациона и презентациона компетенција већег броја појединаца да своја знања и искуства успјешно излажу на домаћим и међународним струковним скуповима.

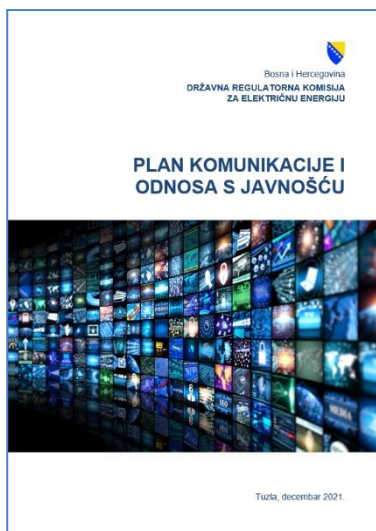
Поред стручног усавршавања својих запосленика, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је на адекватан начин информисала и преносила искуства из регулаторне праксе запосленицима регулисаних компанија, а учествовала је и у стручном усавршавању особља других регулаторних тијела у свијету. ДЕРК је, такође, пружао квалитетне стручне информације о енергетском сектору и његовој реформи, не само специјалистима из сектора него и широј јавности.

Препознајући важност слободног приступа информацијама, као суштинског обиљежја транспарентног и одговорног рада било којег јавног органа, и остајући предвиђен да трајно дјелује у том правцу, ДЕРК омогућава широј јавности пуни увид у рад и процесе одлучивања, не задржавајући се само у оквирима обавеза на овом пољу које стипулише *Закон о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини*. Ова своја настојања ДЕРК реализује правовременим објављивањем свих релевантних информација на званичној интернет презентацији, али и у писаним медијима, кроз презентације нацрта својих аката, те обавјештења и позиве јавности да учествује у њиховом креирању.

Поред проактивног дјеловања као општеприхваћеног стандарда у раду, ДЕРК дјелује и реактивно, поступајући у законом предвиђеним роковима по поднијетим захтјевима за приступ информацијама, полазећи од става да јавни интерес у сваком конкретном случају мора имати превагу у односу на ограничења која предвиђа наведени закон и приватне интересе било које врсте. Током 2021. године поднешена су два таква захтјева, по којим је у оба случаја у законом прописаном року донијет управни акт којим је у цијелости одобрен приступ траженим информацијама, а њихова је копија, без накнаде, уступљена подносиоцу захтјева. ДЕРК испуњава и остале обавезе које налаже *Закон о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини*, те Институцији омбудсмена за људска права БиХ доставља потребне извјештаје.

Комуникација с јавношћу има значајну улогу у креирању перцепције друштва, односно начина разумијевања дјеловања свих институција од стране јавности. Начин комуникације има посебан значај у времену реформских процеса и структуралних промјена. Процеси либерализације и транзиције сектора, дерегулисања и отварања тржишта електричне енергије нужно захтијевају како правовремено информисање јавности о кључним фазама тако и континуирану комуникацију и едукацију свих кључних актера о реформи и начину функционисања сектора у цјелини.

Добра је пракса регулаторних комисија да спроводе активности комуникације с јавношћу како би објасниле и појасниле промјене у сектору енергије. Сходно томе и у Босни и Херцеговини Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК),

Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК) и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске (РЕРС), као непристрасне организације које регулишући односе у сектору и на тржишту енергије штите интересе купаца, имају једну од кључних улога у подизању свијести јавности о промјенама у сектору и активностима регулатора у процесу либерализације.

У том смислу, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је средином децембра 2021. године усвојила *План комуникације и односа с јавношћу*, чиме чини додатни искорак како би се на једноставан и разумљив начин свим заинтересованим странама објасниле врло комплексне теме енергетског сектора.

У раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију настају велике количине разноврсне документације. Број докумената и информација је у сталном порасту. Чување, вредновање, излучивање и заштиту регистратурске грађе ДЕРК као њен стваралац организује под стручним надзором Архива Босне и Херцеговине. Оваква кооперација омогућава да се ови процеси одвијају по струковним принципима, знањима и препорукама и кроз међусобно упознавање двију институција.

У извјештајном периоду ДЕРК је користио могућност да у свом раду примијени савремени начин организације канцеларијског пословања, те је, уз поштовање прописаних стандарда и правила Савјета министара БиХ, наставио вођење електронског протокола. Поред ефикасног уноса и претраживања, као и похрањивања великог броја докумената у дигиталном облику, уведени систем је створио претпоставке за савремено управљање пословним процесима, као и за интеграцију с другим пословним системима. При томе се води рачуна о доброј пракси коју у извјештајима о ревизији учинка препоручује Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2021. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију одржала је 17 редовних сједница, 29 интерних састанака и организовала осам јавних расправа, од чега је пет имало општи, а три формални карактер.

У извјештајном периоду, на транспарентан начин и уз вођење адекватних јавних расправа, у којима су поред субјеката из електроенергетског сектора своје коментаре могли давати и заинтересовани чланови јавности, Комисија је спроводила активности на усвајању и одобравању низа докумената, одређивању тарифа, издавању лиценци, и реализовала друге активности од којих су најзначајније груписане у подручја наведена у наставку.

Отвореност према јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности је темељна оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела која дјелују у енергетском сектору Босне и Херцеговине.

3.1 Правила и документа ДЕРК-а

Правила о помоћним и системским услугама и балансирању електроенергетског система БиХ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) у свом раду континуисано прати и подупире процес развоја тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини. Сигуран и поуздан рад електроенергетског система, уз постојање функционалног начина пружања помоћних услуга, је основни предуслов за даљњи развој тржишта и квалитетно снабдијевање купаца електричне енергије. Ефикасно балансно тржиште мора се заснивати на транспарентним односима између свих учесника на тржишту електричне енергије.

Тржишни начин пружања помоћних услуга и балансирања (уравнотежења) електроенергетског система Босне и Херцеговине ДЕРК је установио у сарадњи с Независним оператором система у БиХ и другим електропривредним компанијама, коришћењем темељних рјешења која су дефинисана у марту 2014. године утврђивањем *Концепта помоћних услуга за балансирање електроенергетског система Босне и Херцеговине*.

Бројне активности ДЕРК-а и НОС-а БиХ, детаљно описане у претходним извјештајима о раду регулаторне комисије, резултирале су скупом правила и одлука којим су тржишни принципи од 1. јануара 2016. године уведени у раније потпуно регулисани начин пружања помоћних услуга и балансирања електроенергетског система БиХ. Тиме је повећана сврховитост отвореног veleпродајног и малопродајног тржишта електричне енергије у БиХ (видјети дио 3.7).

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлашћењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други документ, ДЕРК организује општу јавну расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка јавна расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална јавна расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

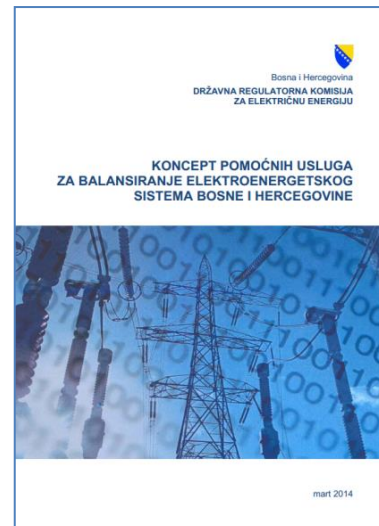
Током протеклих шест година, балансно тржиште електричне енергије у Босни и Херцеговини је успјешно функционисало и примјер је успјешног модела у југоисточној Европи. Ипак, анализирајући досадашњи рад балансног тржишта, те развој енергетских прописа Европске уније који путем механизма Енергетске заједнице постају обавезујући и за БиХ, ДЕРК је процијенио да постоје оправдани разлози за његово унапређење. У том циљу је ДЕРК приступио иновирању текста *Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*, координишући своје дјеловање с активностима НОС-а БиХ, који у развоју својих аката поступа у складу с дјеловањем Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ЕНТСО-Е).

Наиме, током 2021. године, НОС БиХ је припремао нова Тржишна правила (видјети дио 3.2), чиме је, као члан ЕНТСО-Е, поступао у складу с дјеловањем ове организације у погледу оперативног рада у синхронном подручју Континентална Европа, што је дефинисано *Уредбом Комисије (ЕУ) 2017/1485 од 2. августа 2017. о успостављању смјерница за погон електроенергетског преносног система*, те у погледу механизма балансирања и рада балансног тржишта који су дефинисани *Уредбом Комисије (ЕУ) 2017/2195 од 23. новембра 2017. о успостављању смјерница за електричну енергију балансирања*.

У Босни и Херцеговини је, на свим административним нивоима, а према уставним надлежностима, у наредном периоду неопходан наставак усклађивања законодавства о енергији с правном тековином Европске уније, интегрисани развој енергетских и климатских политика, те спровођење реформе сектора енергије. Захтјеви Европске уније у подручју енергетског сектора у највећој мјери су садржани у одредбама *Уговора о успостави Енергетске заједнице* ("Службени гласник БиХ – Међународни уговори", број 9/06).

Потпуно свјестан обавеза које за НОС БиХ произилазе из чланства у ЕНТСО-Е, али и међународних обавеза Босне и Херцеговине, а тиме и свих институција енергетског сектора у креирању стабилног и јединственог нормативног оквира кроз поступно преузимање правне тековине Европске уније, као и сасвим извјесног наставка укључивања осталих правила о раду мрежа, међу којима су поменуте уредбе, у правни систем Енергетске заједнице, те, посљедично, и обавезе њиховог преузимања у правни систем Босне и Херцеговине, ДЕРК је крајем јула 2021. године утврдио Нацрт одлуке о измјенама Методологије.

Општа јавна расправа о нацрту документа одржана је почетком септембра путем интернет комуникационе платформе, на којој су учествовали представници НОС-а БиХ и електропривредних организација. По обради изнесених коментара и достави афирмативног мишљења Конкурентног савјета БиХ, ДЕРК је 13. октобра 2021. године донио *Одлуку о измјенама и допуни*

Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге.

Узимајући у обзир да се значајан дио измјена Методологије односи на терминологију баланских услуга, кроз извршене измјене су, уз нове термине, задржани и термини који су коришћени у досадашњој пракси (нпр. примарна, секундарна и терцијарна регулација). На овај начин се избјегавају могући неспоразуми између учесника на балансно тржишту, те омогућава недвосмислена примјена правила, као и транзиционо раздобље до доношења нових измјена Методологије када ће раније коришћени термини бити уклоњени. У циљу њене лакше примјене, почетком новембра 2021. године објављен је Други пречишћени текст Методологије.

За све своје обавезе наведене у Методологији, НОС БиХ развија процедуре како би осигурао несметано и правовремено одвијање активности које се односе на пружање помоћних услуга. У претходном периоду НОС БиХ је у више наврата дорађивао своје документе, укључујући *Процедуре за помоћне услуге* и *Правилник о раду дневног тржишта балансне енергије*, чиме се додатно анимирају пружаоци помоћних услуга у номинирању својих понуда.

У складу с Методологијом ДЕРК одређује коефицијенте и граничне цијене помоћних услуга. Током досадашње примјене тржишног модела балансирања електроенергетског система БиХ уочене су одређене тенденције те се, у складу с понашањем учесника и трендовима који су присутни на тржишту, јавила потреба за иновирање коефицијената и граничних цијена за помоћне услуге. *Одлуку о одређивању коефицијената и граничних цијена за помоћне услуге* ДЕРК је донио почетком децембра 2021. године.

Уважавајући одређивање да континуисано ради на побољшању прописа и процедура из својих надлежности, ДЕРК ће и у наредном периоду наставити активности у развоју организације функционисања балансног тржишта и даљњем повећању, ефикасности, економичности и стабилности рада електроенергетског система БиХ. При томе ДЕРК ће тијесно сарађивати с НОС-ом БиХ, како би хармонизовано биле извршене потребне измјене аката из надлежности једне и друге институције који дефинишу балансни механизам.

Успјешним развојем балансног тржишта значајно је повећана понуда услуга, те су већ на годишњим тендерима које је у децембру 2021. године организовао НОС БиХ, потребе за помоћним услугама у 2022. години у значајној мјери обезбјеђене. Резервни капацитети за ручну обнову фреквенције mFRR (раније коришћени термин: терцијарна регулација) ‘нагоре’ и ‘надолје’ у потпуности су обезбјеђени. Резерва за аутоматску обнову фреквенције aFRR (раније коришћени термин: секундарна регулација) у вршном периоду такође је обезбјеђена у потпуности, док у невршном није обезбјеђена за јули, август и септембар 2022. године. Недостајуће количине резерви капацитета секундарне регулације у невршном периоду ће бити набављане на мјесечној основи.

Растући тренд цијена електричне енергије, који је био присутан на veleпродајним тржиштима у регији у 2021. години, рефлектовао се и на балансно тржиште у БиХ, те је код већине услуга забиљежено повећање просјечних набавних цијена. Цијена резервних капацитета за аутоматску обнову фреквенције остала је на приближно истом нивоу, док је просјечна цијена резервних капацитета за ручну обнову фреквенције за смјер ‘нагоре’ повећана за 67,7% (са 2,90 КМ/МВ/х на 4,86 КМ/МВ/х), а за смјер ‘надолје’ повећање износи 9,1% (са 1,47 КМ/МВ/х на 1,60 КМ/МВ/х).

Резултати набавке енергије за покривање губитака у преносном систему показали су изузетно велики пораст цијене која је значајно изашла из оквира који је НОС БиХ одредио у поступку јавне набавке. Прихватање понуђене цијене би довело до повећања тарифе за системску услугу за приближно пет пута, што би, посљедично, изазвало удар на цијене електричне енергије код крајњих купаца. У таквој ситуацији разуман приступ је био да се цијена енергије за губитке у преносном систему одреди на нивоу посљедње прихваћене понуде (поступак јавне набавке за 2021. годину из децембра 2020. године) када је просјечно пондерисана цијена износила 109,94 КМ/МВх.

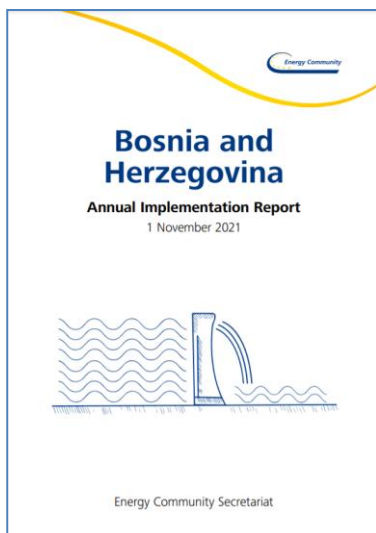
Интегритет и транспарентност veleпродајног тржишта

Електрична енергија, произведена у електранама, прије него што буде испоручена крајњем купцу, често се купује и продаје више пута на veleпродајном тржишту. Те трансакције електричне енергије се уобичајено одвијају у великим количинама и укључују произвођаче енергије, трговце, снабдјеваче, велике купце енергије, па чак и инвестиционе банке. На сличан начин се тргује и природним гасом. У Европи је неколико стотина компанија укључено у трговину на велико електричном енергијом и гасом, које на тржишту свакодневно обављају преко десет хиљада трансакција.

Veleпродајне цијене су врло осјетљиве на расположиве могућности производње и преноса, јер се енергија мора произвести кад је то потребно. На цијене може утицати ширење лажних података о расположивости тих могућности или смањење производње.

Будући да се великим количинама енергије тргује и преко граница, традиционално је тешко открити евентуалне манипулације цијенама ове врсте, јер национални регулатори нису имали приступ прекограничним подацима. Као одговор на ове чињенице, у Европској унији донесена је *Уредба (ЕУ) бр. 1227/2011 Европског парламента и Савета од 25. октобра 2011. о интегритету и транспарентности veleпродајног тржишта енергије* (РЕМИТ). Ова уредба уводи јединствени европски оквир на veleпродајним тржиштима за:

- Дефинисање злоупотребе тржишта у погледу манипулације тржиштем, покушаја манипулације тржиштем и трговања на темељу повлашћених информација,

“У извјештајном периоду Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) наставила је настојања у спроведби acquis-a у границама овлашћења које су регулатору дате законодавством на државном нивоу. Ово доказује њено одређено за активно уређење тржишта... ДЕРК је био први регулатор у Енергетској заједници који је транспоновео и примијенио РЕМИТ Уредбу у сектору електричне енергије и објавио критеријуме на основу којих се могу дозволити одступања од правила за рад мрежа.”

(Из Годишњег извјештаја о имплементацији Секретаријата Енергетске заједнице, Беч, 1. новембар 2021)

- Увођење експлицитне забране злоупотребе тржишта,
- Оснивање новог оквира за надзор veleprodajних тржишта у циљу откривања и спречавања манипулације тржиштем и трговања на темељу повлашћених информација, и
- Дефинисање забрана и спровођења кажњавања на националном нивоу у случају откривања злоупотребе тржишта.

РЕМИТ се односи на све тржишне учеснике чије активности утичу на veleprodajна тржишта енергије, односно на сва физичка или правна лица (укључујући и оператере преносних система) која обављају или спроводе трговачке трансакције на једном или више veleprodajних тржишта енергије. Овој уредби подлијежу сви учесници на тржишту који имају сједиште у било којој земљи Европске уније, као и учесници који имају сједиште у земљама изван ЕУ, ако тргују или дају налоге за трговину на једном или више тржишта унутар ЕУ.

Одлуком Министарског савјета од 29. новембра 2018. године, у *acquis* (правни оквир, правна тековина) Енергетске заједнице је укључена *Уредба (ЕУ) о интегритету и транспарентности veleprodajног тржишта енергије*, уз потребна прилагођења правном оквиру Енергетске заједнице и дефинисање обавезе да иста буде имплементирана до 29. маја 2020. године.

Поводом обавеза које за национална регулаторна тијела дефинише РЕМИТ, истиче се да надлежности ДЕРК-а, сходно члану 4.2. тачка к) *Закон о преносу, регулатору и оператеру система електричне енергије у Босни и Херцеговини*, укључују стварање и одржавање конкурентних тржишта, те превенцију и кажњавање похлепног, односно антиконкурентног понашања. Полазећи од обавеза националних регулаторних тијела статуираних овом Уредбом, а на темељу наведених законских овлашћења, ДЕРК је током 2020. године спровео бројне активности на транспозицији и имплементацији РЕМИТ-а у области електричне енергије. У том смислу усвојена је *Одлука о транспоноввању Уредбе о интегритету и транспарентности veleprodajног тржишта енергије, Правилник о интегритету и транспарентности veleprodajног тржишта електричне енергије*, те *Одлуку о Регистру учесника на veleprodajном тржишту електричне енергије* с припадајућим обрасцима који су доступни у оквиру интернет презентације ДЕРК-а.

Посебна пажња у домену примјене РЕМИТ Уредбе посвећена је едукацији представника свих релевантних институција и учесника на тржишту.

ДЕРК је био први регулатор у Енергетској заједници који је успоставом *Регистра учесника на veleprodajном тржишту електричне енергије* успјешно реализовао активности на транспозицији и имплементацији прилагођене РЕМИТ Уредбе у сектору електричне енергије. Током 2021. године овај Регистар редовно је ажуриран и на крају 2021. године садржи све потребне податке о 20 учесника на veleprodajном тржишту електричне енергије у Босни и Херцеговини.

Додатни искорак у развоју транспарентности тржишта доноси примјена *Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 543/2013 од 14. јуна 2013. о достави и објави података на тржиштима електричне енергије и о измјени Прилога I Уредбе (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета* (Уредба о транспарентности). ДЕРК је с посебном пажњом пратио активности Независног оператора система у Босни и Херцеговини у том домену.

Крајем 2021. године ДЕРК је са задовољством обавијестио Секретаријат Енергетске заједнице да је НОС БиХ достигао високи ниво усклађености са захтјевима о достави и објави података који проистичу из Уредбе о транспарентности, те да су реализоване све активности за објаву података које је идентификовао Секретаријат. У наредном периоду предстоји даљња дигитализација пословних процеса и развој одговарајућих софтверских рјешења. Такође, потребно је успоставити одређене процедуре које се односе на седмичну и мјесечну прогнозу оптерећења, те поновну отпрему (*редиспечинг*) ради ублажавања физичког загушења, а затим објављивати податке који се генеришу.

Правила за рад мрежа у вези прикључивања

Хармонизација, односно једнозначно уређење цијелог скупа правила за рад мрежа препознато је у Трећем енергетском пакету ЕУ.² Сходно томе, земље чланице ЕУ, кроз пуно ангажовање Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР), Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ЕНТСО-Е) и Европске мреже оператора преносног система за гас (ЕНТСО-Г), спровеле су комплексну активност доношења правила и смјерница за рад мрежа (енгл. *Network codes and guidelines*). Скуп ових правила у домену електричне енергије укључује правила о тржишту, раду система и прикључивању:

Правила о тржишту

- Уредба Комисије (ЕУ) 2015/1222 од 24. јула 2015. о успостављању смјерница за додјелу капацитета и управљање загушењима (CASM),
- Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1719 од 26. септембра 2016. о успостављању смјерница за дугорочну додјелу капацитета (FCA), и
- Уредба Комисије (ЕУ) 2017/2195 од 23. новембра 2017. о успостављању смјерница за електричну енергију балансирања (EB).

Правила о раду система

- Уредба Комисије (ЕУ) 2017/1485 од 2. августа 2017. о успостављању смјерница за погон електроенергетског преносног система (SO), и

² Успостављање правила и смјерница за рад мрежа дефинисано је чланом 6. Уредбе (ЕЗ) бр. 714/2009, односно Уредбе (ЕЗ) бр. 715/2009.

- Уредба Комисије (ЕУ) 2017/2196 од 24. новембра 2017. о успостављању мрежног кодекса за поремећени погон и поновну успоставу електроенергетских система (ER).

Правила о прикључивању

- Уредба Комисије (ЕУ) 2016/631 од 14. априла 2016. о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање произвођача електричне енергије на мрежу (RfG),
- Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1388 од 17. августа 2016. о успостављању мрежних правила за прикључак купца (DCC), и
- Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1447 од 26. августа 2016. о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање на мрежу система за пренос истосмјерном струјом високог напона и истосмјерно прикључених модула електроенергетског парка (HVDC).

Правила и смјернице за рад мрежа су технички прописи донијети у циљу утврђивања заједничких правила за сигуран рад система, те функционисање и интеграцију тржишта. Ови правни акти допуњују постојећи *acquis* Европске уније о електричној енергији и директно се примјењују у њеним чланицама. Они представљају кључни елемент за ефикасно функционисање паневропског тржишта, које у први план ставља купце енергије.

У Енергетској заједници током претходних година вођене су активности на доношењу одлука Сталне групе на високом нивоу (ПХЛГ) према којима ова правила постају дио *acquis*-а. ПХЛГ је 12. јануара 2018. године донио одлуке којима су у *acquis* Енергетске заједнице у сектору електричне енергије укључена правила о прикључивању, односно Уредба Комисије (ЕУ) 2016/631, Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1388 и Уредба Комисије (ЕУ) 2016/1447. Стога се проблематика транспозиције и имплементације правила и смјерница за рад мрежа наметнула као једна од кључних активности у раду надлежних институција у Босни и Херцеговини, укључујући ДЕРК и НОС БиХ.

У том смислу, Државна регулаторна комисија је у јуну 2018. године донијела *Одлуку о транспоновању правила за рад мрежа у вези прикључивања*, којом су за сектор електричне енергије у Босни и Херцеговини дефинисани начини и рокови транспоновања три наведене уредбе Европске комисије, које су одлукама ПХЛГ-а прилагођене правном оквиру Енергетске заједнице. Том приликом ове уредбе објављене су на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.derk.ba).

Наведеном одлуком НОС БиХ позван је да иновира Мрежни кодекс и друга правила којима се осигурава примјена дијелова који имају скраћени рок за имплементацију, те да након тога осигура усклађеност својих правила са свим захтјевима садржаним у предметним уредбама. ДЕРК је својом одлуком позвао Регулаторну комисију за енергију у Федерацији Босне и

Херцеговине, Регулаторну комисију за енергетику Републике Српске и друга надлежна тијела да осигурају усклађеност својих релевантних аката са захтјевима садржаним у уредбама о прикључењу.

Поштујући захтјеве Енергетске заједнице у погледу рокова за транспоновање и имплементацију одредаба уредби којима је одлукама Сталне групе на високом нивоу дат приоритет и одређена хитност у спроведби, ДЕРК је, координишући своје дјеловање с НОС-ом БиХ, након спровођења опште јавне расправе, у фебруару 2019. године донио *Правилник о раду мрежа у вези прикључивања*. Овим Правилником је у правни систем Босне и Херцеговине преузет дио правила за рад мрежа Енергетске заједнице, сходно надлежностима ДЕРК-а утврђеним у члану 4.2. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини. У питању су одредбе које је, према релевантним одлукама Сталне групе на високом нивоу, потребно спровести без одлагања. На истој сједници одобрен је *Мрежни кодекс*, којим је извршена транспозиција дијела правила о прикључењу која су у надлежности НОС-а БиХ, а која се, такође, спроводе без одлагања.

Међу одредбама за које је одређена хитност у спроведби су и чланови 61(1) Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/631, 51(1) Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/1388 и 78(1) Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/1447. Према наведеним члановима прилагођених уредби, свако регулаторно тијело, након савјетовања с надлежним операторима система, произвођачима, власницима постројења купца и другим заинтересованим тијелима, одређује критеријуме за одобравање одступања у складу с релевантним одредбама уредби. Слиједом тога, у складу с *Правилником о раду мрежа у вези прикључивања*, на сједници ДЕРК-а која је одржана 27. марта 2019. године, донијете су:

- *Одлука о Критеријумима за одобравање одступања за производне модуле,*
- *Одлука о Критеријумима за одобравање одступања за постројења купца, и*
- *Одлука о Критеријумима за одобравање одступања за високонапонске истосмјерне системе и истосмјерно прикључене модуле електроенергетског парка.*

Утврђене критеријуме ДЕРК је објавио на својој званичној интернет презентацији и о њима обавијестио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ и Секретаријат Енергетске заједнице 10. априла 2019. године, као једини регулатор у регији који је свој дио обавеза завршио у дефинисаном року. Тиме је завршена транспозиција одредби које су у надлежности ДЕРК-а, а чије спровођење је потребно вршити без одлагања.

Уважавајући да се предметним правилима нормира материја која је у надлежности и других тијела, у наставку транспозиције правила о раду мрежа у вези прикључивања било је потребно

осигурати усклађеност дјеловања свих надлежних институција, укључујући ентитетске регулаторне комисије и све операторе дистрибутивног система, поред НОС-а БиХ и Електропреноса БиХ. Додатно, комплексност садржаја правила о раду мрежа у вези прикључивања, као и сложена административна структура у енергетском сектору БиХ наметале су потребу активне улоге и конкретне помоћи ресорног државног и ентитетских министарстава, као и Дирекције за европске интеграције Савјета министара БиХ током активности на потпуном и ефикасном спровођењу обавеза Босне и Херцеговине прије 12. јула 2021. године, односно датума до којег је било потребно осигурати потпуну примјену правила о прикључивању.

У овом смислу посебно се истиче техничка помоћ која се пружа у оквиру *УСАИД Пројекта асистенције енергетском сектору*, кроз активности *Радне групе за мрежна правила*, а коју чине представници регулаторних комисија и електропривредних предузећа. У оквиру тих активности у јулу 2021. године завршена је *Анализа неусклађености са смјерницама за измјене и допуне дистрибутивних мрежних правила и пратећих правилника – Збирни преглед*, чиме је окончана израда смјерница за измјене и допуне мрежних правила.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је средином децембра 2021. године, приликом одобравања новог Мрежног кодекса, којег је уз коришћење наведене анализе припремио НОС БиХ, обавијештена да су иновираним текстом имплементирани сви захтјеви правила за рад мрежа у вези прикључивања прилагођених правном оквиру Енергетске заједнице, односно прилагођених Уредбе Комисије (ЕУ) о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање произвођача електричне енергије на мрежу, Уредбе Комисије (ЕУ) о успостављању мрежних правила за прикључак купца, и Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/1447 о успостављању мрежних правила за захтјеве за прикључивање на мрежу система за пренос истосмјерном струјом високог напона и истосмјерно прикључених модула електроенергетског парка. *Одлуку о одобравању и примјени Мрежног кодекса* ДЕРК је донио 15. децембра 2021. године (видјети дио 3.2).

Сајбер безбједност

Сигурност снабдијевања је један од основних домена дјеловања регулатора у електроенергетском сектору и императив је приликом креирања, усвајања и примјене регулаторних правила и прописа. Сајбер безбједност је у узрочно-последичној вези са сигурношћу снабдијевања, те свака сајбер пријетња и ризик представљају битан утицајни фактор на сигурност снабдијевања. Препознавање потребе правовременог спровођења одговарајућих мјера за превенцију, детекцију и одговор на сигурносне изазове из сајбер простора има кључну важност за поуздан рад система и заштиту података у електроенергетском сектору. Одсуство стратешког оквира и системског нормирања овог питања регулаторе не ослобађа обавезе да доношењем својих правила

и предузимањем одговарајућих мјера раде на заштити електроенергетске инфраструктуре, а тиме и сигурности снабдијевања.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је у претходном периоду дала значајан допринос у припреми више докумената из ове области, укључујући *Преглед капацитета сајбер безбједности у БиХ* и *Смјернице за стратешки оквир сајбер безбједности у Босни и Херцеговини*.

Од 2019. године ДЕРК је активно учествовао у регионалним пројектима Америчке агенције за међународни развој (УСАИД) и Националне асоцијације регулатора Сједињених Америчких Држава (НАРУК) *Ефикасно регулисање сајбер безбједности*, као и *Дигитализација и сајбер безбједност*, активностима Радне групе за сајбер безбједност УСАИД ЕПА пројекта, раду Радне групе Енергетске заједнице за сајбер безбједност и подржавао рад Тима за одговор на рачунарске инциденте за институције БиХ (ЦЕРТ).

Учешћем у наведеним активностима и у више радионица које су обрађивале разне аспекте сајбер безбједности, стекле су се претпоставке да регулатор припреми стратешки приступ за сајбер безбједност у сектору електричне енергије. ДЕРК је стога припремио *Смјернице за стратешки оквир регулаторног дјеловања за сајбер безбједност у електроенергетском сектору Босне и Херцеговине*.

Уз уважавање сложене структуре електроенергетског сектора и специфичног регулаторног оквира у Босни и Херцеговини, неопходним се намеће координисано дјеловање државне с ентитетским регулаторним комисијама у успостављању ефикасног регулаторног приступа у области сајбер безбједности у електроенергетском сектору БиХ. Циљ је заштитити информационо-комуникационе системе субјеката у електроенергетском сектору БиХ и одржавати сајбер безбједност у регулаторним тијелима.

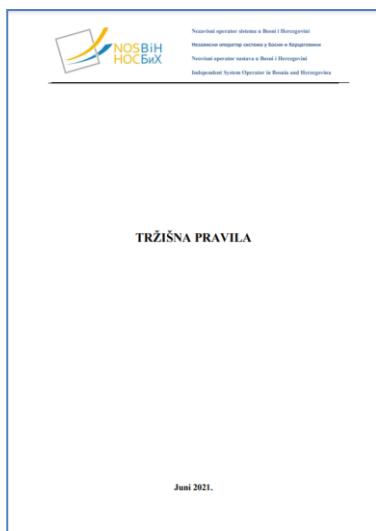
3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Тржишна правила

Тржишним правилима уређују се односи између НОС-а БиХ и лиценцираних учесника на тржишту електричне енергије. Циљ правила је креирање услова за сигуран рад електроенергетског система БиХ, укључујући ефикасну набавку помоћних услуга и пружање системске услуге, балансирање система БиХ уз што мање трошкове, те ефикасно функционисање и даљњи развој vele-продајног и малопродајног тржишта електричне енергије у БиХ.

Тржишна правила су изузетно захтјеван технички документ који укључује основни концепт дизајнирања тржишта, нормативно-правни регулаторни оквир уређења тржишта, техничке предуслове за функционисање тржишта и наводи низ процедура којима се уређују технички и комерцијални односи међу учесницима на тржишту.

Прва Тржишна правила припремљена су и одобрена 2006. године. Од јануара 2016. године, када је установљен тржишни

начин pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u maju 2015. godine. Tokom 2021. godine NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tokom kojeg su pribavljani i komentari učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoj pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinhronom području Kontinentalna Evropa (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u julu 2021. godine, odobrena su 13. oktobra 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Nova Tržišna pravila se efektivno počinju primjenjivati od 1. januara 2022. godine, do kada NOS BiH vrši potrebne izmjene pratećih akata uz Tržišna pravila i priprema neophodne softverske alate.

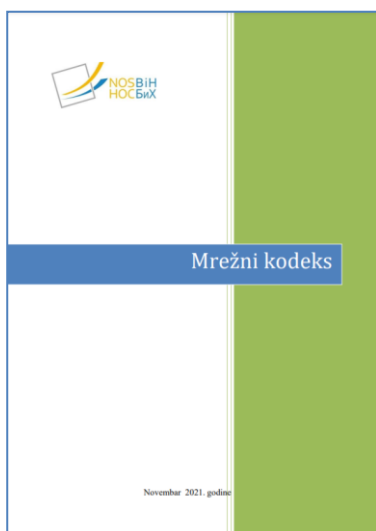
Мрежни кодекс

Мрежни кодекс je jedan od ključnih dokumenata za funkcionisanje elektroenergetskog sistema i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Њиме се уређује начин планирања и развоја преносног система, услови за прикључење (процедуре, уговори, критеријуми), начин оперативног планирања (предвиђање потрошње, управљање мрежним ограничењима) и оперативног рада (диспечинг, процедуре, комуникације), мјере у непредвиђеним ситуацијама (контрола потрошње, обнова рада система након потпуног или дјелимичног распада), начин на који се обавља обрачунско мјерење у електроенергетском систему и остале неопходне техничке мјере за квалитетан и поуздан рад преносног система.

Циљ Мрежног кодекса је да дефинише елементе за сигурно и поуздано функционисање електроенергетског система БиХ, те да омогући развој, одржавање и управљање преносном мрежом у складу с примјењивим правилима и добром европском праксом.

Кончан текст новог Мрежног кодекса, који је током 2021. године припремио NOS BiH, уз прибављање коментара учесника на тржишту путем одговарајућег Техничког комитета, достављен је DERK-у на одобрење 23. новембра 2021. године. DERK је 15. децембра 2021. године донио *Одлуку о одобравању и примјени Мрежног кодекса*.

Нови Мрежни кодекс почиње се примјењивати од 1. јануара 2022. године. Документ представља квалитативни искорак у структуралном и нормативном смислу, нормира припрему планских докумената и процедуре прикључења. Приликом одобравања Мрежног кодекса, DERK је обавијештен да су иновираним текстом имплементирани сви захтјеви правила ЕУ за рад мрежа у вези прикључивања, прилагођени правном оквиру

Енергетске заједнице, односно одлукама Сталне групе на високом нивоу прилагођених уредби Комисије (ЕУ) 2016/631, 2016/1388 и 2016/1447 (видјети дио 3.1).

Индикативни план развоја производње

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Сврха плана је да информише садашње и будуће кориснике електроенергетског система о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план се користи и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже* у Босни и Херцеговини, који се, обухваћајући и проблематику нових прекограничних водова, такође, израђује сваке године покривајући десетогодишњи период.

Основни циљ Индикативног плана развоја производње је анализа биланса снаге и енергије на преносној мрежи за наредних десет година. Израда овог документа је и у функцији испуњавања обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ЕНТСО-Е).

Независни оператор система у БиХ, као и сви други оператори система удружени у ЕНТСО-Е, има обавезу да да свој допринос у изради *Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година* (TYNDP) који се, у складу с Уредбом (ЕЗ) бр. 714/2009 о условима за приступ мрежи за прекограничну размјену електричне енергије, припрема сваке друге године.³ У том смислу, НОС БиХ има обавезу достављања планова развоја електроенергетског система Босне и Херцеговине базираних на потрошњи и производњи која укључује и нове изворе, као и планираним појачањима интерне преносне мреже и интерконекција. Наведене активности претпостављају и подразумевају пуну координацију на регионалном нивоу, уз анализу могућих загушења на интерној мрежи и прекограничним водовима.

Прогноза потрошње у *Индикативном плану развоја производње за период 2022 – 2031. година* урађена је на бази података достављених од корисника електропреносног система и властитих анализа НОС-а БиХ (прогноза према бруто друштвеном производу и екстраполација преко карактеристичне функције потрошње). Нови производни објекти су, у складу с Мрежним кодексом, билансирани на основу важећих Услова за прикључак, док су код вјетроелектрана узете у обзир и потврде надлежних институција ентитета да је електрана унутар максимално могуће снаге прихвата са становишта могућности регулације система. Спроведене анализе упућују на закључак да је за све сценарије потрошње и планирану производњу постојећих и нових билансираних производних капацитета с

³ TYNDP 2020, односно најновији *Европски план развоја преносне мреже за наредних десет година* објављен је почетком септембра 2021. године.

изграђеним новим термоелектранама, задовољен биланс електричне енергије.

НОС БиХ је организовао јавну расправу о Нацрту документа 19. априла 2021. године путем интернет комуникационе платформе због пандемије COVID-19, након чега је 28. априла 2021. године ДЕРК-у на одобрење доставио *Индикативни плана развоја производње за период 2022 – 2031. година*.

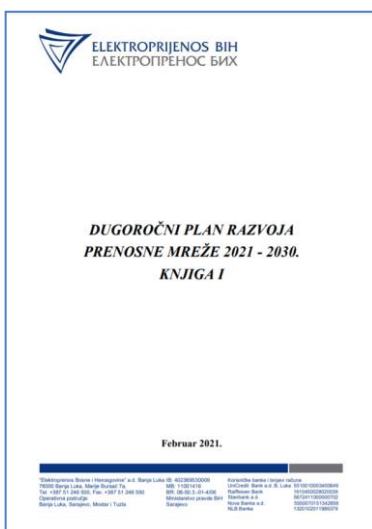
Државна регулаторна комисија за електричну енергију је 18. маја 2021. године донијела *Одлуку о одобрењу Индикативног плана развоја производње за период 2022 – 2031. година*. Том приликом донијет је и Закључак којим су све институције и други субјекти у електроенергетском сектору Босне и Херцеговине позвани да, у оквиру својих надлежности, предузимају активности које су усмјерене на повећање производње из обновљивих извора електричне енергије. Истим закључком, узимајући у обзир структуру производних објеката у Босни и Херцеговини, те уважавајући извјесно укључивање новог пакета енергетских прописа Европске уније (*Чиста енергија за све Европљане*) у *acquis*, односно правни оквир Енергетске заједнице у 2021. години, као и претходно преузете међународне обавезе и потписана акта, све релевантне институције у БиХ су позване да, у оквиру својих надлежности, предузимају потребне припремне и друге активности којима се повећава спремност за примјену свих мјера у спречавању загађења и климатских промјена.

ДЕРК очекује да ће наредни Индикативни план, чија израда је отпочела у новембру 2021. године, бити иновирани са свим актуелним и релевантним подацима и информацијама које буду доступне током његове израде.

Дугорочни план развоја преносне мреже

Према важећим законским одредбама, Дугорочни план развоја преносне мреже израђује се сваке године и покрива наредни десетогодишњи период. Дугорочни план треба бити достављен ДЕРК-у на одобрење до краја октобра. Значај припреме Дугорочног плана огледа се у чињеници да Електропренос БиХ на основу овог плана израђује годишњи инвестициони план и доставља га ДЕРК-у на одобрење до краја новембра за наредну годину. Израдом Дугорочног плана омогућава се и квалитетније испуњавање обавеза према Европској мрежи оператора преносног система за електричну енергију (ENTSO-E) у погледу доприноса изради Европског плана развоја преносне мреже за наредних десет година.

Дугорочни план развоја преносне мреже треба дефинисати потребна појачања постојећих и изградњу нових објеката преносне мреже како би се правовремено покренуле активности на пројектовању, изградњи и пуштању у погон инфраструктуре неопходне за континуисано снабдијевање и поуздан и стабилан рад преносног система. Преносна мрежа планирана на овај начин осигурава једнаке услове за већ прикључене кориснике и оне који ће се прикључити на преносну мрежу. То подразумева

уједначене услове везане за стање преносне мреже по питању старости и обнављања опреме, изградње нових објеката и погонске спремности објеката у функцији преноса електричне енергије.

Крајем децембра 2020. године, Електропренос Босне и Херцеговине доставио је *Дугорочни план развоја преносне мреже за период 2021 – 2030. година* Независном оператору система у Босни и Херцеговини на преглед, ревизију и одобрење које претходи коначном одобрењу ДЕРК-а.

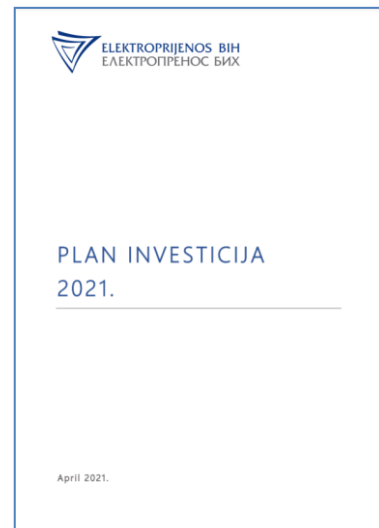
Препознајући значај овог документа, *Условима за коришћење лиценце за обављање дјелатности независног оператора система* ДЕРК је прописао обавезу организовања јавне расправе о ревидованом Дугорочном плану, чиме се заинтересованој јавно-сти омогућава увид и изношење коментара и примједби на припремљени материјал. Прва расправа ове врсте, одржана 29. марта 2021. године, привукла је значајну пажњу учесника у сектору и показала своју пуну оправданост. НОС БиХ је 27. априла 2021. године ДЕРК-у на одобрење доставио коначан Дугорочни план.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је 18. маја 2021. године донијела *Одлуку о одобравању Дугорочног плана развоја преносне мреже за период 2021 – 2030. година*. Том приликом донијет је Закључак којим је Електропренос Босне и Херцеговине обавезан да у свом Плану инвестиција за 2021. годину, у циљу рјешавања проблема превисоких напона у електроенергетском систему БиХ, одреди све неопходне параметре потребне за реализацију инвестиција у пригушнице из одобреног Дугорочног плана развоја преносне мреже.

Електропренос БиХ је свој *План инвестиција за 2021. годину* доставио ДЕРК-у на одобрење 9. јуна 2021. године. ДЕРК је 28. јула 2021. године донио *Одлука о одобравању Плана инвестиција Електропреноса Босне и Херцеговине за 2021. годину*, уз констатацију да је План достављен уз закашњење дуже од шест мјесеци, те позив надлежним органима Електропреноса БиХ да динамику израде и достављања планских докумената усагласе с обавезама из лиценце. ДЕРК је истакао забрињавајуће чињенице да је План инвестиција достављен на одобрење у вријеме када је значајан износ планских средстава већ утрошен, да се и овом приликом наставио приступ нереално пројектоване динамике инвестиција, те да раније одобрене набавке трансформатора нису реализоване. Електропренос БиХ је и том приликом позван да предузме све неопходне радње како би се проблем превисоких напона у преносном систему трајно ријешао.

Правила за додјелу прекограничних преносних капацитета

Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи (СЕЕ ЦАО) чије сједиште је у Подгорици, формално је успостављена 27. марта 2014. године, уз почетак оперативног дјеловања од 27. новембра 2014. године, када су организоване

годишње аукције на границама Босне и Херцеговине с Црном Гором и Хрватском.

И током 2021. године СЕЕ ЦАО је свој рад организовао у складу с правилима за додјелу прекограничних преносних капацитета која су својим појединачним одлукама одобрили надлежни регулатори у регији, укључујући ДЕРК. Ова правила укључују:

- Усклађена правила за додјелу дугорочних права преноса сходно члану 51. Уредбе Комисије (ЕУ) 2016/1719 о успостављању смјерница за дугорочну додјелу капацитета,
- Посебни анекс Усклађених правила за додјелу дугорочних права преноса на границама зоне трговања које опслужује Канцеларија за координисане аукције у југоисточној Европи (СЕЕ ЦАО),
- Правила за експлицитну дневну додјелу преносних капацитета на границама зоне трговања које опслужује СЕЕ ЦАО,
- Споразум о учешћу, између Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи д.о.о. Подгорица (Платформа за додјелу) и регистрованог учесника,
- Финансијски услови за учешће у поступцима које организује Платформа за додјелу у складу са Споразумом о учешћу,
- Правила номинације СЕЕ ЦАО, и
- Правила о информационом систему СЕЕ ЦАО.

ДЕРК је у више прилика, на домаћим и међународним скуповима, изражавао своју подршку успјешном раду СЕЕ ЦАО, уз очекивање да ће у географски опсег бити укључени оператори из свих земаља југоисточне Европе.

С обзиром на то да Србија не учествује у раду ове канцеларије, и даље постоји потреба регулисања правила за расподјелу преносних капацитета на заједничкој граници БиХ и Србије, и то на годишњем, мјесечном и дневном нивоу. Стога је ДЕРК, на захтјев НОС-а БиХ, 17. новембра 2021. године одобрио:

- *Правила за годишње и мјесечне аукције за расподјелу преносних капацитета на граници између зона трговања ЕМС АД Београд (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ), и*
- *Правила за дневне аукције за расподјелу преносних капацитета на граници између зона трговања ЕМС АД Београд (ЕМС) и Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ).*

Како рад СЕЕ ЦАО не покрива унутардневну додјелу прекограничних преносних капацитета, то су на захтјев НОС-а БиХ истом одлуком ДЕРК-а одобрена и:

- *Правила за унутардневну расподјелу преносних капацитета на граници између зона трговања Независног оператора*

система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и ЕМС АД Београд (ЕМС), и

- *Правила за унутардневну додјелу прекограничних преносних капацитета између регулационих подручја / Хрватски оператор пријеносног суства (ХОПС) и Независни оператор система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ).*

Такође, истом одлуком нормирано је да се настављају примјењивати *Правила за унутардневну додјелу преносних капацитета на граници регулационих подручја Независног оператора система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) и Црногорског електропреносног система АД (ЦГЕС)*, која је ДЕРК одобрио 4. новембра 2020. године.

Расподјелу преносних капацитета у 2022. години на граници са Србијом путем годишњих, мјесечних и дневних аукција ће спроводити Електромрежа Србије (ЕМС), а унутардневне аукције НОС БиХ. Унутардневне аукције на граници с Хрватском ће спроводити ХОПС, а на граници с Црном Гором НОС БиХ.

Оперативни споразум СХБ регулационог блока фреквенције и снаге размјене

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је 9. новембра 2021. године донијела *Одлуку о одобрењу закључења Оперативног споразума СХБ регулационог блока фреквенције и снаге размјене*, између оператора преносних система Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине, у тексту о којем су се стране сложили, а који је на одобрење достављен 26. октобра 2021. године.

Регулациони блок фреквенције и снаге размјене (ЛФЦ блок – енгл. *Load Frequency Control Block*) је дио синхроног подручја, које се састоји од једног или више ЛФЦ подручја, с мјерним мјестима на физичким интерконекцијама с другим ЛФЦ блоковима, којим управља један или више оператора система, унутар којег се врши регулација фреквенције и снаге размјене. Наведени споразум дефинише рад три оператора система (ЕЛЕС – Системски оператор преносне мреже Словеније, ХОПС – Хрватски оператор пријеносног система и НОС БиХ – Независни оператор система у Босни и Херцеговини), у дијелу који се односи на рад релевантног ЛФЦ блока.

Прекогранична размјена енергије за ручну обнову фреквенције

Током 2017. године НОС БиХ је са сусједним операторима система покренуо активности на успостави модела који омогућава прекограничну размјену терцијарне регулационе електричне енергије (нови термин: енергија за ручну обнову фреквенције). Након што је у том смислу регистрован виртуелни прекогранични далековод, НОС БиХ је поднио ДЕРК-у на одобрење *Уговор о међусобној испоруци прекограничне терцијарне*

регулационе електричне енергије ради обезбјеђивања системских услуга из иностранства за електроенергетске системе Босне и Херцеговине и Србије. Државна регулаторна комисија за електричну енергију одобрила је овај Уговор 11. октобра 2017. године. Почетком 2018. године припремљен је *Уговор о међусобној испоруци прекограничне терцијарне регулационе електричне енергије ради обезбјеђивања системских услуга из иностранства за електроенергетске системе Босне и Херцеговине и Црне Горе*, који је ДЕРК одобрио 13. марта 2018. године.

Предмет ових уговора је пружање помоћи у виду међусобне испоруке прекограничне енергије за ручну обнову фреквенције у циљу повећања сигурности и поузданости рада сусједних електроенергетских система. На овај начин се формализује прекогранична размјена једног од производа на балансном тржишту за који је према ранијој терминологији коришћен назив ‘терцијарна енергија’.

За обрачун трансакција користи се виртуелни далековод регистрован на СКАДА системима два оператора система преко којег се симулише размјена, што је у складу с одредбама *Оперативног приручника ЕНТСО-Е за континенталну Европу*. За потребе размјене енергије у физичком смислу користи се преостали расположиви прекогранични капацитет, након завршетка унутардневне алокације капацитета. Примјеном ових уговора испуњава се дио обавеза Босне и Херцеговине из *Мапе пута за имплементацију иницијативе ‘Западни Балкан 6’* (тзв. *WB6 иницијатива*), који се односи на прекограничну размјену услуга балансирања.

ДЕРК је током 2021. године пратио прекограничну размјену енергије за ручну обнову фреквенције. У складу с потписаним уговорима Електроурежи Србије (ЕМС) испоручено је 300 MWh, а Црногорском електропреносном систему (ЦГЕС) 280 MWh. Вриједност ове испоручене позитивне балансне енергије (енергије регулације ‘нагоре’) је 202.900 KM, од чега је вриједност испоручене енергије ЕМС-у 118.915 KM, а ЦГЕС-у 83.985 KM. Уз то, од Хрватског оператора пријеносног састава (ХОПС) набављено је 60 MWh негативне балансне енергије (енергије регулације ‘надоље’), што се евидентира као приход НОС-а БиХ од 9.004 KM.

НОС БиХ је набављао и позитивну регулациону енергију од сусједних оператора преносног система, при чему је 1.643 MWh набављено од ЕМС-а и 610 MWh од ХОПС-а. Финансијска вриједност наведених трансакција је износила 978.689 KM, од чега се 585.379 KM односи на ЕМС и 393.310 KM на ХОПС. Тиме је у салду прекограничне размјене регулационе енергије забиљежен увоз у вриједности од 766.785 KM.

Прекогранична размјена електричне енергије за ручну обнову фреквенције са ХОПС-ом се одвијала у складу са *Споразумом о заједничкој регулационој резерви у ЛФЦ блоку СХБ*.

3.3 Поступци лиценцирања

Током 2021. године ДЕРК је издао више лиценци, а у вријеме израде овог извјештаја, интензивно ради на рјешавању захтјева за издавање лиценце за дјелатност међународне трговине који је поднио *Euro-Power* д.о.о. Тешањ.

Због истека рока важења претходно издане лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом спроведени су поступци и обновљене лиценце с периодом важења од пет година сљедећим субјектима:

- ГЕН-И д.о.о. Сарајево (фебруар 2021. године), и
- *Alpiq Energija BH* д.о.о. Сарајево (април 2021. године).

Привремене лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом с периодом важења од двије године су додијелене сљедећим субјектима:

- Б.С.И. д.о.о. Јајце (јуни 2021. године), и
- *Winter Wind* д.о.о. Томиславград (новембар 2021. године).

Све лиценце за дјелатност међународне трговине користе се у складу са *Стандардним условима за коришћење лиценце за обављање дјелатности међународне трговине електричном енергијом*. Доношењем ових услова, као стандардног и унапријед познатог скупа регула о правима и обавезама власника лиценце (чије се прихватање потврђује подношењем писане изјаве већ уз сам захтјев за добијање лиценце), ДЕРК је додатно поједноставио и убрзао поступак издавања ове врсте лиценце који је у пракси најбројнији. Тиме је значајно редукована и количина докумената која је раније из формално-процедуралних разлога циркулисала како унутар ДЕРК-а тако и у комуникацији с подносиоцем захтјева и заинтересованим трећим лицима.

На захтјев власника лиценце, у новембру 2021. године донесена је одлука о укидању лиценце за дјелатност међународне трговине за Езпада д.о.о. Мостар.

Почетком новембра 2021. године, због нарочитих кршења одредби услова за коришћење, донесена је одлука којом се суспендује лиценца за обављање дјелатности међународне трговине за *LE Trading BH* д.о.о. Бања Лука. Наиме, Оператор за обновљиве изворе и ефикасну когенерацију је обавијестио *LE Trading BH*, ДЕРК и Регулаторну комисију за енергетику Републике Српске о блокади рачуна власника лиценце због неизвршења плаћања преузетих обавеза према међусобном уговору. Поред наведеног, НОС БиХ је 28. октобра 2021. године обавијестио ДЕРК да је истог дана власник лиценце на одређено вријеме искључен са тржишта електричне енергије у БиХ због неиспуњавања финансијских обавеза према НОС-у БиХ, а које су дефинисане релевантним документима. Закључку да изостаје финансијска стабилности лиценцираног субјекта допринијела је и чињеница да нису измирене његове обавезе ни према

ДЕРК-у по основу регулаторне накнаде. Истовремено са суспензијом, ДЕРК је на своју иницијативу покренуо поступак укидања ове лиценце, уз констатацију да је захтјев власника лиценце за укидање некомплетан. Након што су *LE Trading BH* и јавност упознати с предузетим радњама, 26. новембра 2021. године комплетиран је првобитни захтјев лиценцираног субјекта. ДЕРК је, слиједећи принцип ефикасности и уважавајући интерес подносиоца захтјева да престане обављати дјелатност међународне трговине електричном енергијом, 8. децембра 2021. године донио *Одлуку о укидању лиценце*, на захтјев власника.⁴

У Регистру важећих лиценци, на крају 2021. године, за дјелатност међународне трговине регистровано је следећих 16 субјеката: ЕФТ – Рудник и Термоелектрана Станари д.о.о. Станари, ХСЕ БХ Енергетско предузеће д.о.о. Сарајево, ЈП Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне д.д. Мостар, МХ Електропривреда Републике Српске – Матично предузеће, а.д. Требиње, ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево, *Energy Financing Team* д.о.о. Билећа, Г-Петрол д.о.о. Сарајево, *Ахро ВН* д.о.о. Мостар, *Petrol BH Oil Company* д.о.о. Сарајево, ХЕП Енергија д.о.о. Мостар, *Danske Commodities BH* д.о.о. Сарајево, Интеренерго д.о.о. Сарајево, ГЕН-И д.о.о. Сарајево, *Alpiq Energija BH* д.о.о. Сарајево, Б.С.И. д.о.о. Јајце и *Winter Wind* д.о.о. Томиславград.

Лиценцу за активности независног оператора система посједује Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Сарајево, а за обављање дјелатности преноса електричне енергије Електропренос Босне и Херцеговине а.д. Бања Лука. ЈП Комунално Брчко д.о.о. Брчко је у посједу лиценце за обављање дјелатности дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ и лиценце за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији БиХ.

Електропренос Босне и Херцеговине је сваке године, па и ове, у односу на стање претходне године ажурирао и пријављивао промје–не у прегледима објеката које користи у обављању дјелатности преноса електричне енергије, као и у прегледима далеководна који нису у његовом власништву и нису у функцији преноса електричне енергије у БиХ, о чему је ДЕРК крајем марта 2021. године донио одговарајуће закључке.

Почетком марта 2021. године донесен је *Закључак о ажурирању прилога Услови за коришћење лиценце за дјелатност дистрибуције електричне енергије*, односно прегледâ објеката који се користе за ту дјелатност у Брчко Дистрикту БиХ.

⁴ РЕРС је 29. децембра 2021. године донио Рјешење којим се друштву *LE Trading BH* д.о.о. Бања Лука укида Рјешење о издавању дозволе за обављање дјелатности трговине и снабдијевања електричном енергијом на територији Босне и Херцеговине, чиме су се стекли услови да се овај субјекат брише и из Регистра трговаца и РЕМИТ регистра, које води ДЕРК.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Државна регулаторна комисија за електричну енергију континуисано прати усклађеност рада лиценцираних субјеката с прописаним условима коришћења лиценци. Праћење активности врши се анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе сви лиценцирани субјекти, као и путем посјета власницима лиценци. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају директан увид у њихове документе и активности што има велики значај, нарочито приликом анализе финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа, као и уочавање евентуалних девијација у раду која се не могу препознати у извјештајима.

Током октобра 2021. године, уз посебно вођење рачуна о епидемиолошким мјерама поводом пандемије COVID-19, обављене су посјете сљедећим регулисаним субјектима:

- Независни оператор система у Босни и Херцеговини,
- Електропренос Босне и Херцеговине, и
- ЈП Комунално Брчко.

Спровођење обавеза Независног оператора система у Босни и Херцеговини у праћењу квалитета напона, који се оперативним управљањем треба одржавати у прописаним границама, предмет су посебне пажње ДЕРК-а. С обзиром на вишегодишњу појаву превисоких напона у електроенергетском систему БиХ, од НОС-а БиХ се захтијева да кроз проактивну сарадњу с Електропреносом БиХ изнађе оптимално рјешење како би се напони у преносној мрежи кретали у дозвољеним границама.

НОС БиХ припрема извјештаје о ванредним ситуацијама у електроенергетском систему. У приликама када долази до безнапонског стања сабирница, потребно је наставити с праксом детаљног извјештавања (по догађању), као и сумарног извјештавања у оквиру документа о стању система за управљање и квалитета снабдијевања са статистичким прегледом основних величина (број, дужина трајања и неиспоручена, односно произведена електрична енергија). НОС БиХ је позван да у извјештају о већим поремећајима у електроенергетском систему БиХ укључује и испаде већих производних објеката, независно о промјени уклопног стања.

Уз реферирање на *Одлуку о одобрењу максимално могуће снаге прихвата из неуправљивих извора електричне енергије* (септембар 2020. године) истакнута је обавеза НОС-а БиХ да континуисано, а најмање једном у шест мјесеци, извјештава ДЕРК о свим аспектима њене примјене, укључујући расположивост регулационих резерви, статус регионалних

иницијатива и пројекта Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију (ЕНТСО-Е) који се односе на прекограничну размјену регулационе енергије, те економско-финансијске аспекте интеграције неуправљивих извора електричне енергије у електроенергетски систем Босне и Херцеговине.

ДЕРК у оквиру регулаторног надзора посебну пажњу посвећује разматрању финансијских показатеља рада НОС-а БиХ, о чему се очитује приликом одлучивања у поступцима одређивања тарифе за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге (видјети дио 3.6).

У оквиру регулаторног надзора превасходно се истичу обавезе Електропреноса Босне и Херцеговине у изради дугорочних планова развоја преносне мреже за период од десет година, као и изради и усвајању годишњих инвестиционих планова. Законом нормирана обавеза Електропреноса БиХ у обављању дјелатности преноса је да омогући континуисано снабдијевање електричном енергијом по дефинисаним стандардима квалитета.

ДЕРК већ дужи низ година указује да су напонске прилике у електроенергетском систему БиХ често изнад прописаних вриједности. У том смислу, Државна регулаторна комисија за електричну енергију инсистира на предузимању одлучнијих корака и убрзању активности на пројектовању, уговарању и набавци компензационих постројења – пригушница, које су одобрене Планом инвестиција Електропреноса БиХ за 2021. годину.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију сматра да једно од тежишта у инвестицијама Електропреноса БиХ треба да буде и уклањање свих ‘привремених’ рјешења из ранијег периода, при чему је неопходно осигурати потпуну координацију са операторима дистрибутивног система у изналажењу адекватних рјешења за снабдијевање купаца.

ДЕРК је позвао све органе који учествују у доношењу одлука у Електропреносу БиХ да уједине напоре и спроведу све потребне активности и радње, како би се у што краћем року реализовале одобрене инвестиције. С тим у вези, затражена је достава информације о актуелном статусу у реализацији инвестиција на уградњи пригушница и обнављању телекомуникационих система.

У оквиру регулаторног надзора ДЕРК посебну пажњу посвећује разматрању финансијских показатеља рада Електропреноса БиХ, о чему се очитује приликом одлучивања у поступцима одређивања тарифа за услуге преноса електричне енергије (видјети дио 3.6).

ДЕРК континуисано инсистира на јачању сарадње НОС-а БиХ и Електропреноса БиХ и унапређењу координације дјеловања, а нарочито у међународним активностима којима електроенергетски систем БиХ може остварити бенефите.

У оквиру регулаторног надзора ЈП Комунално Брчко, Државна регулаторна комисија је у више наврата истицала неопходност развоја законског оквира у Брчко Дистрикту БиХ, односно усвајања новог закона о електричној енергији, у складу с Трећим енергетским пакетом ЕУ, као и закона о обновљивим изворима енергије и ефикасној когенерацији, те закона о енергетској ефикасности. ДЕРК је поздравио усвајање новог *Закона о електричној енергији* (28. октобар 2021. године), те је позвао регулисану компанију да са своје стране, у оквиру својих законских и других могућности да максималан допринос примјени и спровођењу усвојеног акта у Брчко Дистрикту БиХ.

ДЕРК је поново указао на изостанак регулисања међусобних власничко-правних односа између надлежних тијела Брчко Дистрикта БиХ и ЈП Комунално Брчко у погледу имовине која је у функцији дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом. И током 2021. године ДЕРК је наглашавао неопходност потпуног рачуноводственог раздвајања дјелатности дистрибуције и снабдијевања, као и ових дјелатности у односу на друге дјелатности које нису везане за електроенергетски сектор (производња и дистрибуција воде, одржавање и уређење јавних површина, те прикупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада).

ДЕРК у оквиру регулаторног надзора посебну пажњу посвећује разматрању финансијских показатеља рада Комуналног Брчко, о чему се очитује приликом одлучивања у поступцима одређивања тарифних ставова за услуге дистрибуције електричне енергије и тарифних ставова за снабдијевање електричном енергијом у оквиру универзалне услуге у Брчко Дистрикту БиХ (видјети дио 3.6).

Током октобра и новембра 2021. године, ради контроле обављања лиценциране активности и утврђивања чињеница о испуњавању прописаних услова за коришћење лиценце, обављене су посјете у функцији регулаторног надзора међународних трговаца електричне енергије: *LE Trading BH* д.о.о. Бања Лука, *ХЕП Енергија* д.о.о. Мостар, *Danske Commodities BH* д.о.о. Сарајево и *ГЕН-И* д.о.о. Сарајево.

Том приликом наглашена је неопходност перманентног задовољавања општих и специфичних критеријума (у случају обављања других дјелатности власник лиценце је дужан осигурати рачуноводствено раздвајање лиценциране од других дјелатности). Истакнуте су обавезе поштовања тарифа, те Тржишних правила и Мрежног кодекса, уз право учешћа у раду техничких комитета. Такође, током посјета извршени су увиди и у друге пословне документе међународних трговаца, прикупљене информације о проблемима с којима се суочавају поједини субјекти, те сугерисана повећана пажња у појединим аспектима обављања лиценциране дјелатности који могу угрозити поштовање прописаних услова коришћења лиценце. Сагледано је тренутно финансијско стање субјеката у свјетлу испуњавања прописаних услова везаних за висину уписаног капитала, те финансијска стабилност власника лиценци.

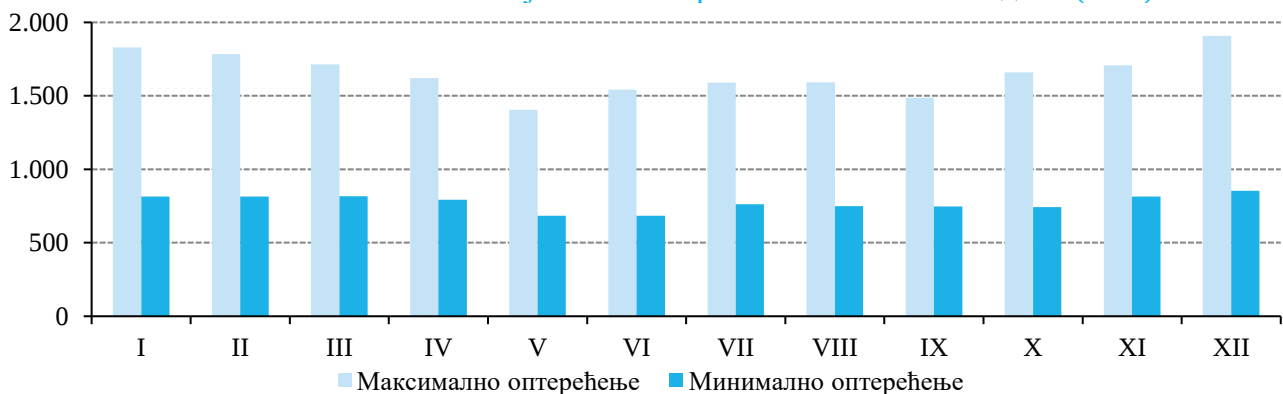
3.5 Технички аспект рада електроенергетског система

Електроенергетски систем БиХ је током 2021. године радио стабилно и без већих проблема. Свим корисницима система је омогућен функционалан рад према дефинисаним стандардима квалитета. Сви планирани и накнадно тражени радови у преносној мрежи у функцији одржавања су извршени.

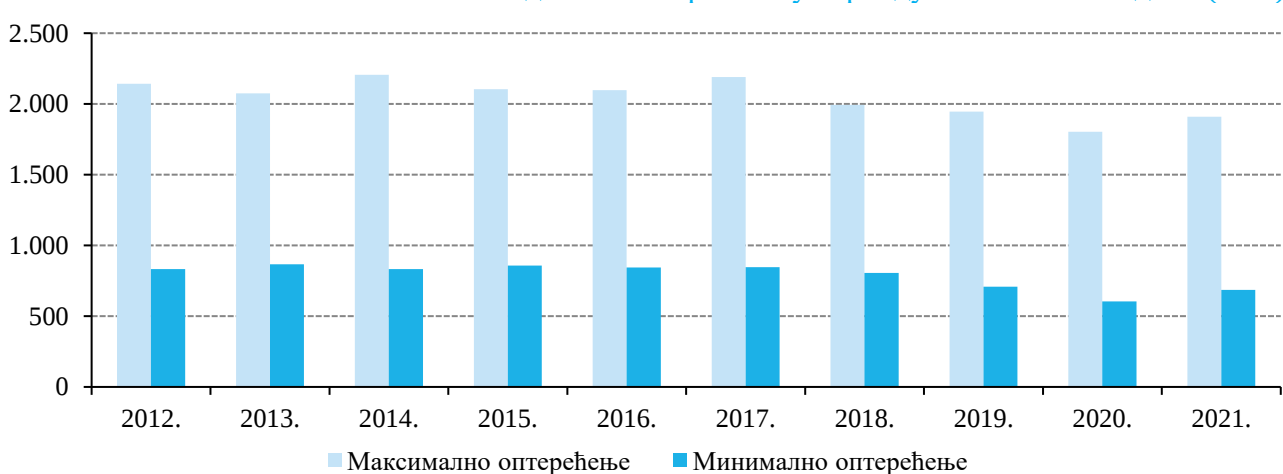
У протеклој години максимално оптерећење електроенергетског система од 1.909 MW забиљежено је 23. децембра 2021. године у осамнаестом сату, у дану у којем је остварена и максимална дневна потрошња од 38.444 MWh електричне енергије. Забиљежено оптерећење је мање од историјског максимума од 2.207 MW из осамнаестог сата 31. децембра 2014. године. Минимално оптерећење од 685 MW забиљежено је у четвртом сату 7. јуна 2021. године, што је 80 MW више од најмањег оптерећења у неколико претходних деценија, које је остварено у четвртом сату 25. маја 2020. године. Минимална дневна потрошња од 22.781 MWh забиљежена је 2. маја 2021. године.

Максимално и минимално оптерећење током 2021. године приказано је на слици 1, а за претходних десет година на слици 2.

Слика 1. Максимално и минимално мјесечно оптерећење током 2021. године (MW)

Слика 2. Максимално и минимално годишње оптерећење у периоду 2012 – 2021. година (MW)

Нежељена одступања од декларисаних програма размјене са сусједним електроенергетским системима у 2021. години износила су укупно 80 GWh за сате у којима је регистрован мањак у регулационом подручју Босне и Херцеговине, а за сате када је регистрован вишак електричне енергије укупно 35 GWh. Мјесечна одступања у 2021. години приказана су на слици 3.

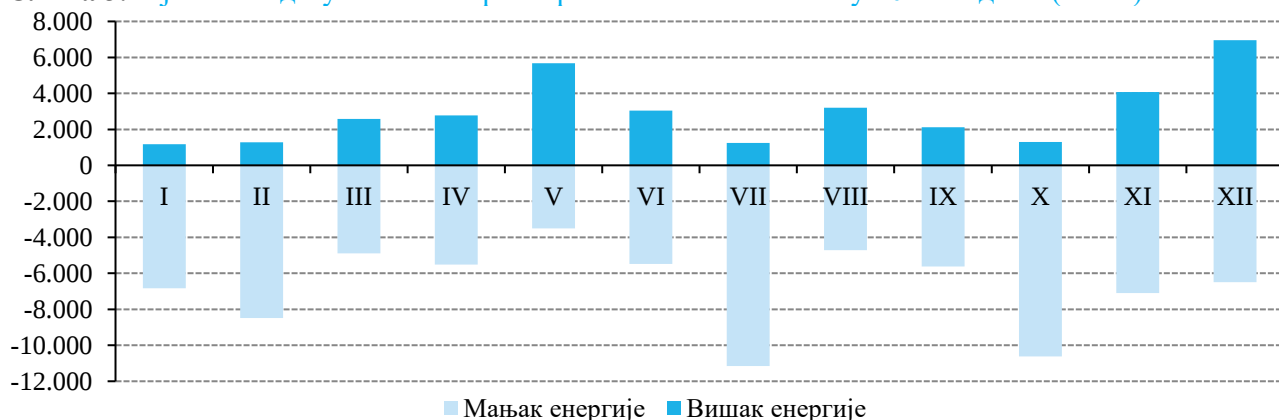
У јануару 2021. године забиљежен је максимални сатни мањак електричне енергије (одступање ‘надоље’) у износу од 742 MWh/h, а максимални вишак (одступање ‘нагоре’) у износу од 118 MWh/h у фебруару 2021. године.

Укупна електрична енергија на преносној мрежи износила је 19.729,3 GWh, што је 8,83% више него у 2020. години. Преносни губици износили су 369,2 GWh, односно 1,87% од укупне енергије у преносном систему.

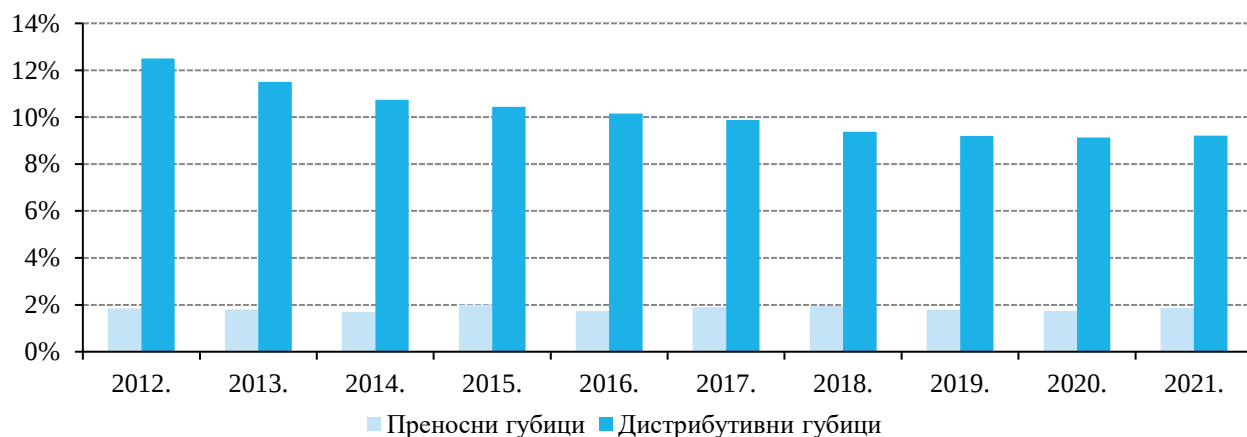
У 2021. години дистрибутивни губици су износили 965 GWh или 9,22% у односу на укупну дистрибутивну потрошњу.

Проценат преносних и дистрибутивних губитака у периоду 2012 – 2021. година приказан је на слици 4.

Слика 3. Мјесечна одступања електроенергетског система БиХ у 2021. години (MWh)

Слика 4. Преносни и дистрибутивни губици

Табела 1. Неиспоручена електрична енергија услед застоја на преносној мрежи

	2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{непл}	1.362,35	16.594	1.181,83	13.661	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788
ENS _{пл}	1.633,75	24.817	1.377,39	24.297	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503
Укупно	2.996,10	41.411	2.559,22	37.958	2.159,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291

Табела 2. Просјечно трајање прекида на преносној мрежи по мјесецима (min)

Мјесец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₇	5,3071	2,7625	3,0089	11,4069	4,2718	10,4772	9,7140	4,2352	8,5023	15,9486	3,2145	4,8497
AIT ₂₀₁₈	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781
AIT ₂₀₁₉	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT ₂₀₂₀	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT ₂₀₂₁	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586

У 2021. години пумпна хидроелектрана ПХЕ Чапљина је из преносног система преузела 144 GWh, а укупна производња ове електране износила је 555 GWh електричне енергије.

Подаци о неиспорученој електричној енергији ENS (енгл. *Energy Not Supplied*) услед непланираних прекида снабдијевања (ENS_{непл}), као и о неиспорученој електричној енергији услед планираних прекида (ENS_{пл}) у електроенергетском систему БиХ у претходних пет година, дати су у табели 1. Настављен је тренд смањења укупне неиспоручене енергије, изузимајући атипичну 2020. пандемијску годину.

Табела 2 садржи податке о континуитету напајања, односно просјечном трајању прекида на високонапонској преносној мрежи AIT (engl. *Average Interrupted Time*).

Током 2021. године реализовано је више уговора о изградњи, реконструкцији и санацији преносних објеката.

Завршена је санација квара на трансформатору 220/110 kV, 150 MVA у трафостаници ТС Мостар 4, који је био ван погона од 19. фебруара 2019. године. Након репарације трансформатора, припремних радова, монтаже, ожичавања и спроведених функционалних испитивања наведени трансформатор је 22. јануара 2021. године пуштен у рад у празном ходу, односно доведен је под напон без оптерећења. Након 24 сата рада у празном ходу и поновних детаљних прегледа, трансформатор је наредног дана оптерећен и тиме стављен у функцију. На овај начин је повећана сигурност снабдијевања купаца електричне енергије.

Настављен је поступак поправке трансформатора 400/110 kV, 300 MVA, у трафостаници ТС Вишеград, који је покренут 2020. године. Процјењује се да ће трансформатор бити у функцији од 2022. године.

15. јануара 2021. године у вјетроелектрани Подвележје инсталисане снаге 48 MW ($15 \times 3,2$ MW) извршена је прва синхронизација генератора на електроенергетски систем, чиме је почео њен пробни рад. Након што су крајем 2021. године комплетирана сва функционална испитивања, овај трећи вјетропарк у Босни и Херцеговини добио је потребну сагласност НОС-а БиХ и ушао у трајни погон 23. децембра 2021. године. Вјетроелектрана Подвележје прикључена је на преносну мрежу преко трафостанице ТС 110/30 kV Подвележје која је у погон пуштена 9. октобра 2020. године.

Након завршених потребних радова 2. јуна 2021. године отклоњена је дотадашња крута веза (тзв. 'Т' спој) између 110/x kV трафостаница Чапљина, Мостар 9 и Столац, чиме су формирана два нова далековода, ДВ 110 kV Чапљина – Мостар 9 и ДВ 110 kV Мостар 9 – Столац.

Услуге секундарне регулације у 2021. години су пружали ЈП Електропривреда Босне и Херцеговине д.д. Сарајево, МХ Електропривреда Републике Српске, а.д. Требиње и ЈП Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне д.д. Мостар. Током године терцијарна регулација ангажована је 245 пута (као терцијарна регулација 'нагоре' 220 пута, од чега 77 пута у октобру, те као терцијарна регулација 'надоље' 25 пута, од чега 13 пута у децембру 2021. године). Ипак, номинована количина терцијарне регулације често није била у потребном опсегу.

У 2021. години, догодило се 587 испада на 400, 220 и 110 kV преносној мрежи, од чега 89 испада 400 kV далековода, 183 испада 220 kV далековода, 134 испада 110 kV далековода, шест испада трансформатора 400/220 kV, 400 MVA, четири испада трансформатора 400/110 kV, 300 MVA, те осам испада трансформатора 220/110 kV, 150 MVA.

У протеклој години регистрована су 64 испада термоблокова и 35 испада хидрогенератора. Недостајућа енергија у систему надокнађивана је ангажовањем терцијарне резерве.

Као и претходних година, и у 2021. години напонске прилике у електроенергетском систему су често биле изнад вриједности прописаних Мрежним кодексом, посебно у 400 kV и 220 kV мрежи. Највиши напон у 400 kV мрежи регистрован је у трафостаници ТС Мостар 4 у септембру, када је измјерен напон од 447,27 kV. У истој трафостаници је у јануару измјерен највиши напон у 220 kV мрежи (258,24 kV). Током јануара у ТС Сарајево 10 измјерен је највиши напон на 110 kV мрежи од 124,96 kV.

Главни узрок настанка и трајања превисоких напона су слабо оптерећени 400 kV далеководи у периодима ниског оптерећења конзума, који генеришу велику количину реактивне енергије. Појава превисоких напона је проблем регионалног карактера, те се стога и рјешења овог проблема траже и на нивоу регије. У циљу доприноса дугорочном и квалитетном рјешењу овог

Табела 3. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
SAIFI	Планирани застоји	0,92	0,76	0,64	0,42	0,47
	Непланирани застоји	0,81	0,69	0,99	0,53	0,74
	Укупно	1,73	1,45	1,63	0,95	1,21
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	114,66	94,68	73,71	39,71	51,78
	Непланирани застоји (min/купцу)	48,55	53,31	63,24	31,67	26,39
	Укупно (min/купцу)	163,21	147,99	136,95	71,38	78,17

Табела 4. SAIFI и SAIDI показатељи за преносну мрежу укључујући и испаде средњенапонских одвода узроковане застојима у дистрибутивној мрежи

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
SAIFI	Планирани застоји	3,93	3,33	2,76	2,57	2,96
	Непланирани застоји	7,01	4,96	4,93	4,63	4,47
	Укупно	10,94	8,29	7,69	7,19	7,43
SAIDI	Планирани застоји (min/купцу)	324,97	255,11	239,55	189,52	205,69
	Непланирани застоји (min/купцу)	465,81	314,55	453,10	382,64	359,62
	Укупно (min/купцу)	790,78	569,66	692,68	572,16	565,31

проблема ДЕРК и даље инсистира на спровођењу инвестиционих активности за уградњу пригушница у електроенергетски систем БиХ, поред спровођења свих других мјера за одржавање напона у дозвољеним границама.

Квалитет рада електроенергетског система прати се анализом података Електропреноса БиХ о техничким аспектима рада преносног система, који се поред показатеља континуитета напајања потрошача ENS и AIT исказују и показатељима SAIFI и SAIDI.

Показатељи SAIFI и SAIDI се добијају праћењем броја и трајања застоја у објектима Електропреноса БиХ, који су за посљедицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте.

У табелама 3 и 4 представљени су показатељи SAIFI и SAIDI за претходних пет година. Табела 3 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 4 и застоје на средњенапонским одводима у трансформаторским станицама Електропреноса БиХ узроковане поремећајима у дистрибутивној мрежи, који су знатно неповољнији, с обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже, као и њену чешћу подложност различитим врстама кварова.

Основни подаци о електроенергетском систему БиХ дати су у Прилогу А, а карта система у Прилогу Б.

SAIFI (енгл. System Average Interruption Frequency Index) означава просјечан број прекида напајања по купцу током године

SAIDI (енгл. System Average Interruption Duration Index) означава просјечно трајање прекида напајања у минутима по купцу током године

3.6 Поступци одређивања тарифа

Тарифе за услуге преноса електричне енергије

Електропренос Босне и Херцеговине је 31. маја 2021. године поднио нови захтјев за измјену тарифа за пренос електричне енергије којим су предочени захтјеви за приходе и расходе, као и трошкови које Компанија намјерава зарачунавати за своје услуге. Својим захтјевом Електропренос БиХ затражио је повећање просјечне тарифе за услуге преноса електричне енергије на износ 1,051 фенинга/kWh, односно повећање за 18,2%.

Тарифе се одређују у складу с критеријумима наведеним у *Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге*. При томе, ДЕРК у највећој могућој мјери поштује основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин.

Формална јавна расправа, на којој су се утврђивале чињенице у тарифном поступку, одржана је 27. јула 2021. године путем интернет комуникационе платформе због пандемије COVID-19. На овој јавној расправи, поред регулисане компаније, активно су учествовала и три субјекта којима је ДЕРК одобрио статус умјешача, чиме им је омогућено да у заштити својих права и интереса непосредно учествују у поступку пред регулатором. Свим учесницима у поступку 5. августа 2021. године достављен је *Извјештај водитеља поступка* на коментар. Своја изјашњења, односно коментаре на овај извјештај крајем августа 2021. године доставили су само Електропренос БиХ, као подносилац тарифног захтјева и Електропривреда БиХ, као један од три умјешача.

Коначна одлука у овом поступку није донесена, те и даље важи Одлука ДЕРК-а која је у примјени од 1. маја 2017. године. Дакле, дио преносне мрежарине који се односи на енергију и даље износи 0,578 фенинга/kWh, а дио преносне мрежарине који се односи на снагу износи 1,472 KM/kW (просјечна преносна мрежарина износи 0,889 фенинга/kWh).

Тарифа за рад независног оператора система; тарифе за системску и помоћне услуге

У складу са законом прописаном обавезом да сваке године подноси на увид захтјеве за приходе и расходе за наредну годину, као и трошкове које намјерава зарачунати својим тарифама, Независни оператор система у Босни и Херцеговини је 28. октобра 2021. године поднио захтјев у оквиру којег је предочио и образложио планиране приходе, расходе и трошкове за 2022. годину. Потребни приход за 2022. годину затражен је износу од 10.619.156 KM, тражена тарифа за рад независног оператора система коју плаћају купци за електричну енергију преузету из

преносног система износи 0,101018 фенинга/kWh (повећање 29%), а тарифа коју плаћају произвођачи за електричну енергију инјектирану у преносни систем износи 0,008037 фенинга/kWh (повећање 41%). Предложена тарифа за системску услугу износи 1,1075 фенинга/kWh, што је 131,3% више од тарифе за системску услугу која је одређена 29. децембра 2020. године.

Формална јавна расправа у овом тарифном поступку, у којем су поред регулисане компаније активно учествовала четири умјешача, одржана је 20. новембра 2021. године путем интернет комуникационе платформе. Учесницима у поступку 8. децембра 2021. године достављен је *Извјештај водитеља поступка* на коментар.

На основу Извјештаја водитеља поступка, коментара регулисане компаније и умјешача, те након изведених анализа захтијеваних трошкова и расхода и свих других доступних материјала, Државна регулаторна комисија за електричну енергију је 22. децембра 2021. године донијела *Одлуку о тарифи за рад независног оператора система* и *Одлуку о тарифама за системску и помоћне услуге*.

НОС-у БиХ одређен је потребни годишњи приход за 2022. годину у износу од 9.283.307 КМ. Одлуком је дефинисано да тарифа за рад независног оператора система коју плаћају произвођачи за електричну енергију инјектирану у преносни систем износи од 0,0062 фенинга/kWh (повећање 8,77%), а купци за електричну енергију преузету из преносне мреже плаћају тарифу у износу од 0,0783 фенинга/kWh (овај дио тарифе није промијењен).

Приликом утврђивања тарифе за системску услугу, на основу доступних података израчуната је тарифа у износу од 0,2745 фенинга/kWh, што је за 42,68% мање од претходне тарифе. *Одлуком о тарифама за системску и помоћне услуге* одређен је финансијски обим системске услуге у 2022. години у износу од 60.054.723 КМ. Имајући у виду актуелне чињенице и поштујући принцип обазривости због утицаја великог броја варијабли на приходе и расходе у балансном механизму, Комисија се определијела за задржавање тарифе за системску услугу на постојећој вриједности 0,4789 фенинга/kWh, уз најаву да ће се по потреби, у одговарајућем тренутку, приступити њеном подешавању.

Тарифе за купце у Брчко Дистрикту БиХ

Поступак одређивања тарифних ставова за услуге дистрибуције електричне енергије и тарифних ставова за снабдијевање електричном енергијом у оквиру универзалне услуге у Брчко Дистрикту БиХ покренут је 13. октобра 2021. године, по захтјеву који је регулисана компанија доставила 6. октобра 2021. године. ЈП Комунално Брчко, као јавни снабдјевач на подручју Дистрикта који сву електричну енергију за снабдијевање својих купаца набавља на veleprodajном тржишту електричне енергије, затражило је повећање тарифа које су у примјени од 1. априла 2020. године, односно измјене одлука о тарифама којим би се омогућило:

- повећање дистрибутивне мрежарине од 6,75% за све купце,
- повећање просјечне цијене снабдијевања у оквиру универзалне услуге за 6,2%, и то за категорију ‘остала потрошња’ за 5,92%, а за домаћинства 6,43%,
- остварење добити у вриједности од 2% од трошкова набавке електричне енергије за снабдијевање у оквиру универзалне услуге, и
- повећање цијене тарифног елемента ‘активна електрична енергија’ за прву тарифну групу у категорији ‘остала потрошња’.

Формална јавна расправа у овом тарифном поступку, у којем није било умјешача, одржана је 10. новембра 2021. године. Крајем истог мјесеца регулисаној компанији достављен је *Извјештај водитеља поступка* на коментар, која је својим обраћањем саопштила да нема коментара нити примједби на овај документ.

ДЕРК је 15. децембра 2021. године донио *Одлуку о тарифама за услуге дистрибуције електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ*, као и *Одлуку о тарифама за снабдијевање електричном енергијом у оквиру универзалне услуге у Брчко Дистрикту БиХ*, које се примјењују од 1. јануара 2022. године. Према овим одлукама просјечна тарифа за дистрибуцију електричне енергије остала је на истом нивоу, просјечна цијена за снабдијевање домаћинстава повећана је за 3,77%, а за комерцијалне купце прикључене на 0,4 kV повећана је за 3,17%.

3.7 Тржиште електричне енергије

У Босни и Херцеговини произведено је 17.055,44 GWh електричне енергије у 2021. години, што је 1.645 GWh, односно 10,8% више у односу на претходну годину. Хидролошки услови су били повољни, те је производња у хидроелектранама повећана чак за 2.038 GWh, односно 47,6%, те је износила 6.314 GWh. С друге стране, производња у термоелектранама је, због мање производње угља и умањене расположивости термоблокова, смањена за 622 GWh, односно 6%, и износила је 9.821 GWh. Свих пет термоелектрана у БиХ имале су мању производњу у односу на претходну годину, а највеће смањење забиљежено је у термоелектранама Тузла (8,4%) и Гацко (7,2%).

Вјетроелектране прикључене на преносни систем су произвеле 382 GWh, односно за 120 GWh више него претходне године, захваљујући производњи од 108 GWh у вјетроелектрани Подвележје, која је у пробни рад ушла средином јануара 2021. године.

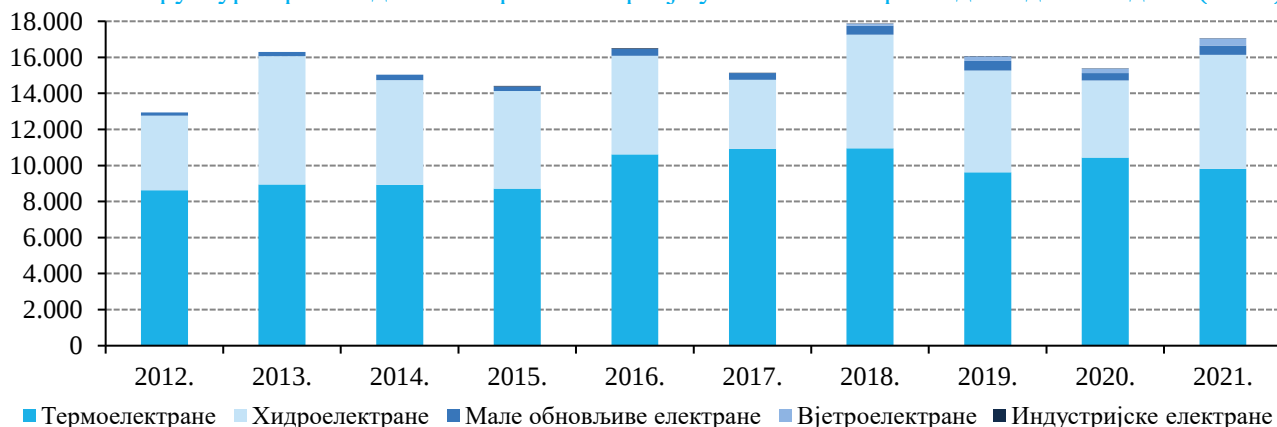
Производња из мањих обновљивих извора износила је 518,67 GWh, што је 29,9% више у односу на 2020. годину. Добре хидролошке прилике одразиле су се на производњу и у овој категорији, у којој доминантан удио имају мале хидроелектране са 433,41 GWh (341,02 GWh у 2020. години). У производњи соларних (фотонапонских) електрана биљежи се значајно процентуално повећање (62,0%) још увијек релативно малих износа – у 2021.

години произведено је 73,89 GWh, а у 2020. години 45,62 GWh. У електранама на биомасу и биогаз произведено је укупно 11,34 GWh (12,56 GWh у 2020. години), те у вјетроелектранама прикљученим на дистрибутивни систем 0,03 GWh (0,05 GWh у 2020. години). Значајан дио производње из мањих обновљивих извора имају независни произвођачи у чијим објектима је произведено 396,19 GWh (76,4%), док је остатак (23,6%) произведен у електранама у власништву електропривреда. У електранама индустријских произвођача произведено је 19,98 GWh. Структура производње током претходних десет година приказана је на слици 5, а на слици 6 структура потрошње електричне енергије у БиХ.

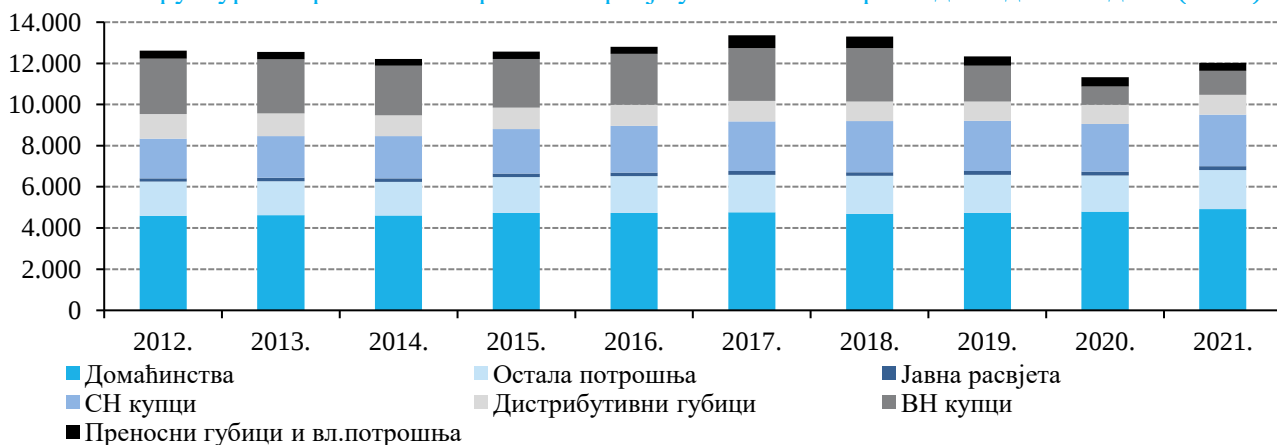
Укупна потрошња електричне енергије у БиХ, након смањења од 7,3% у 2019. години и 8,1% у 2020. године, повећана је за 7,4% и износила је 12.170 GWh. Потрошња купаца прикључених на преносни систем (ВН купци) повећана је за 31,4% и износила је 1.170 GWh. Опоравак потрошње у највећој мјери је посљедица повећане потражње на глобалном тржишту метала на којем су присутни највећи потрошачи електричне енергије у БиХ: *Arcelor Mittal* Зеница, Б.С.И. Јајце и *R-S Silicon* Мркоњић Град.

Дистрибутивна потрошња је износила 10.468 GWh (повећање за 4,7%). Повећана је потрошња код свих категорија купаца прикључених на дистрибутивни систем, изузев јавне расвјете.

Слика 5. Структура производње електричне енергије у БиХ током претходних десет година (GWh)

Слика 6. Структура потрошње електричне енергије у БиХ током претходних десет година (GWh)

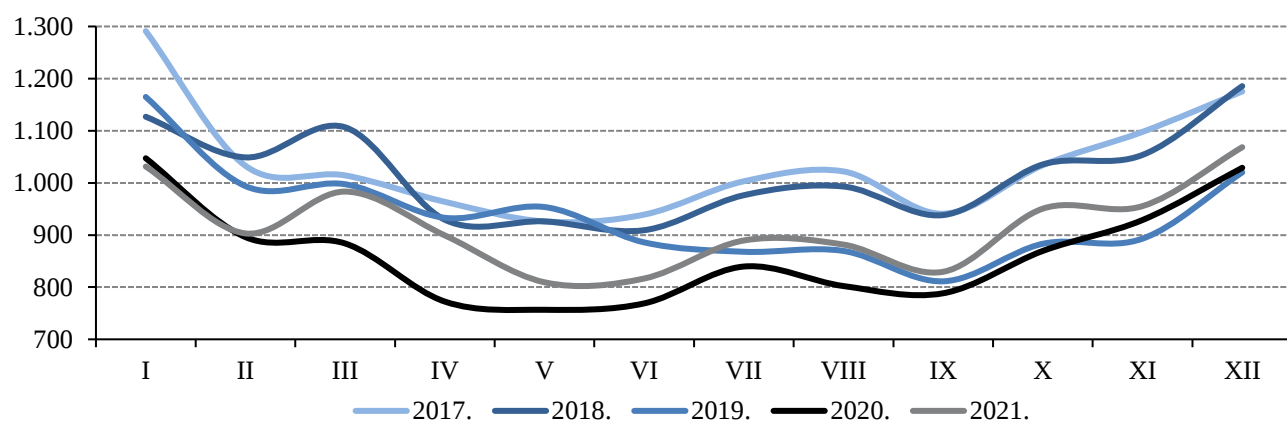
Највећи пораст (8,9%) забиљежен је у категорији ‘остала потрошња’ (мали купци, односно комерцијални купци прикључени на 0,4 kV). Потрошња домаћинства износила је 4.912 GWh (повећање за 2,4%).

Укупно преузимање електричне енергије из преносног система износило је 11.162 GWh, што је 667 GWh више у односу на 2020. годину или 6,4%. Подаци о енергији која је преузета из преносног система приказани су на слици 7 по мјесецима, те на слици 8 по снабдјевачима.

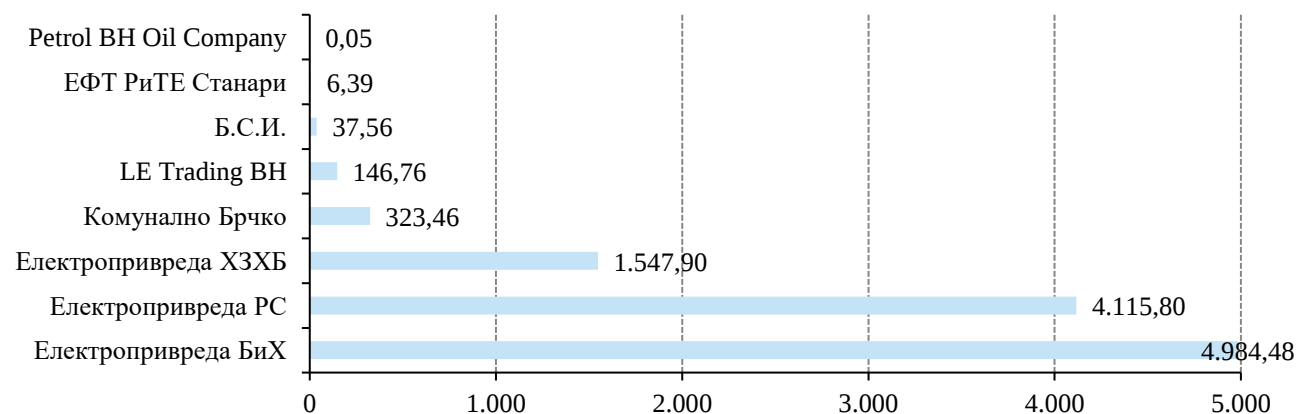
Разлика укупне производње и потрошње у Босни и Херцеговини, тј. билансни суфицит у 2021. години износио је 4.886 GWh, што БиХ уз Бугарску (суфицит од 8.820 GWh) сврстава у земље које једине у југоисточној Европи имају суфицит у билансу електричне енергије. Мада се у Бугарској због примјене Система ЕУ за трговање емисијама (ЕТС) купују скупе дозволе за емисију стакленичких гасова у производњи, рад термоелектрана је постао рентабилан због раста veleprodajних цијена електричне енергије.

Преглед билансних електроенергетских величина остварених у 2021. години дат је на слици 9. Детаљне билансне величине и електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине дати су у прилозима Ц и Д.

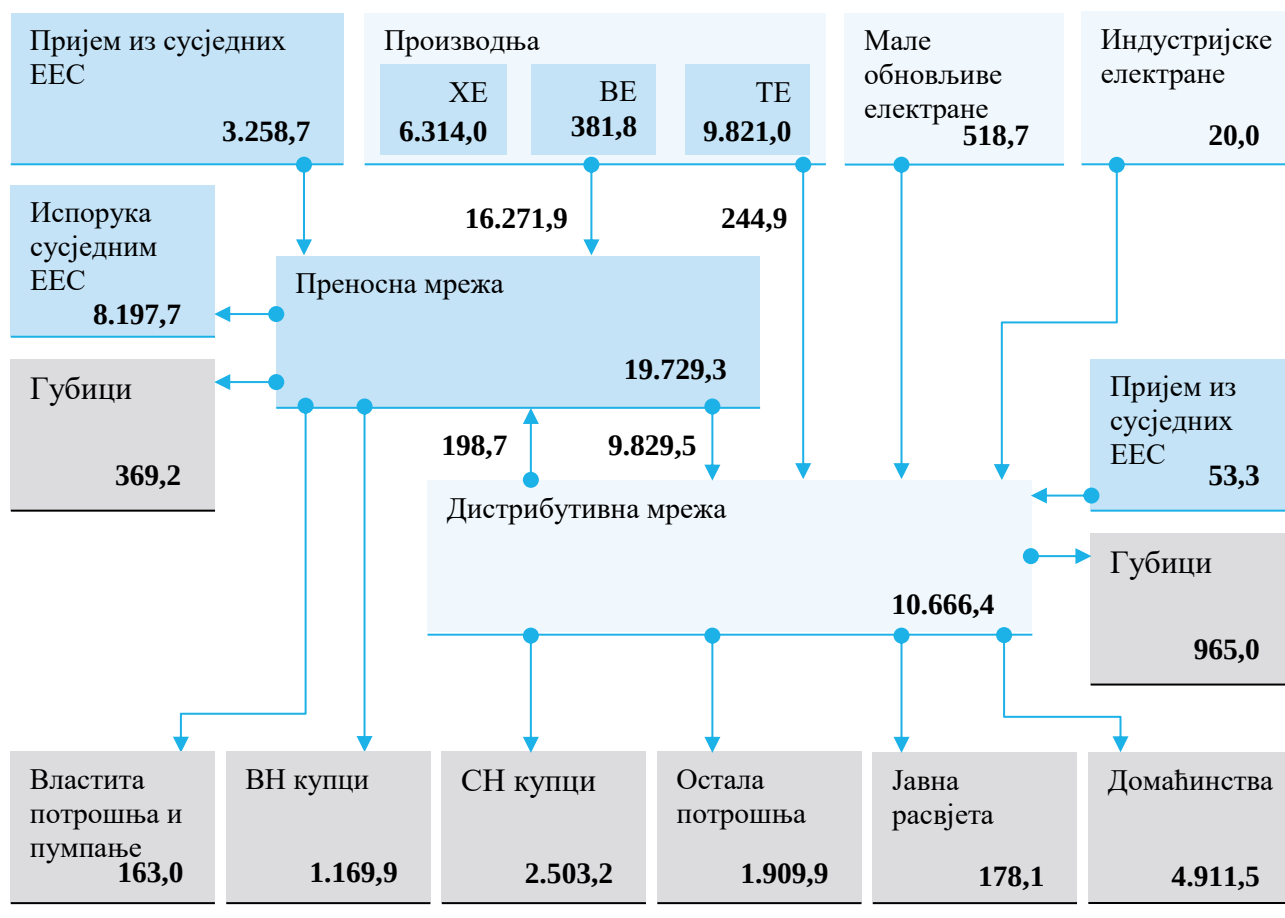
Слика 7. Енергија преузета у БиХ с преносне мреже – мјесечни подаци (GWh)

Слика 8. Енергија преузета с преносне мреже у 2021. години, по снабдјевачима (GWh)

Слика 9. Остварене билансне величине у 2021. години (GWh)

Тржиште електричне енергије у Европи

Током 2021. године дошло је до значајног повећања потражње електричне енергије, а због неадекватног одговора на страни понуде veleпродајне цијене су у другој половини године досегле до сада незабиљежене вриједности од преко 400 €/MWh (табела 5).

На присутне слабости понуде, односно производње и с тим повезане дефиците, утицали су процеси енергетске транзиције, у којима се допрема природног гаса у Европу као кључног транзиционог горива одвија уз тешкоће присутне у ланцу снабдијевања и проблеме геополитичке природе. У таквим околностима производња термоелектрана на угљ је повећана за 18,4%, након дугог низа година у којима је та производња континуисано смањивана, слиједом европске политике декарбонизације. Овакав развој догађаја је условљен смањеним испорукама руског гаса, те затварањем нуклеарних електрана у Њемачкој, чији су инсталирани капацитети смањени с некадашњих 25 GW на свега 4 GW, уз планирано потпуно гашење до краја 2022. године. У таквим околностима ипак је повећана производња нуклеарних електрана за 50 TWh, захваљујући производњи у Француској, Шведској, Шпанији и Белгији. Такође, у Европи је након дугогодишњег пораста, смањена производња вјетроелектрана (због за 2% мањих просјечних

Табела 5. Цијене електричне енергије на берзама (€/MWh)

Берзовни индекси	Просјечна цијена	Максимална цијена	Минимална цијена
EPEX Germany	96,62	431,98	-17,00
EPEX Austria	106,47	434,34	4,90
SIPX	114,61	427,09	7,34
HUPXDAM	113,44	420,46	14,90
OPCOM	111,20	428,24	22,03
SEEPEX	113,56	420,49	19,86
CROPEX	114,27	427,09	-32,05

EPEX Germany – Индекс Европске берзе за енергију (EEX) за Њемачку

EPEX Austria – Индекс Европске берзе за енергију (EEX) за Аустрију

SIPX – Индекс Словеначке берзе

HUPXDAM – Индекс Мађарске енергетске берзе (HUPX) за дан унапријед

OPCOM – Румунски берзовни индекс

SEEPEX – Српски берзовни индекс

CROPEX – Хрватски берзовни индекс

Табела 6. Производња електричне енергије у синхронном подручју ЕНТСО-Е (TWh)

Врста електране	2020.	2021.	Промијена (%)
Нуклеарне електране	834	884	6,0
Гасне електране	709	695	-2,0
Хидроелектране	577	571	-1,0
Термоелектране на угаљ	490	579	18,2
Вјетроелектране	466	447	-4,1
Биомаса и биогаз	206	212	2,9
Соларне електране	165	180	9,1
Остало	55	51	-7,3
Укупно	3.502	3.619	3,3

брзина вјетра у 2021. години). Компаративни подаци о производњи у синхронном подручју ЕНТСО-Е дати су у табели 6.

У наредном периоду veleпродајне цијене на европским берзама ће зависити од адекватног одговора на страни понуде (производње) електричне енергије, гдје су кључни фактори сигурност снабдијевања Европе природним гасом и динамика изградње обновљивих извора.

Тржиште електричне енергије у регији

На тржишту електричне енергије у југоисточној Европи, које је од директног интереса за субјекте из БиХ, били су присутни исти трендови као у остатку Европе. Ипак због знатног билансног дефицита, који у просјеку износи око 3,5 GW на сатном нивоу,

велепродајне цијене у југоисточној Европи су веће него у другим европским регијама, те се могу поредити само с цијенама у Италији.

Просјечна вриједност индекса HUPX DAM, који је доминантан у регији, у 2021. години износила је 113,44 €/MWh, што је готово три пута више него у претходној години. Посебно је интензиван раст цијена био присутан у другој половини године, те је у децембру достигнут просјек од 246 €/MWh.

У анализи велепродајних цијена не смију се занемарити фактори који утичу на њихов раст, прије свега присутни дефицит енергије у регији. Још већи утицај има примјена *Система ЕУ за трговање емисијама*, односно стални раст цијена дозвола за емисију стакленичких гасова (од 30 €/t на почетку године до 88 €/t у децембру). Убрзано напуштање производње из угља је присутно у Румунији и Грчкој, али не у Бугарској, која је забиљежила повећање производње у термоелектранама. У земљама западног Балкана које су ослоњене на производњу електричне енергије из угља, били су присутни проблеми у експлоатацији угља и расположивости термоблокова (Србија, Сјеверна Македонија, Косово*), што је у одсуству других рјешења повећало увоз по изузетно високим цијенама. Дефицит у регији се продубљује због споре динамике изградње обновљивих извора.

Оснивања националних берзи у земљама Западног Балкана и спајање тих тржишта са сусједним не одвија се очекиваном динамиком. Такође, евидентне су високе цијене закупа прекограничних преносних водова којима се регија снабдијева недостајућом енергијом (границе Словачка – Мађарска, Аустрија – Мађарска, Аустрија – Словенија), што поред осталих наведених фактора доводи до разлике у цијенама ‘референтне’ Мађарске енергетске берзе (HUPX) и Европске берзе за енергију (EEX).

Тржиште електричне енергије у БиХ

Укупна потрошња електричне енергије у Босни и Херцеговини у 2021. години износила је 12.170 GWh или 7,4% више него у претходној години. Купци прикључени на преносни систем су преузели 1.170 GWh или 31,4% више, а купци прикључени на дистрибутивни систем 10.468 GWh или 4,7% више него претходне године. Од овог износа 9.503 GWh односи се на преузимање крајњих купаца, а 965 GWh на губитке у дистрибуцији. Укупна продаја крајњим купцима износила је 10.673 GWh и већа је за 7,0%.

Број купаца електричне енергије у БиХ на крају године износио је 1.570.415, од тога 1.444.520 у домаћинствима и 125.895 у свим осталим категоријама потрошње (табела 7).

Надлежне регулаторне комисије у БиХ не утврђују тарифне ставове за купце у оним категоријама потрошње које према легислативи више не могу бити регулисане. Истеком 2014. године престало је регулисање тарифа за снабдијевање за све купце, осим за домаћинства и купце из категорије ‘остала потрошња’ (мали купци, односно комерцијални купци прикључени на

Табела 6. Број купаца електричне енергије у БиХ

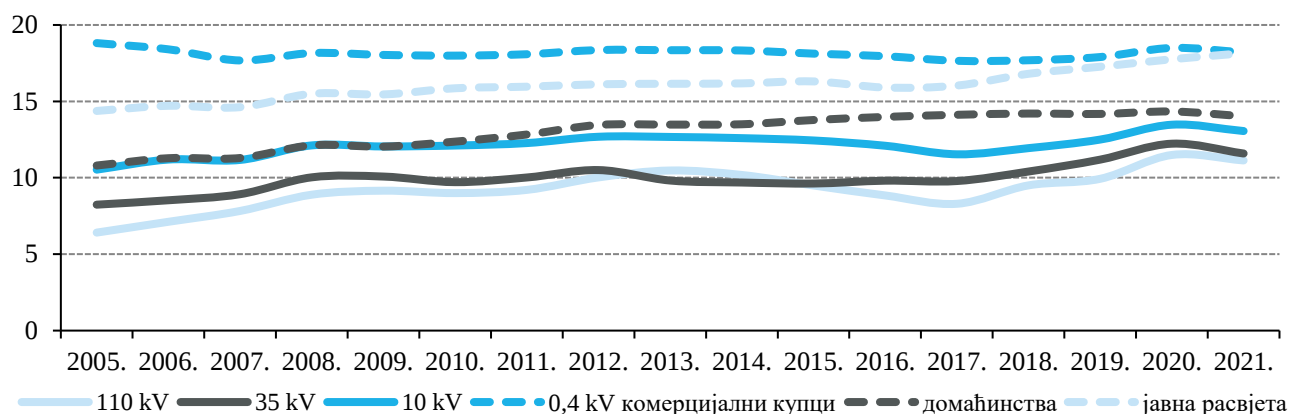
Снабдјевач	110 kV	35 kV	10 kV	Остала потрошња	Домаћинства	Јавна расвјета	Укупно
Електропривреда БиХ	8	64	947	65.292	716.118	4.852	787.281
Електропривреда РС	5	30	996	31.065	515.370	212	547.678
Електропривреда ХЗХБ	1		266	15.893	180.955	2.006	199.121
Комунално Брчко		1	67	3.732	32.077	446	36.323
Остали снабдјевачи		2	7	3			12
Укупно	14	97	2.283	115.985	1.444.520	7.516	1.570.415

0,4 kV), а пракса регулисање тарифа за услуге дистрибуције је задржана. Од 1. јануара 2015. године сви купци електричне енергије у БиХ имају могућност да бирају свог снабдјевача на тржишту. Купци који не одаберу снабдјевача на тржишту могу се снабдијевати код јавних снабдјевача по цијенама за јавно снабдијевање, а домаћинства и мали купци у оквиру универзалне услуге по регулисаним цијенама.

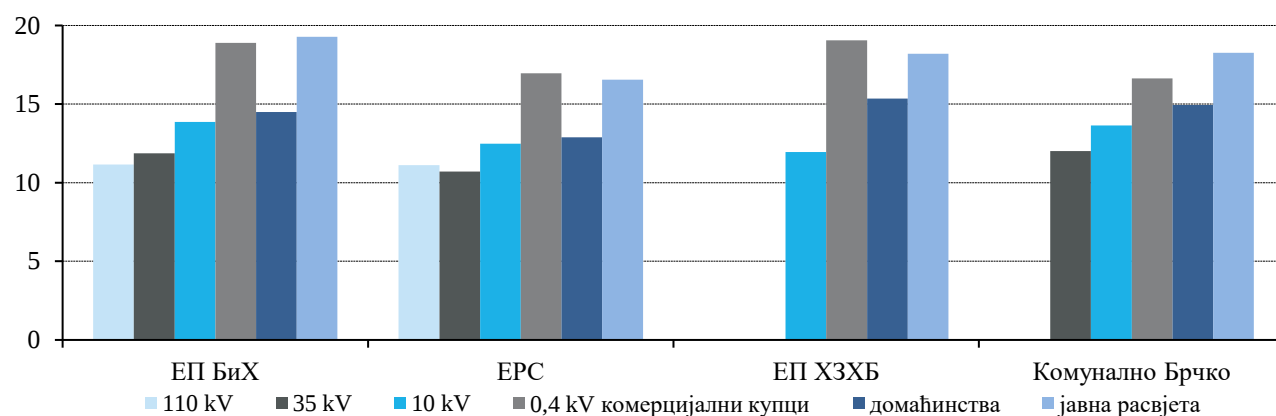
Могућност снабдијевања у оквиру универзалне услуге током 2021. године користила су сва домаћинства у БиХ и највећи број купаца из категорије ‘остала потрошња’. Просјечна цијена електричне енергије за те купце износила је 15,19 фенинга/kWh и мања је 1,7% него у 2020. години када је износила 15,45 фенинга/kWh. При томе је просјечна цијена за домаћинства износила 14,03 фенинга/kWh (смањење од 2,2%), док је просјечна цијена за купце из категорије ‘остала потрошња’ била 18,21 фенинга/kWh и мања је за 1,6% у односу на 2020. годину. Наведене промјене нису резултат измјене тарифних ставова, већ начина потрошње и њеног прилагођавања бенефитима које омогућава тарифна структура.

Регулаторне комисије у БиХ дјелују на постепеном уклањању насљеђених унакрсних субвенција између појединих категорија купаца, које се одвија у складу с добром међународном регулаторном праксом, уз избјегавање тзв. ‘тарифних шокова’. Евидентан тренд смањења односа просјечних цијена за мале комерцијалне купце и домаћинства у претходних неколико година у БиХ видљив је на слици 10. Према подацима из 2021. године унакрсна субвенција између тих категорија у просјеку износи 29,8% биљежећи најмању вриједност у случају купаца које снабдијева Комунално Брчко (11,3%), а највећу код купаца Електропривреде РС (31,7%). Јасна је потреба да се унакрсне субвенције наставе смањивати, чиме ће се испоштовати основни регулаторни принцип одражавања стварних трошкова у формирању цијена. Тиме ће се омогућити конкуренција и у снабдијевању домаћинстава, односно отворити могућности тржишним снабдјевачима да понуде повољније цијене и буду конкурентни и у том сегменту тржишта. Кретање просјечних цијена електричне енергије за крајње купце у БиХ приказано је на слици 10, а на слици 11 просјечне цијене по јавним снабдјевачима и категоријама купаца у 2021. години.

Слика 10. Просјечне цијене електричне енергије по категоријама купаца, без ПДВ-а (фенинг/kWh)

Слика 11. Просјечне цијене електричне енергије у електропривредама, без ПДВ-а (фенинг/kWh)

На малопродајном тржишту у Босни и Херцеговини од 1. јануара 2016. године регистроване су прве промјене снабдјевача код купаца прикључених на дистрибутивни систем, од када из мјесеца у мјесец њихов број варира. У 2021. години највећи дио купаца се снабдијевао код својих традиционалних снабдјевача (тзв. 'инкубенти'). Поред инкубената, на малопродајном тржишту била су активна још три снабдјевача: ХЕП Енергија д.о.о. Мостар, *Petrol BH Oil Company* д.о.о. Сарајево и *Energy Financing Team* д.о.о. Билећа. Они су 35 kV купцима испоручили 15,79 GWh, 10 kV купцима 32,80 GWh и купцима у категорији 'остала потрошња' 2,64 GWh.

На преносном систему су регистроване продаје *LE Trading BH* д.о.о. Бања Лука Алуминију д.д. Мостар (19,66 GWh) и Б.С.И. д.о.о. Јајце (127,10 GWh), те 0,25 GWh које је Електропривреда БиХ испоручила компанији *FL Wind* д.о.о. Томиславград. Уз то Електропривреда РС је испоручила 57,23 GWh компанији Б.С.И., а Електропривреда ХЗХБ Алуминију 9,00 GWh. Додатно, Електропривреда БиХ је снабдијевала једног 10 kV купца који се налази на дистрибутивном подручју којим управља Електропривреда ХЗХБ, с испоруком од 3,40 GWh.

Дакле, у 2021. години купцима који су промијенили снабдјевача испоручено је 235,55 GWh, односно 2,2% од укупно преузете

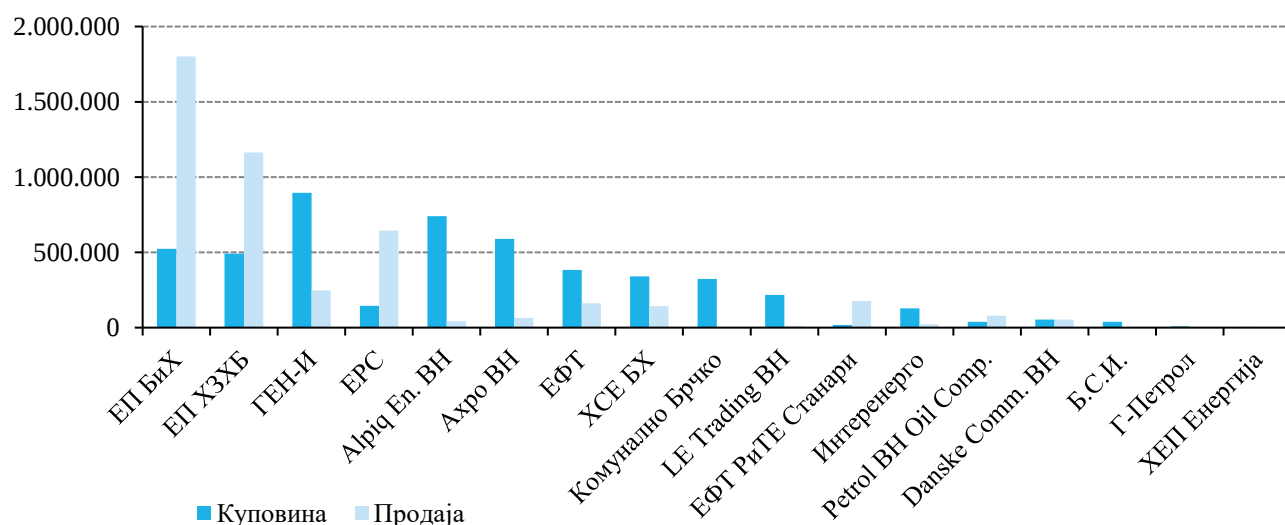
енергије крајњих купаца у БиХ. У претходном периоду десетине хиљада купаца промијенило је услове снабдијевања промјеном уговора са својим ранијим традиционалним снабдјевачима, чиме су на отвореном тржишту изабрали понуду за снабдијевање која најбоље одговара њиховим потребама. Купцима који се снабдијевају у оквиру универзалне услуге испоручено је 6.821,41 GWh (63,9% од укупне потрошње крајњих купаца), а купцима за које цијене нису регулисане испоручено је 3.851,16 GWh (36,1%).

Значајно динамичније је трговање на veleprodajном тржишту у БиХ, које се заснива на билатералним аранжманима куповине и продаје електричне енергије између снабдјевача (слика 12). Премда ово тржиште и даље није институционализовано, резултат бројних билатералних уговора је значајан – у 2021. години било је активно 17 лиценцираних субјеката, који су остварили промет од 4.898 GWh у унутрашњим трансакцијама на тржишту. Уз то регистроване су и прекограничне трансакције у укупном обиму 7.563 GWh, од чега су извозне износиле 6.173 GWh, а увозне 1.390 GWh.

Поред veleprodajног и малопродајног тржишта у Босни и Херцеговини је функционално и балансно тржиште којим управља НОС БиХ. У бити ради се о *монопоно*м тржишту, гдје на страни потражње постоји само један субјект – НОС БиХ, док на страни понуде егзистирају углавном произвођачи који пружају помоћне услуге. На балансном тржишту се такође обавља и обрачун одступања (дебаланса) балансно одговорних страна од дневног распореда у енергетском и финансијском смислу. Цијене дебаланса се одређују на основу цијена балансне енергије на сатном нивоу. Све трансакције између понуђача с једне стране и НОС-а БиХ с друге стране обављају се на тржишном принципу путем годишњих и мјесечних тендера, док се цијене балансне енергије формирају путем понуда пружалаца секундарне и терцијарне регулације на сатној основи дан унапријед.

Вриједност укупно набављених помоћних услуга на балансном тржишту у 2021. години износи 70,8 милиона КМ, од чега се 42,3

Слика 12. Преглед трговања на veleprodajном тржишту у БиХ у 2021. години (MWh)

Табела 8. Вриједност набављених помоћних услуга

Помоћна услуга	2020. (KM)	2021. (KM)	Промена (%)
Секундарна регулација – капацитет	9.215.833	7.899.793	-14,3
Терцијарна регулација – капацитет	6.202.673	4.362.262	-29,7
Балансна енергија ‘нагоре’	3.505.141	9.706.515	176,9
Балансна енергија ‘надоље’	-2.863.644	-2.704.616	-5,6
Губици у преносном систему и компензације	37.452.069	51.515.616	37,6
Укупно	53.512.072	70.779.570	32,3

милиона KM односи на набавку енергије за покривање губитака у преносном систему, 9,2 милиона KM на плаћање компензација, односно одступања према ЛФЦ блоку СХБ (тзв. *FSkar* обрачун) и 19,3 милиона KM на плаћања регулационих капацитета и регулационе (балансне) енергије (табела 8).

Регулацијска (балансна) енергија је ангажована у смјеру ‘нагоре’ у износу 51,90 GWh (од чега секундарна 42,70 GWh и терцијарна 9,20 GWh), те износу од 37,97 GWh у смјеру ‘надоље’ (од чега секундарна 37,39 GWh и терцијарна 0,58 GWh). По питању дебаланса балансно одговорних страна, исказано је укупно одступање у смјеру дефицита (мањка) енергије од 80,44 GWh и укупно одступање у смјеру суфицита (вишка) енергије од 35,42 GWh, што је резултирало дефицитом (мањком) према ЛФЦ блоку СХБ у износу од 45,02 GWh. При томе су остварене просјечне цијене дебаланса од 168,57 KM/MWh за дефицит (105,91 KM/MWh у 2020. години) и 77,88 KM/MWh за суфицит енергије (33,76 KM/MWh у 2020. години).

НОС БиХ је, пружањем системске услуге, од снабдјевача који преузимају енергију из преносног система и кроз обрачун одступања балансно одговорних страна од дневног распореда, остварио приход 78.646.796 KM, од чега 53.456.759 KM према тарифи за системску услугу и 25.190.037 KM за дебалансе. Примјетан је велики скок прихода од дебаланса који је последица значајног повећања veleпродајних цијена у 2021. години што се одразило и на цијене балансне енергије. Поред тога, евидентиран је извоз прекограничних баланских услуга у вриједности 211.905 KM и увоз у вриједности 978.689 KM.

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава висок ниво прекограничне размјене електричне енергије. У 2021. години извезено је 6.173 GWh, што је 11,4% више него у претходној години. Електричну енергију извозило је 15 субјеката, а по обиму извоза на првом мјесту је био ЕФТ – Рудник и Термоелектрана Станари са 1.710 GWh, а затим слиједе Електропривреда Републике Српске са 874 GWh, ГЕН-И са 781 GWh итд.

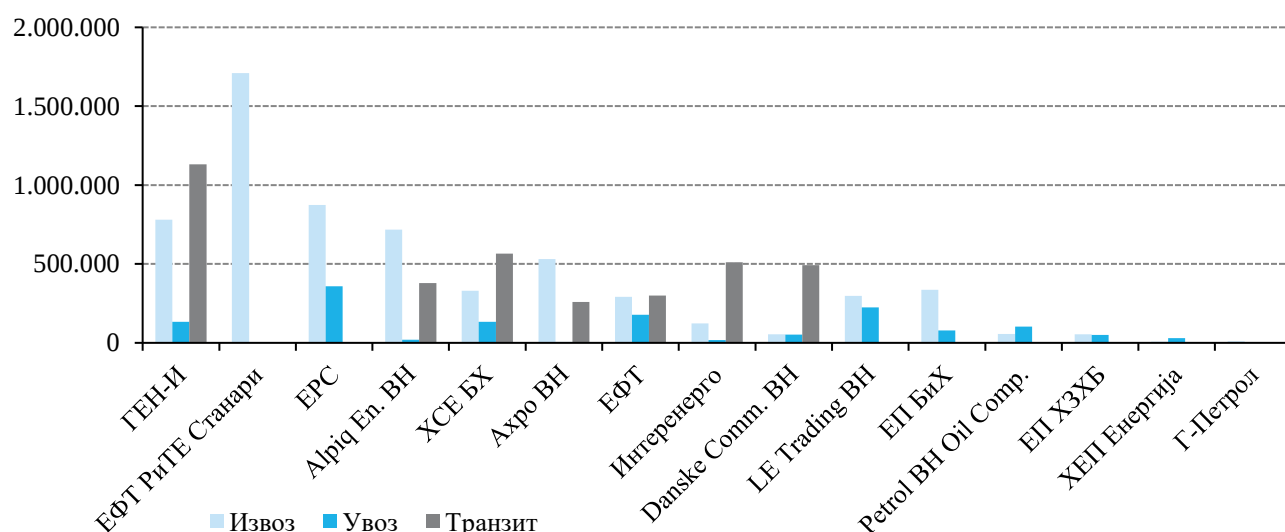
Табела 9. Прекогранична трговина по границама, укључујући регистровани транзит (GWh)

Земља	Извоз	Увоз
Хрватска	3.710,4	1.673,7
Србија	3.128,0	2.403,4
Црна Гора	2.975,3	955,1
Укупно	9.813,7	5.032,2

Увоз електричне енергије је износио 1.390 GWh, и смањен је 7,1% у односу на претходну годину. Међу 14 субјеката који су обављали увоз електричне енергије највећу реализацију имали су Електропривреда Републике Српске (359 GWh), *LE Trading BH* (225 GWh), *Energy Financing Team* (178 GWh) итд. Највећи обим прекограничне трговине електричном енергијом се обављао на граници са Србијом, затим с Хрватском и Црном Гором (табела 9). Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2021. години дат је на слици 13.

Током 2021. године регистрован је транзит електричне енергије преко преносног система БиХ у износу од 3.640 GWh, што је повећање од 105 GWh или 3,3% у односу на 2020. годину. Транзитни токови имају специфичан значај јер се користе као основни елемент код обрачуна прихода и расхода у оквиру *Механизма наплате између оператора преносног система* (ИТЦ механизам). Укупан расход који је БиХ остварила по том основу у првих седам мјесеци 2021. године износи 2.142.112,27 КМ, чиме БиХ по други пут у низу не биљежи приход у дефинисаном временском оквиру. Према правилима обрачуна ИТЦ механизма повећани транзитни токови увећавају приход, док повећање извозних и увозних токова утиче на смањење прихода, односно на повећање расхода.

Слика 13. Преглед прекограничних трансакција по субјектима у 2021. години (MWh)

Табела 10. Приходи остварени на годишњим аукцијама

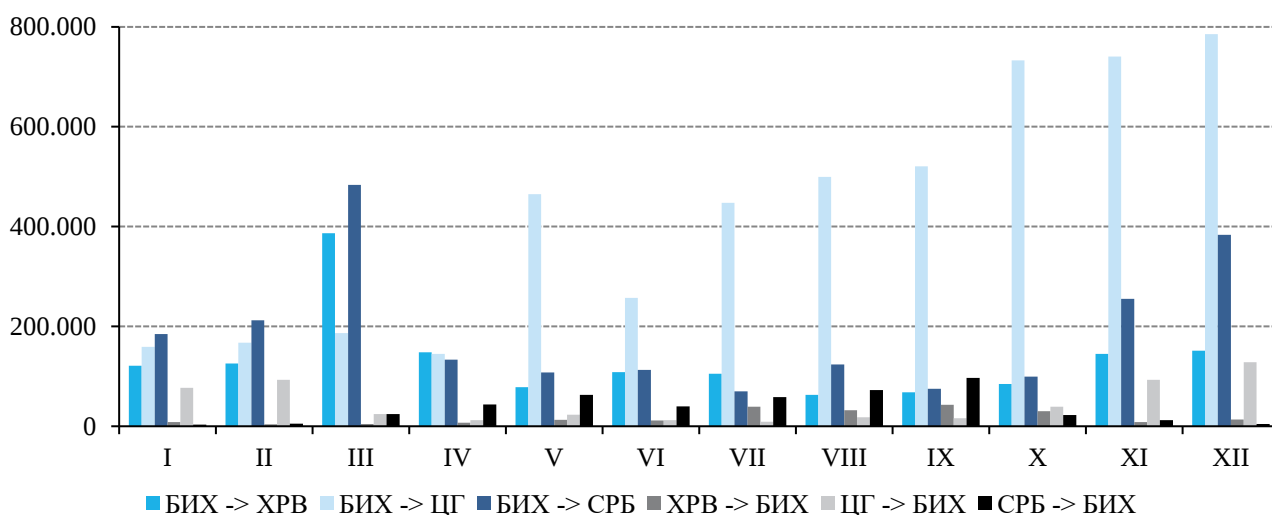
Година	Приход (KM)	Година	Приход (KM)
2013.	2.036.125	2018.	1.171.731
2014.	2.905.655	2019.	2.683.896
2015.	1.091.719	2020.	2.605.349
2016.	952.030	2021.	3.533.182
2017.	2.021.274	2022.	7.914.536

Укупан приход БиХ по основу годишњих аукција прекограничних преносних капацитета за 2022. годину износи 7.914.536 KM и то је највећи приход остварен на досадашњим годишњим аукцијама. За разлику од ранијег периода када је највиша цијена постигнута на граници с Хрватском, у смјеру из БиХ према Хрватској, посљедњих година примјетан је тренд повећања извоза на источним границама БиХ и већих цијена преносних капацитета на овим границама. Тако је и ове године највиша цијена постигнута на граници с Црном Гором у износу 2,04 €/MWh у смјеру из БиХ према Црној Гори, што је 74,4% више него претходне године.

Приходи остварени на свим досадашњим аукцијама за додјелу прекограничних преносних капацитета на годишњем нивоу, које крајем године организује Независни оператор система у Босни и Херцеговини, дати су у табели 10. На слици 14 приказани су приходи по основу мјесечних аукција, по границама и смјеровима.

У складу са Методологијом за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге Електропренос Босне и Херцеговине је корисник свих прихода по основу додјеле права на коришћење прекограничних преносних капацитета, као и прихода који се остварују примјеном ИТЦ механизма.

Слика 14. Приход по основу мјесечних и дневних аукција, по границама и смјеровима (KM)

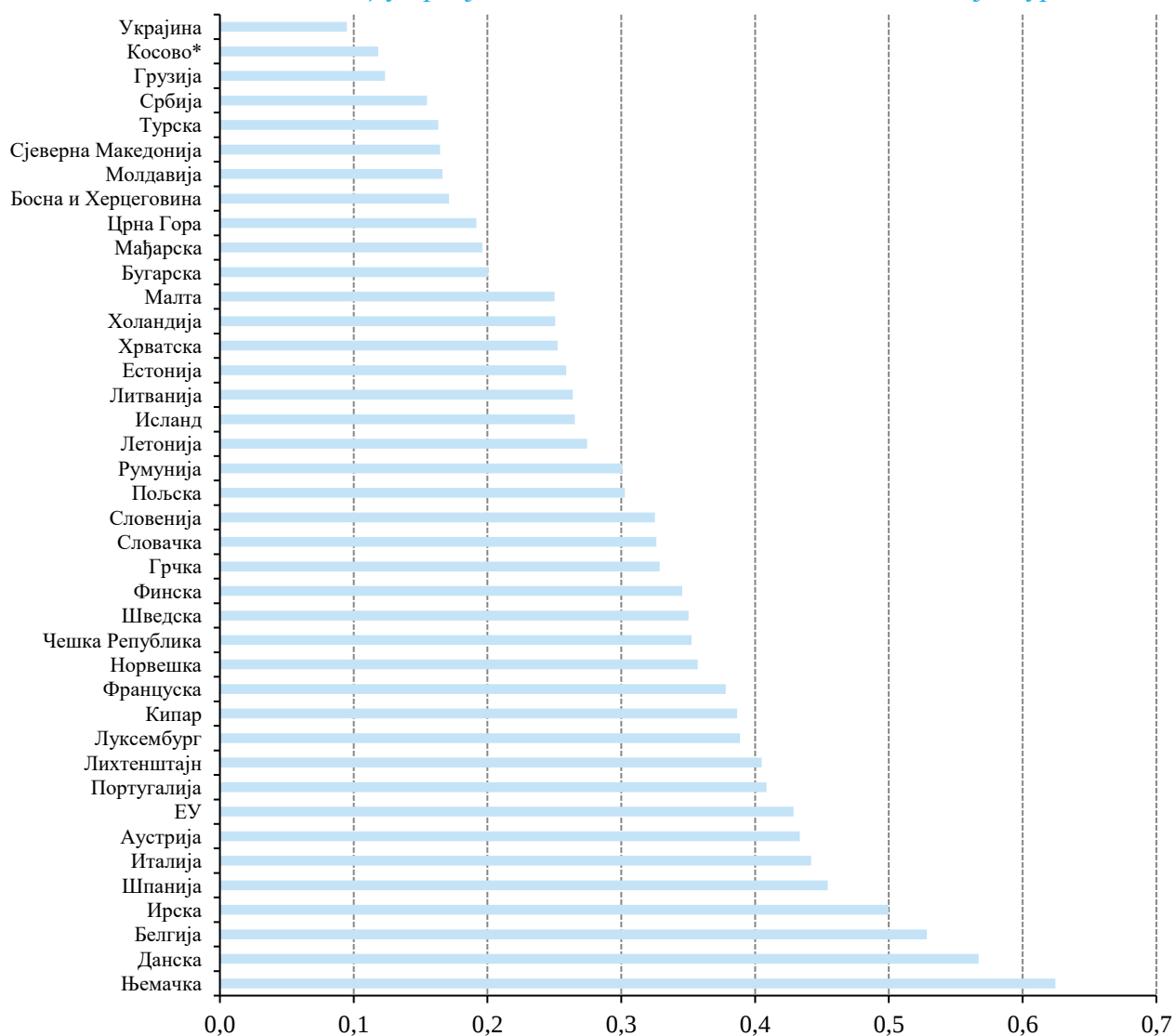

3.8 Енергетска статистика

Свјестан значаја објективности приказа података о енергетским величинама и цијенама електричне енергије, ДЕРК је и током 2021. године посебну пажњу посветио унапређењу свог дјеловања у сегменту енергетске статистике. Кључни партнер у размјени енергетских величина и података је Агенција за статистику Босне и Херцеговине, с којом ДЕРК дуго низ година сарађује, нарочито у испуњавању обавезе извјештавања према међународним тијелима, слиједећи прописане методологије и динамику извјештавања. Сарадња двије институције придоноси развоју енергетске статистике и хармонизацији система службене статистике Босне и Херцеговине и статистике земаља Европске уније у свим областима, а посебно у области енергије.

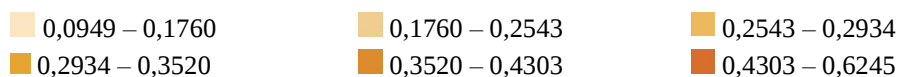
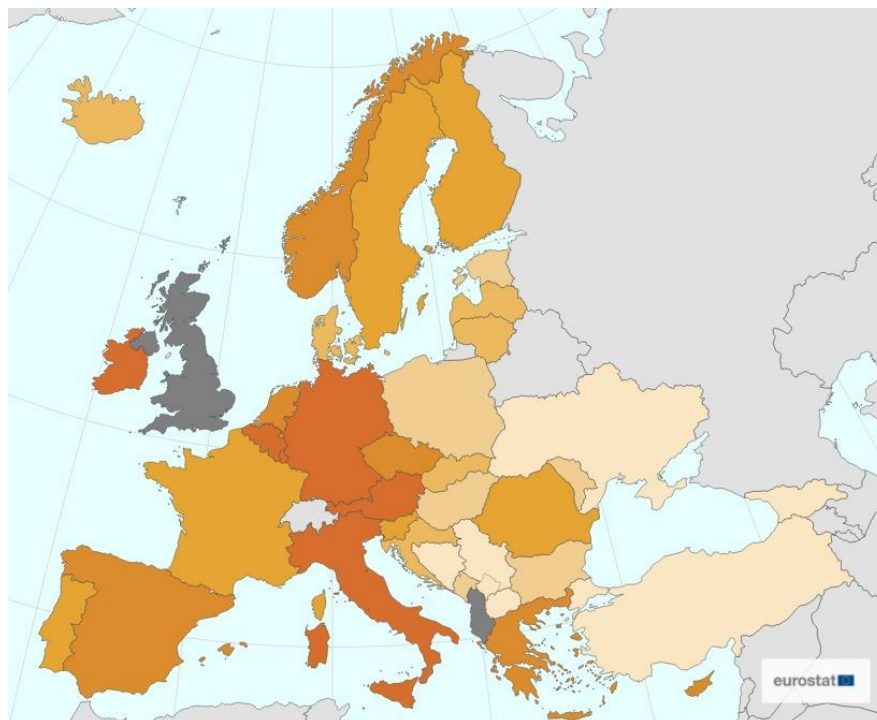
Слика 15. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за домаћинства (годишња потрошња од 2.500 до 5.000 kWh) у првој половини 2021. године, по методологији Еуростата

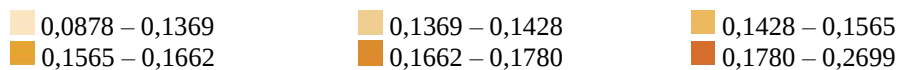
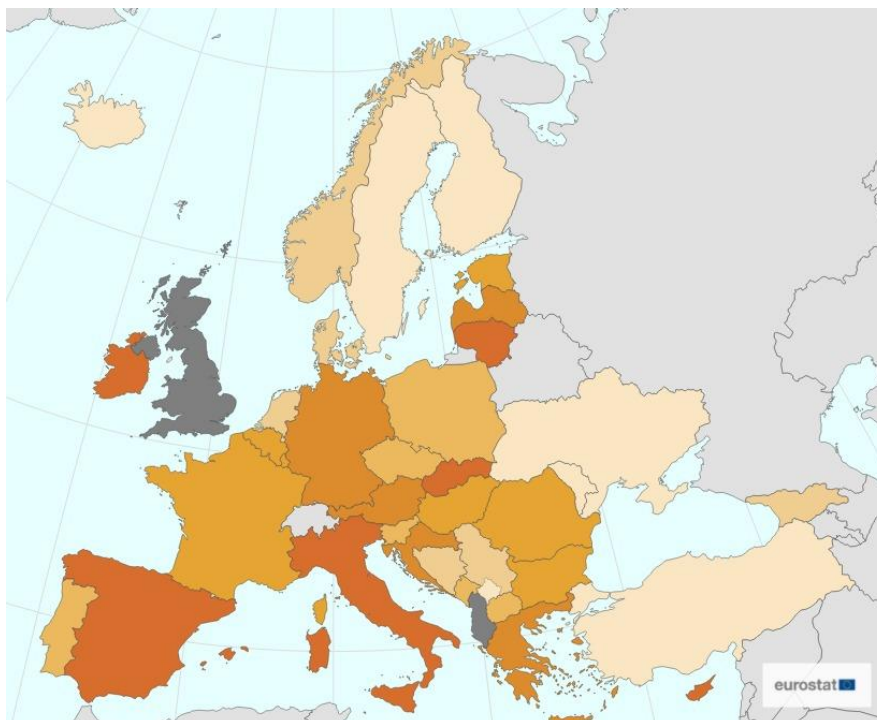
Напомена: наведени износи укључују све порезе и накнаде

* Овај назив не прејудуира статус и у складу је с Резолуцијом Савјета безбједности Уједињених нација 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

Слика 16. Географски приказ цијена електричне енергије за домаћинства (у КМ/кWh) у првој половини 2021. године, по методологији Еуростата

Слика 17. Географски приказ цијена електричне енергије за индустрију (у КМ/кWh) у првој половини 2021. године, по методологији Еуростата

Резултати сарадње двије институције су препознатљиви и у извјештајима Еуростата који од 2011. године укључују податке о цијенама електричне енергије у БиХ, што омогућује њихову упоредбу са земљама Европске уније и неким земљама које су у процесу приступања ЕУ (слике 15 – 18).

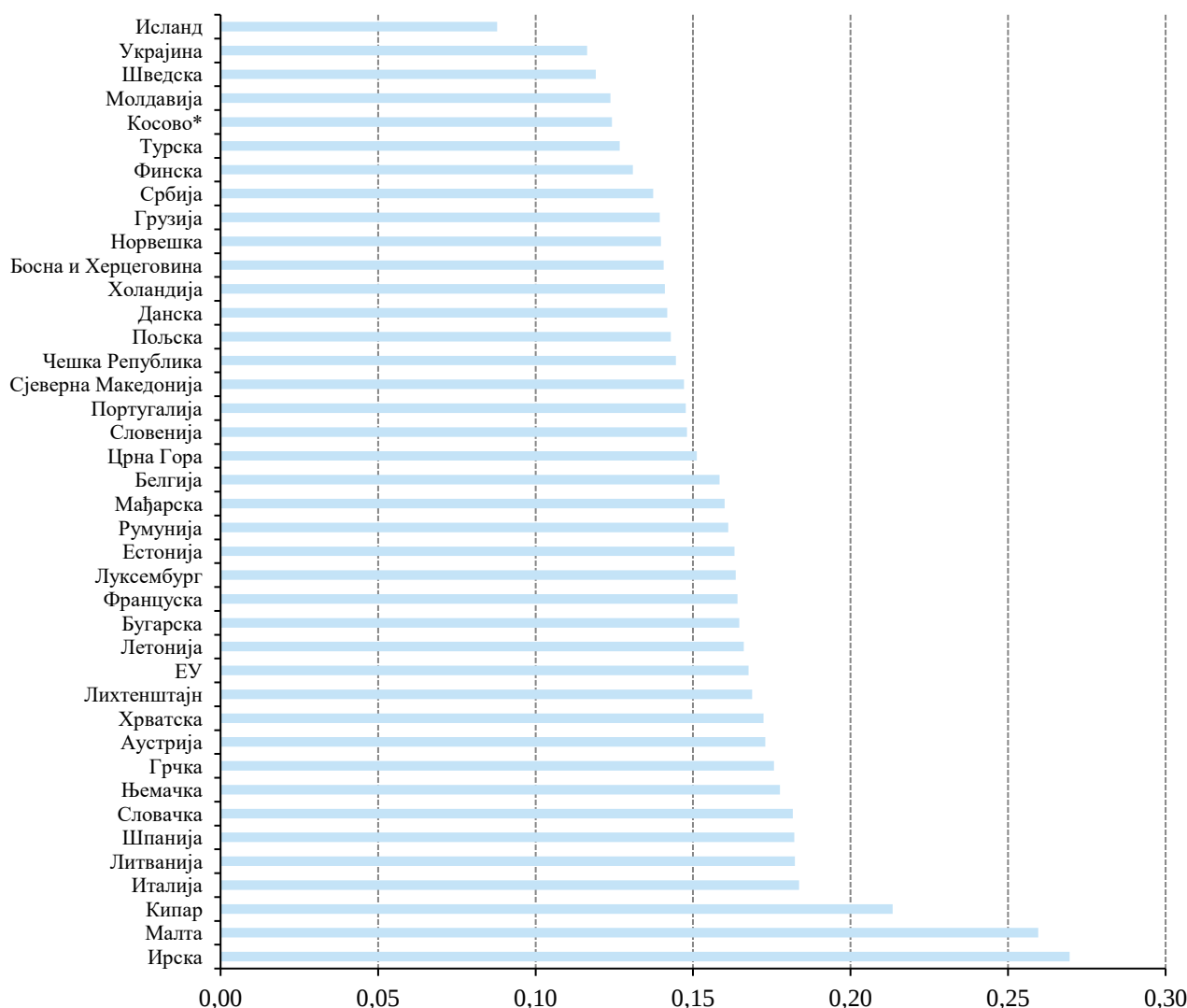
Поред анализе података о електроенергетском сектору БиХ, ДЕРК континуисано прикупља и анализира податке о регионалном тржишту, укључујући податке берзи електричне енергије са сједиштима у Лајпцигу, Будимпешти, Букурешту, Љубљани, Београду и Загребу (табела 5).

На основу систематизованог приступа према бројним електроенергетским показатељима, ДЕРК је и током 2021. године квалитетно одговарао на бројне упите различитих домаћих и међународних институција презентујући статистичке податке о електроенергетском сектору Босне и Херцеговине.

Еуростат је статистичка институција Европске уније смјештена у Луксембургу. Њен задатак је да осигура статистике Европској унији на европском нивоу које омогућују поређења између земаља и регија.

Слика 18. Цијене електричне енергије у КМ/kWh за индустрију (годишња потрошња од 500 до 2.000 MWh) у првој половини 2021. године, по методологији Еуростата

Напомена: наведени износи искључују све порезе и накнаде

3.9 Судски и други спорови

Свих шест досадашњих пресуда Суда Босне и Херцеговине је потврдило законитост одлука ДЕРК-а које су биле судским путем оспорене од правних лица о чијим захтјевима је одлучивао након спроведених тарифних поступака или поступака рјешавања спорова. Током 2021. године, није било нових захтјева од активно легитимисаних субјеката за преиспитивање одлука из регулаторне праксе Државне регулаторне комисије за електричну енергију.

Једна од специфичности регулисања је адјудикативна функција регулатора, односно надлежност за рјешавање спорова који настану између корисника и пружаоца услуга у регулисаном сектору. Сходно *Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*, рјешавање спорова који се односе на преносни систем дио је надлежности и овлашћења Државне регулаторне комисије за електричну енергију. Током 2021. године, није било нових захтјева за рјешавање спорова који су у надлежности ДЕРК-а.

Осим директног осигуравања права на фер и недискриминаторни приступ преносној мрежи и активне заштите купаца кроз рјешавање спорова, Државна регулаторна комисија настоји дјеловати едукативно и превентивно, те ова настојања у значајној мјери предупређују ове спорове. Превентивне активности се остварују на више начина – спровођењем надзора над регулисаним субјектима и квалитетом услуга које пружају, прикупљањем, анализом и обрадом података о прописима и поступањима регулисаних субјеката у домену приступа преносној мрежи и заштите потрошача, те активним учествовањем представника ДЕРК-а у креирању различитих платформи и едукативних алата за кориснике система и купце електричне енергије.

3.10 Остале кључне активности

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је и током 2021. године размјењивала податке с већим бројем државних институција, међу којима се издвајају Савјет министара Босне и Херцеговине, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ, Конкурenciјски савјет БиХ и Агенција за статистику БиХ,⁵ те припремала различите информације за њихове потребе. Посебан допринос ДЕРК је дао раду Одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији и Пододбора за транспорт, енергију, животну средину и регионални развој. У складу са својим законским овлашћењима да као регулаторно тијело дјелује и на подручју Брчко Дистрикта БиХ, ДЕРК у свом раду сарађује и с Владом Дистрикта.

⁵ Меморандуме о сарадњи Државна регулаторна комисија за електричну енергију потписала је са Агенцијом за статистику БиХ 19. априла 2011. године и са Конкурenciјским савјетом БиХ 28. маја 2014. године.

Државна регулаторна комисија и ентитетске регулаторне комисије – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији БиХ и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске, сарађују и усклађују своје дјеловање од свог оснивања.

ДЕРК континуирано проактивно дјелује у реформи и развоју правног оквира за електричну енергију у БиХ у складу с правном тековином Европске уније. При томе, на темељу досадашњих регулаторних искустава у примјени закона у области електричне енергије, као и на темељу досадашње едукације и сарадње с релевантним међународним институцијама, изражава спремност да пружи потпору и конкретну помоћ у испуњавању обавеза Босне и Херцеговине путем различитих нормативних активности. На захтјев Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, које је надлежно тијело за креирање политике у складу са *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*, ДЕРК је именовао своје представнике у Радну групу за наставак активности на изради новог државног закона којим би се извршила транспозиција правно обавезујућег дијела Трећег енергетског пакета ЕУ⁶ у домаће законодавство. Међутим, током 2021. године конкретне активности ове радне групе су изостале јер нису организовани састанци именованих представника, нити су тражени било какви коментари у овом домену.

ДЕРК, дјелујући у складу са својим овлашћењима, даје подршку у изради *Интегрисаног енергетског и климатског плана Босне и Херцеговине*. Процес његове израде води Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, уз сарадњу с надлежним ентитетским министарствима. ДЕРК учествује у активностима интересорне радне групе успостављене за израду овог плана, као и у раду Тематске радне групе за енергетску ефикасност, Тематске радне групе за обновљиве изворе и Тематске радне групе за сигурност снабдијевања и унутрашње енергетско тржиште.

Такође, на позив Министарства спољне трговине и економских односа, ДЕРК активно учествује у активностима Радне групе за успостављање система енергетског менаџмента и информационог система енергетске ефикасности у институцијама БиХ (ЕМИС).

ДЕРК је у претходних неколико година указивао на потребу и значај развоја правног оквира у Брчко Дистрикту БиХ и усклађивања с Трећим енергетским пакетом ЕУ, посебно истичући да неадекватна законска рјешења представљају озбиљну препреку за реализацију инвестиција у овом дијелу БиХ. У јануару 2021. године, по достављању Преднацрта закона о електричној енергији од стране Владе Брчко Дистрикта БиХ, ДЕРК је, са становишта досадашњег искуства у регулисању електроенергетских дјелатности

⁶ Директива 2009/72/ЕЗ о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије, Директива 2009/73/ЕЗ о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса, Уредба (ЕЗ) бр. 714/2009 о условима за приступ мрежи за прекограничну размјену електричне енергије, Уредба (ЕЗ) бр. 715/2009 о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса.

у Дистрикту, упутио своје коментаре на достављени текст, уз изражавање спремности за додатни допринос у креирању појединачних рјешења током јавне расправе, која се очекивала имајући у виду значај овог документа. Без обзира на то што су у званичној законодавној процедури изостале јавне консултације, ДЕРК је поздравио уложене напоре органа власти Дистрикта у доношењу *Закона о електричној енергији* крајем октобра 2021. године, уз очекивање да ће се у скупштинској процедури ускоро наћи и закони о обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности.

Значајну подршку ДЕРК даје и у оквиру *Програма интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију*, активно учествујући у активностима из Поглавља 15 – Енергија, Поглавља 21 – Транс-европске мреже, и Поглавља 28 – Заштита здравља и потрошача.

Представници ДЕРК-а су и у 2021. години активно учествовали и реализацији пројекта Свјетске банке, у оквиру којег се припрема *Студија о ликвидности тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини*, пројекта Њемачког друштва за међународну сарадњу (њем. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit* – ГИЗ) *Декарбонизација енергетског сектора у БиХ*, те у припреми *Студије Енергетске заједнице о потенцијалу за примјену водородних технологија*.

Дјелујући као национални регулатор у заступању интереса БиХ, ДЕРК је учествовао у више регионалних пројеката који су се одвијали током 2021. године. При томе се посебно истичу пројекти, које су организовали Америчка агенција за међународни развој (УСАИД) и Национална асоцијација регулатора САД (НАРУК):

- Глобални развој и просперитет жена: Унапређење жена лидера у енергетици,
- Сајбер безбједност, и
- Унапређење перформанси тржишта.

У оквиру Регулаторног партнерства босанскохерцеговачких енергетских регулатора (ДЕРК, ФЕРК и РЕРС) са НАРУК-ом, а које подржава УСАИД, током 2021. године путем интернет комуникационе платформе организовано је стручно усавршавање у регулаторној комуникацији и односима с јавношћу, као и Радионица о регулаторној независности. *Меморандум о разумјевању између страна у пројекту Регулаторног партнерства* потписан је у јануару 2014. године. Од тада се размјењују информације и искуства, те упознају најбоље праксе како би регулатори могли наставити да креирају и спроводе фер и независно регулисање у циљу осигурања ефикасног, транспарентног и стабилног функционисања електроенергетског сектора у исто вријеме штитећи интересе купаца и инвеститора.

УСАИД Пројекат асистенције енергетском сектору

Америчка агенција за међународни развој је у септембру 2019. године покренула петогодишњи *УСАИД Пројекат асистенције*

енергетском сектору (УСАИД ЕПА), кроз који помаже Босни и Херцеговини да привуче инвестиције и интегрише своје тржиште енергије у регионално и тржиште Европске уније. Пројекат пружа техничку помоћ у координисању, управљању и побољшању правног оквира и транспарентности у секторима гаса и електричне енергије. Кроз ове активности развијају се и препоручују нормативне и друге мјере на свим нивоима власти, како би се осигурала усаглашеност легислативе енергетског сектора у Босни и Херцеговини са захтјевима ЕУ. УСАИД ЕПА подржава и програм за адекватну комуникацију с јавношћу и подизање свијести у циљу промовисања либерализованог, тржишно уређеног сектора енергије, као и упознавања опште јавности о предностима промјена које се дешавају у сектору енергије.

Креирање транспарентног и конкурентног законодавног и регулаторног оквира и интегрисање енергетског сектора БиХ у регионално и ЕУ тржиште је кључно за подстицање нових инвестиција, које доприносе диверсификацији извора, спречавању корупције и повећању сигурности снабдијевања. У том смислу је у оквиру УСАИД ЕПА пројекта током 2021. године припремљена *Гап анализа стања и препоруке за измјене законског оквира и јачање независности регулаторних комисија за енергију у БиХ*.

Представници ДЕРК-а директно учествују у активностима које у оквиру овог пројекта спроводе Радна група за израду Смјерница за виртуелне електране, Радна група за израду Смјерница за операторе дистрибутивног система у успостави Програма усклађености, Радна група за мрежна правила, Радна група за односе с јавношћу и Радна група за сајбер безбједност у енергетском сектору.

У оквиру ових активности током 2021. године окончана је израда смјерница за агрегаторе којима је дефинисан сет потребних мјера за измјене и допуне законског и регулаторног оквира на нивоу БиХ и ентитета, чијом имплементацијом ће бити отклоњене баријере и омогућена агрегација дистрибуисаних ресурса и успостављање агрегатора. Агрегатори представљају нову категорију учесника на тржишту електричне енергије који врше агрегацију дистрибуисаних ресурса (дистрибуисана производња, управљиви потрошачи, уређаји за складиштење електричне енергије), и који самостално или посредством балансно одговорне стране наступају на тржишту електричне енергије и тржишту помоћних услуга. Такође, израдом документа *Анализа неусклађености са смјерницама за измјене и допуне дистрибутивних мрежних правила и пратећих правилника – Збирни преглед* окончана је израда смјерница за измјене и допуне мрежних правила, односно Мрежног кодекса и дистрибутивних мрежних правила (видјети дијелове 3.1 и 3.2).

Слиједећи успјешну организацију претходних Енергетских самита, кроз које је успостављен нови модел дијалога о актуелним темама из сектора енергије, Америчка агенција за међународни развој (УСАИД) кроз Пројекат асистенције енергетском сектору (УСАИД ЕПА), Развојни програм Уједињених нација (УНДП),

Делегација Европске уније у БиХ, Њемачко друштво за међународну сарадњу (ГИЗ) и Британска амбасада у Сарајеву приступили су припреми Енергетског самита 2022 у Босни и Херцеговини, који ће бити одржан у Неуму од 23. до 25. марта 2022. године, под покровитељством Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, Државне регулаторне комисије за електричну енергију, Регулаторне комисије за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске.

На овом скупу планирано је окупљање учесника из државних и ентитетских парламената, министарстава и регулатора, из општина, електропривредних предузећа, привредних комора, малих и средњих предузећа, невладиних организација и медија, те представника међународних организација и донатора који дјелују у сектору.

Наредни пакет ЕУ – ‘Спремни за 55’

Након пакета *Чиста енергија за све Европљане*, односно пакета енергетских прописа за очување конкурентности у транзицији према чистој енергији који је Европска унија комплетира у јуну 2019. године,⁷ Европска комисија је 14. јула 2021. године представила приједлог наредног пакета прописа – *Спремни за 55* (енгл. *Fit for 55*).

Претходно је Европска комисија 11. децембра 2019. године кроз *Европски зелени план* (енгл. *The European Green Deal*) поставила нову стратегију према којој 2050. године у Европској унији неће бити нето емисија стакленичких гасова. Овим планом настоји се заштитити, очувати и повећати природни капитал, те заштитити здравље и добробит грађана, при чему транзиција мора бити праведна и укључива.

Пакет *Спремни за 55* садржи осам приједлога за ревизију и пет приједлога за допуну законодавства ЕУ и подразумева међуциљ у смањивању нето емисија стакленичких гасова у земљама ЕУ за најмање 55% до 2030. године, у односу на величине из 1990. године. Међусобно повезани приједлози покривају подручја климе, енергије, транспорта, опорезивања и коришћења земљишта, како би се осигурало усклађивање с циљевима договореним у *Европском закону о клими*, односно *Уредби (ЕУ) 2021/1119 Европског парламента и Савјета од 30. јуна 2021. о успостави оквира за постизање климатске неутралности и о измјени уредаба (ЕЗ) бр. 401/2009 и (ЕУ) 2018/1999*.

ДЕРК ће у наредном периоду пратити доношење прописа из пакета *Спремни за 55*, те вршити анализу садржаја и активности које произилазе из нових прописа Европске уније. Овакав приступ уважава чињеницу да све нове уредбе и директиве ЕУ из сектора енергије постају обавезујуће и за Босну и Херцеговину путем механизма који су развијени према Уговору о успостави Енергетске заједнице.

⁷ Министарски савјет је 30. новембра 2021. године у правни оквир Енергетске заједнице укључило дио овог пакета прописа (видјети дио 4.1).

4. АКТИВНОСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествује Европска унија и следећих девет Уговорних страна: Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Грузија, Косово*, Молдавија, Сјеверна Македонија, Србија и Украјина.⁸

У складу с израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Финска, Француска, Грчка, Холандија, Хрватска, Италија, Кипар, Летонија, Литванија, Мађарска, Њемачка, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија и Шведска. Ових 19 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у Енергетској заједници имају Јерменија, Норвешка и Турска.

Закључивањем овог Уговора, Уговорне стране из регије се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ с којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis*-а ЕУ, односно имплементацијом одговарајућих уредби и директива ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, сигурности снабдијевања, нафте, животне средине, обновљивих извора, енергетске ефикасности, инфраструктуре, конкуренције и статистике (Прилог Е). Уговор о успостави Енергетске заједнице важи до 30. јуна 2026. године.

У циљу осигурања адекватног вођења процеса успостављања и функционисања Енергетске заједнице, основане су следеће институције: Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор и Секретаријат. Док су Форум за електричну енергију (Атински форум) и Форум за гас основани Уговором о успостави Енергетске заједнице, Нафтни форум основан је Одлуком Министарског савјета 2008. године. Правни форум, Форум о одрживости и Форум за рјешавање спорова сазивају се на основу иницијативе Секретаријата.

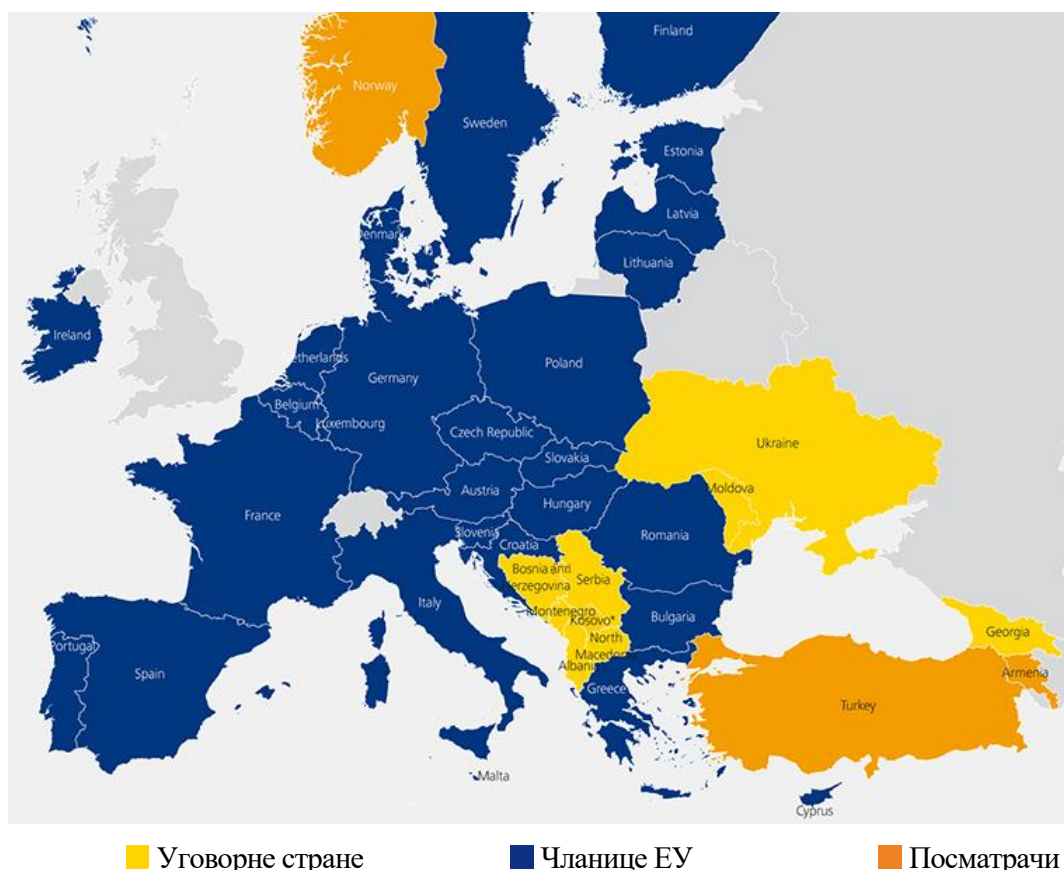
Министарски савјет, као највише тијело, осигурава постизање циљева Енергетске заједнице. Чине га по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

⁸ Листа одражава Уговорне стране на дан 31. децембра 2021. године. Молдавија има статус Уговорне стране од 1. маја 2010. године, Украјина од 1. фебруара 2011. године, а Грузија од 1. јула 2017. године.

Уговорне стране у вријеме ступања на снагу биле су и Бугарска и Румунија, које су приступиле Европској унији 1. јануара 2007. године, као и Хрватска која је чланица ЕУ од 1. јула 2013. године.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који осигурава поуздано снабдијевање енергијом и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога, то је развој алтернативних праваца снабдијевања и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Слика 19. Географски опсег Енергетске заједнице

Стална група на високом нивоу (ПХЛГ), која окупља високе дужноснике Уговорних страна и два представника Европске комисије, осигурава континуитет састанака Министарског савјета и спровођење договорених активности, те одлучује о спровођењу мјера у одређеним областима.

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља регије, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР). ЕЦРБ разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта.

Форуми Енергетске заједнице окупљају све заинтересоване актере – представнике влада, регулатора, компанија, купаца, међународних финансијских институција и др.

Секретаријат Енергетске заједнице, са сједиштем у Бечу, представља кључни административни фактор и с Европском комисијом осигурава неопходну сарадњу и пружа подршку за рад других институција. Секретаријат је одговоран за надгледање одговарајуће спроведбе обавеза Уговорних страна и подноси

Гђа. Урсула фон дер Лајен,
предсједница Европске
комисије:

*“Наш приоритет је да
убрзамо агенду проширења
широм регије и подржимо
наше партнере са Западног
Балкана у њиховом раду на
спровођењу неопходних
реформи за напредак на
европском путу. Наше
ангажовање са Западним
Балканом превазилази и то,
а Берлински процес је
послужио као инкубатор
многих иницијатива, које су
сада постале дио политике
ЕУ према регији. Заједно смо
поставили пут ка
одрживијој, дигиталној и
отпорнијој Европи.”*

(Берлин, 5. јули 2021)

годишњи извјештај о напретку Министарском савјету. У том смислу, Секретаријат дјелује као ‘чувар’ Уговора, док Европска комисија има улогу генералног координатора.

У протеклом периоду Енергетска заједница је израсла у организацију која осигурава чврст институционални оквир за сарадњу, међусобну подршку и размјену искустава и стога служи као модел за регионалну сарадњу у вези енергетских питања.

Значајну подршку развоју регије дају мјере које су дефинисане у оквиру ‘Берлинског процеса’, односно иницијативе за шест земаља Западног Балкана (*WB6 иницијатива*) у коју су укључене Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Косово*, Сјеверна Македонија и Србија. У домену електричне енергије оне се прије свега односе на отклањање недостатака у примарној и секундарној легислативи, развој организованог veleпродајног тржишта и балансног тржишта, тржишну алокацију прекограничних капацитета, дерегулисање цијена, раздвајање тржишних од дјелатности које карактерише природни монопол, те на јачање независности регулатора.

Берлински процес има за циљ јачање регионалне сарадње између земаља Западног Балкана и њихову европску интеграцију. Програми повезивања у различитим секторима фокусирају се на регионалну транспортну и енергетску инфраструктуру и реформе. Чињеница је да добро повезане и функционалне инфраструктурне мреже покрећу економски раст, пружају пословне прилике, привлаче инвестиције и генеришу нова радна мјеста.

Након самита земаља ЕУ и Западног Балкана одржаних у Берлину, Бечу, Паризу, Трсту, Лондону, Познану и Софији, Осми самит Западног Балкана одржан је поново у Берлину, 5. јула 2021. године. Самит је, путем видеоконференције, окупио шефове држава или влада са Западног Балкана, њихове колеге из девет држава чланица ЕУ, Уједињеног Краљевства, те високе званичнике институција ЕУ. Том приликом Европска комисија потврдила је посвећеност сарадњи и подршку регији током постпандемијског опоравка, између осталог фокусирајући се на инвестиције у зелену и дигиталну транзицију, одрживу енергију и дигиталну инфраструктуру.

У закључцима Самита наглашена је потреба за наставком и даљним развојем кључних елемената сарадње. Ови елементи посебно укључују *Економски и инвестициони план*, с фокусом на одрживи транспорт, чисту енергију и пројекте дигиталне повезаности који се имплементирају кроз Инвестициони оквир за Западни Балкан (*WBIF*). Такође, истакнута је посвећеност постизању циљева *Зелене агенде за Западни Балкан*.⁹ Зелена агенда је важан покретач транзиције на карбонски неутралне и климатски отпорне економије, у циљу раздвајања економског раста од потрошње ресурса и стварања отпада, рјешавања проблема великог загађења и очувања богатог биодиверзитета у регији. Учесници су поздравили

⁹ Софијска декларација о Зеленој агенди за Западни Балкан потписана је 10. новембра 2020. године, у контексту Берлинског процеса.

напредак у њеној имплементацији, препознајући напоре Савјета за регионалну сарадњу, Сарајево (РЦЦ) у координацији припреме Акционог плана¹⁰ за спровођење Декларације.

Министарски савјет Енергетске заједнице је под предједавашем Србије годишњи састанак одржао 30. новембра 2021. године. Том приликом одлукама Министарског савјета у *acquis* је уз потребна прилагођења, укључено слједећих пет, од укупно осам енергетских прописа ЕУ који чине пакет *Чиста енергија за све Европљане*:

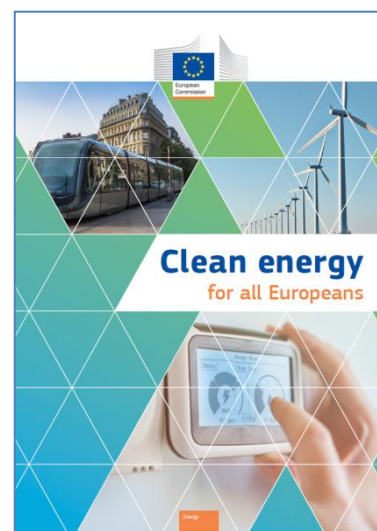
- Уредба (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о управљању енергетском унијом и дјеловањем у подручју климе, измјени уредаба (ЕЗ) 663/2009 и (ЕЗ) 715/2009 Европског парламента и Савјета, директива 94/22/ЕЗ, 98/70/ЕЗ, 2009/31/ЕЗ, 2009/73/ЕЗ, 2010/31/ЕУ, 2012/27/ЕУ и 2013/30/ЕУ Европског парламента и Савјета, директива Савјета 2009/119/ЕЗ и (ЕУ) 2015/652 те стављању ван снаге Уредбе (ЕУ) 525/2013 Европског парламента и Савјета,
- Директива (ЕУ) 2018/2001 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора,
- Директива (ЕУ) 2018/2002 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о измјени Директиве 2012/27/ЕУ о енергетској ефикасности,
- Уредба (ЕУ) 2019/941 Европског парламента и Савјета од 5. јуна 2019. о спремности на ризике у сектору електричне енергије и стављању ван снаге Директиве 2005/89/ЕЗ, и
- Директива (ЕУ) 2019/944 Европског парламента и Савјета од 5. јуна 2019. о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије и измјени Директиве 2012/27/ЕУ (преиначење).

Такође, у *acquis* су, уз потребна прилагођења, укључене уредбе Европске комисије које се односе на Уредбу (ЕУ) 2018/1999:

- Делегирана уредба Комисије (ЕУ) 2020/1044 од 8. маја 2020. о допуни Уредбе (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета у погледу вриједности потенцијала глобалног загријавања и смјерница за инвентаре те у погледу система инвентара Уније и о стављању ван снаге Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) бр. 666/2014, и
- Сprovedбена уредба Комисије (ЕУ) 2020/1208 од 7. августа 2020. о структури, формату, поступцима достављања и ревизији информација које државе чланице достављају у складу с Уредбом (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета и о стављању ван снаге Сprovedбене уредбе Комисије (ЕУ) 749/2014.

Прописи пакета *Чиста енергија за све Европљане* садрже принцип *енергетска ефикасност на првом мјесту* и убрзаће

¹⁰ Акциони план за спровођење Софијске декларације о Зеленој агенди за Западни Балкан усвојен је 6. октобра 2021. године, на Брду код Крања, Словенија.

потребне инвестиције и коришћење чисте енергије у свим секторима. Државе имају обавезу да припреме *Национални интегрисани енергетски и климатски план* за период од 2021. до 2030. године, који укључује кратко представљање дугорочне стратегије за најмање 30 година. Осим јачања права купаца (транспарентнији рачуни, већи избор и више флексибилности код промјене снабдјевача) нови прописи уводе концепт потрошње властите енергије из обновљивих извора и енергетске заједнице грађана. Такође, повећава се сигурност снабдијевања захваљујући интелигентнијим и ефикаснијим рјешењима на тржишту којима се омогућује флексибилност система и помаже интеграција обновљивих извора енергије, што ће довести до чишћег, стабилнијег и конкурентнијег електроенергетског сектора у Европи.

Циљеви Уговорних страна за обновљиве изворе, енергетску ефикасност и смањење емисија стакленичких гасова за 2030. годину ће бити усвојени на наредном састанку Министарског савјета 2022. године, на основу студије коју припрема Европска комисија.

Одлуком Министарског савјета Енергетске заједнице у *acquis* је, такође уз потребна прилагођења, укључена *Уредба (ЕУ) 2017/1938 Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2017. о мјерама заштите сигурности снабдијевања гасом и стављању ван снаге Уредбе (ЕУ) бр. 994/2010.*

На приједлог Европске уније, Министарски савјет је усвојило *Опште смјернице политике о усвајању Мапе пута за декарбонизацију за Уговорне стране Енергетске заједнице*. Тиме се шаље важан сигнал о спремности Енергетске заједнице да се придружи Европској унији и другим међународним партнерима у постизању нето нулте емисије стакленичких гасова до 2050. године. Ипак, Уговорне стране су изразиле забринутост због финансијских могућности за спровођење ове Мапе пута и изразиле очекивање да ће им у том настојању ЕУ финансијски помоћи, уважавајући принцип заједничке, али диференциране одговорности сваке стране.

Приоритети Енергетске заједнице у наредној години, под предједавањем Украјине, укључују реформу, односно наставак преговора о амандманима на Уговор о успостави Енергетске заједнице, јачање улоге енергетске солидарности, убрзање интеграције тржишта између Уговорних страна Енергетске заједнице и држава чланица ЕУ, те значај декарбонизације. Свјесне огромних изазова у том домену, Уговорне стране ће подржати иницијативу Секретаријата за успоставу националних фондова за декарбонизацију, суфинансираних из грантова ЕУ и прихода који се прикупљају од емисија угљеника. Таква подршка је кључна за ублажавање утицаја транзиције и осигуравање да она буде фер и праведна.

Босна и Херцеговина и Енергетска заједница

Активним дјеловањем у Енергетској заједници Босна и Херцеговина потврђује своју опредјељеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике с чланицама Европске уније.

Евидентно је да у самој Босни и Херцеговини, на различитим административним нивоима треба учинити додатне напоре у транспозицији и имплементацији *acquis*-а Енергетске заједнице. За реализацију бројних обавеза рокови су већ прошли, а за значајан број нових обавеза преостало је релативно кратко вријеме (Прилог Е).

На ово указује и Одлука Министарског савјета Енергетске заједнице од 29. децембра 2020. године, којом су у периоду од двије године суспендована права БиХ да учествује у доношењу одлука које се односе на буџет и извршење, ако у међувремену не отклони кршења која се односе на одредбе о природном гасу из Другог енергетског пакета ЕУ, транспозицију Трећег енергетског пакета ЕУ, те смањење емисије сумпордиоксида при сагоријевању тешких ложивих уља и течних нафтних горива.

Поред тога, забрињава садржај Одлуке Министарског савјета од 30. новембра 2021. године према којој је Босна и Херцеговина прекршила своје обавезе из Уговора о успостави Енергетске заједнице. Наиме, одлука Савјета за државну помоћ БиХ у вези гаранције Федерације БиХ за изградњу Блока 7 термоелектране Тузла је била у супротности са чланом 18. Уговора јер није издата под комерцијалним условима. БиХ је позвана да предузме одговарајуће мјере да отклони кршење и одмах осигура усклађеност с *acquis*-ом Енергетске заједнице.

У вези случаја који се односи на правно и функционално раздвајање операторâ дистрибутивних система, Министарски савјет је констатовао да није припремљено мишљење Савјетодавног одбора, те је позвало Сталну групу на високом нивоу да настави дискусију о овом случају прије предлагања одлуке која може бити донијета у писаној процедури. У Енергетској заједници у процедури се налазе случајеви за рјешавање спорова које је иницирао Секретаријат Енергетске заједнице који се односе на поступак процјене утицаја на животну средину за планирану термоелектрану Угљевик 3, те енергетску ефикасност у крајњој потрошњи и енергетским услугама и изостанак транспозиције Уредбе (ЕУ) бр. 347/2013 о смјерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру.

Активности ДЕРК-а у тијелима Енергетске заједнице

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу с Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих пројеката у функцији развоја Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима која су планирале и спроводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из регије и Европске уније.

Кључне активности ДЕРК-а у Енергетској заједници и даље су усмјерене на Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), који је успостављен 11. децембра 2006. године у Атини. Све од тада ДЕРК активно учествује у његовом раду, представљајући и

заступајући интересе Босне и Херцеговине. Афирмацији БиХ доприноси предсједавање Радном групом ЕЦРБ-а за проблематику купаца и малопродајна тржишта, од 2007. године.

Током 2021. године, у којој је одржао три састанка, Регулаторни одбор дао је значајан допринос креирању политике Енергетске заједнице у домену регулаторних иницијатива за промоцију инвестиција, те развоја независности регулатора. У протеклој години ЕЦРБ је наставио заједничке активности с Агенцијом за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР), Савјетом европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) и Асоцијацијом медитеранских енергетских регулатора (МЕДРЕГ).

Предметом посебне анализе ЕЦРБ-а било је значајно повећање veleпродајне цијене електричне енергије током 2021. године, како у Енергетској заједници, тако и у остатку Европе. Обрађен је утицај скока цијена на тржишта електричне енергије Уговорних страна и резимиране су мјере које су владе и регулатори предузели у заштити купаца. Иако скок цијена није утицао на све Уговорне стране на исти начин, анализа показује да су домаћинства и мали комерцијални купци углавном били заштићени, због регулисаних цијена и националне производње електричне енергије која је општенио резервисана за овај дио тржишта. С друге стране, индустријски потрошачи су изложени тренутно високим цијенама енергије, те у већини случајева сnose трошкове увоза, што је неке од њих приморало да привремено прекину своју производњу.

Регулаторни одбор значајан дио својих активности организује кроз своје радне групе (Радна група за проблематику купаца и малопродајна тржишта, Радна група за електричну енергију, Радна група за гас и Радна група за интегритет и транспарентност veleпродајног тржишта енергије – РЕМИТ) дјелујући уз подршку Одсјека Секретаријата за ЕЦРБ.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (ЕРРА) је организација независних регулаторних тијела за енергију из Европе, Азије, Африке и Америке. Промјенама Статута у 2015. години уклоњене су баријере за придруживање регулатора из нових регија и омогућена активна улога свих чланица. ЕРРА има 34 пуноправне и 14 придружених чланица, од којих неке имају регионални карактер, тако да у њеним активностима учествују регулатори из 62 државе (слика 20).

Циљеви ЕРРА-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, сарадња између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланица, те бољи приступ информацијама о свјетској пракси у регулисању енергетских дјелатности. ЕРРА-а промовише и организује обуке из области регулисања енергије.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправна чланица ЕРРА-е од 19. маја 2004. године. На Генералној

Слика 20. Чланство у ЕРРА-и

скупштини у мају 2010. године, као придружене чланице ове организације примљене су и двије ентитетске регулаторне комисије из Босне и Херцеговине – Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске.

У складу са својим надлежностима представници ДЕРК-а активно учествују у раду Генералне скупштине ЕРРА-е, Одбора за тржишта електричне енергије и економско регулисање, Одбора за обновљиву енергију и Радне групе за заштиту купаца.

У складу са ситуацијом узрокованом пандемијом COVID-19, током 2021. године активности представника ДЕРК-а у оквиру ЕРРА-е су већим дијелом се наставиле путем интернет платформи, док су у другој половини године, након скоро двије године, одржани први физички састанци. Најважније теме обрађиване у 2021. години укључују поремећаје цијена на veleprodajним тржиштима енергије, интеграцију електроенергетских тржишта, улогу и потенцијал интелигентних технологија и услуга, укључујући различите аспекте употребе интелигентних бројила за електричну енергију и гас, регулаторну подршку обновљивим изворима, укључујући регулисање тарифа за обновљиву енергију добијену коришћењем енергије вјетра и сунца, шеме подстицаја за обновљиву енергију, перспективу водоника у енергетском сектору, те заштиту купаца укључујући јачање њихове улоге кроз употребу алата за поређење цијена.

Поред рада у тијелима ЕРРА-е, пружањем релевантних информација о енергетском сектору Босне и Херцеговине, посебно о регулаторној пракси, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу, у складу с чланством у ЕРРА-и.

4.3 Асоцијација медитеранских енергетских регулатора – МЕДРЕГ

*Г. Петрит Ахмети,
предсједник МЕДРЕГ-а:
“Регулатори треба да раде
на имплементацији
паметних политика којима
се промовишу и водоник и
обновљиви извори енергије
као и дугорочна регулаторна
предвидљивост, што су
кључни аспекти за подршку
развоја инфраструктуре за
коришћење и водоника и
обновљивих извора у
енергетској транзицији.”*

(Рим, 4. новембар 2021)

Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (МЕДРЕГ) основана је 2007. године ради промовисања сарадње енергетских регулатора из 22 земље на сјеверној, јужној и источној обали Медитеранског базена. МЕДРЕГ окупља регулаторна тијела из Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Либања, Либије, Малте, Марока, Палестине, Португалије, Словеније, Шпаније, Туниса и Турске (слика 21).

Главни циљ Асоцијације је промоција јасних, стабилних и усклађених правних и регулаторних оквира ради омогућавања инвестиција у енергетску инфраструктуру и подршке интеграцији тржишта. МЕДРЕГ промовише сталну размјену знања, искуства и стручности, прикупљање података кроз свеобухватне студије, извјештаје с препорукама, те специјализоване обуке у сфери енергетског регулисања. Асоцијација је посвећена заштити купаца, фокусирајући се на приступ информацијама и подизање свијести о промјенама у сектору.

Организациона структура МЕДРЕГ-а обухваћа Генералну скупштину, Секретаријат са сједиштем у Милану и пет радних група за: (1) институционална питања, (2) електричну енергију, (3) гас, (4) животну средину, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност и (5) проблематику купаца. МЕДРЕГ своје активности обавља уз ефикасне процесе интерне и спољне сарадње, креирајући услове за успостављање Медитеранске енергетске заједнице.

Током 2021. године активности МЕДРЕГ-а су, између осталог, биле фокусиране на обновљиву енергију, енергетску транзицију и нискокарбонске иницијативе. У складу са специфичностима рада

Слика 21. Географски опсег МЕДРЕГ-а

у условима пандемије COVID-19 представници ДЕРК-а су током ове године учествовали у раду Генералне скупштине и активностима радних група употребом различитих телекомуникационих алата, те достављањем тражених информација и коментара у припреми различитих извјештаја и других докумената.

4.4 Савјет европских енергетских регулатора – ЦЕЕР

Савјет европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) је непрофитна асоцијација независних, законом прописаних тијела одговорних за регулисање енергије на државном нивоу. Савјет окупља 39 националних регулаторних тијела (30 пуноправних чланова и девет посматрача) из држава чланица Европске уније, Европске слободне трговинске зоне (ЕФТА) и земаља у процесу придруживања Европској унији, укључујући Уговорне стране Енергетске заједнице.

Главни циљ ЦЕЕР-а је да подржи креирање јединственог, конкурентног, ефикасног и одрживог интерног тржишта за гас и електричну енергију у Европи. Савјет европских енергетских регулатора дјелује као платформа за сарадњу, размјену информација и помоћ између европских националних регулаторних тијела у области енергије.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију статус посматрача у ЦЕЕР-у има од 1. јануара 2017. године. У том својству представници ДЕРК-а учествују у раду Генералне скупштине и радних група ЦЕЕР-а. Такође, ДЕРК има приступ ЦЕЕР-овој афирмисаној регулаторној мрежи и инструментима сарадње, уз могућност детаљног разумијевања енергетских политика и пракси Европске уније. У том погледу, учешће у раду Савјета европских енергетских регулатора је корисно и на путу Босне и Херцеговине ка чланству у Европској унији, и испуњавању обавеза које оно повлачи у смислу спроведбе *acquis*-а у области енергије.

4.5 Међународна конфедерација енергетских регулатора – ИЦЕР

Основана у октобру 2009. године, Међународна конфедерација енергетских регулатора (ИЦЕР) представља добровољни оквир за сарадњу на свјетском нивоу. Циљ ИЦЕР-а је да побољша информисаност јавности и креатора политичких одлука, као и разумијевање регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социо-економских, околинских и тржишних питања.

Преко 270 регулаторних тијела, путем 13 регионалних регулаторних асоцијација остварују чланство у ИЦЕР-у (слика 22). ДЕРК активно учествује и прати рад ИЦЕР-а путем ЕРРА-е, МЕДРЕГ-а и ЦЕЕР-а, те пружа подршку дјеловању ИЦЕР-а на разне начине, укључујући доставу потребних информација, чиме се омогућава увид и размјена пракси у подручјима од интереса за рад регулатора.

ИЦЕР-ове активности су усмјерене на неколико кључних подручја, у складу с темама које дефинише *Свјетски енергетски*

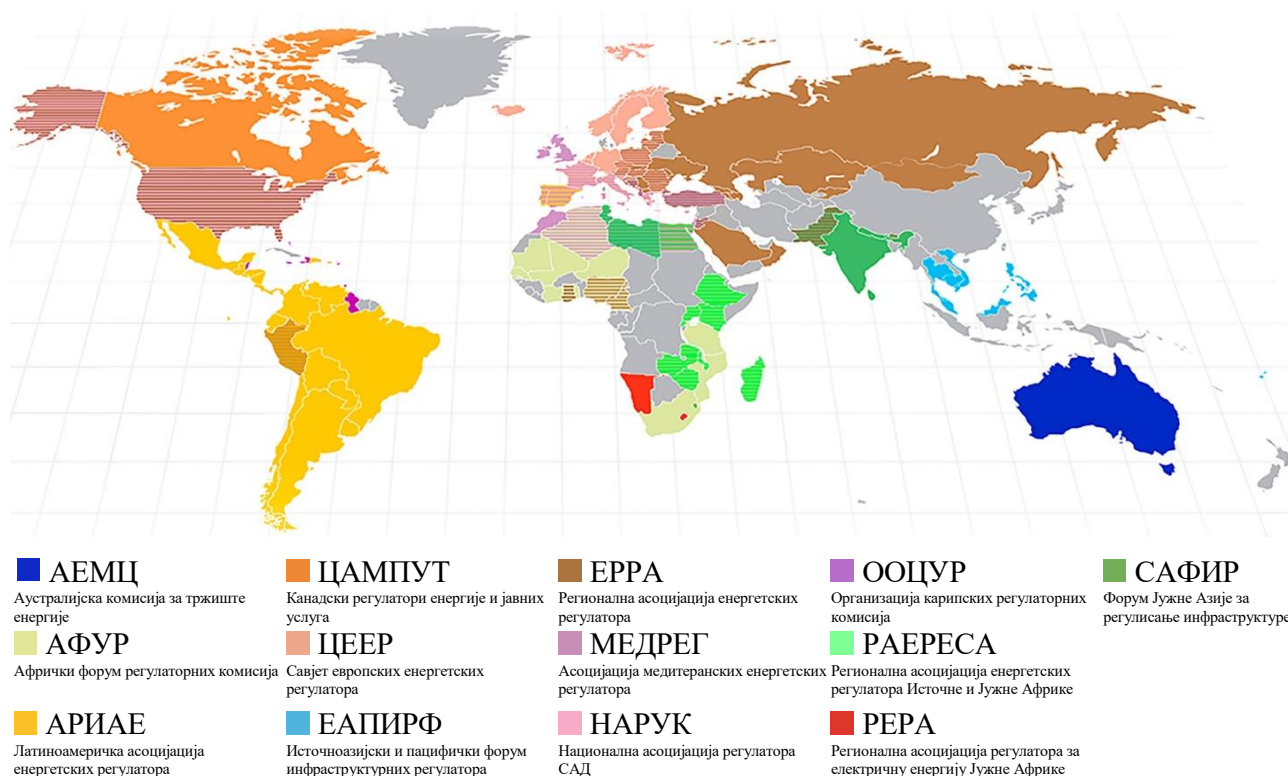
регулаторни форум, водећа међународна конференција о регулисању енергије која се одржава сваке три године. Седми Свјетски енергетски регулаторни форум, одржан у Канкуну, Мексико, током марта 2018. године, усредоточио се на значајне иновације које широм свијета мијењају основе енергијског ланца. У фокусу су била и најважнија актуелна регулаторна питања, укључујући јачање улоге купаца, проблематику динамичних тржишта и одрживост инфраструктуре. Форум је промовисао оснаживање улоге жена у области енергије кроз уједначавање родне перспективе у свим активностима, што је наставак активности започетих октобра 2013. године у оквиру иницијативе ИЦЕР-а под називом *Жене у области енергије*.

Због пандемије COVID-19 одржавање наредног свјетског скупа о регулисању енергије одгођено је за годину дана, те је најављено да ће се Осми Свјетски регулаторни форум одржати у Лими, Перу, током 2022. године. Изазови енергетске трансформације ће бити главна тема овог форума, који ће се фокусирати на четири области: конкуренција, институционалност, универзални приступ енергији и енергетска транзиција.

ИЦЕР је 2013. године покренуо издавање своје Хронике, као средства за даљњу промоцију јачања размјене регулаторних знања и истраживања. Од тада па до почетка 2021. године као члан Уредничког одбора овог стручног часописа дјеловао је и запосленик ДЕРК-а. ИЦЕР-ова Хроника је публикација која се објављује два пута годишње у електронском облику и садржи стручне чланке из регулаторне тематике.

Слика 22. Чланице ИЦЕР-а

4.6 Међурегионална сарадња

Различити облици сарадње између регионалних асоцијација енергетских регулатора постоје већ извјесно вријеме кроз организовање заједничких обука, радионица и састанака релевантних радних група. Иако су нека регулаторна тијела истовремено чланови неколико асоцијација енергетских регулатора, те асоцијације покривају регионе који се значајно разликују у постигнутом степену интеграције што значи да се заједнички изазови морају рјешавати на различите начине. Истовремено чланство појединих регулаторних тијела у више енергетских асоцијација промовише приближавање циљева и принципа. Из тог разлога сарадња ових асоцијација у смислу размјене искустава и регулаторних пракси добија све већи значај.

Препознајући важност оваквих облика сарадње и преданост унапређивању усклађености и транспарентности у регулисању енергије кроз промовисање најбољих пракси и размјену искустава, Савјет европских енергетских регулатора (ЦЕЕР), Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ) и Асоцијација медитеранских енергетских регулатора (МЕДРЕГ) су 12. децембра 2018. године у Бечу потписали *Договор о сарадњи*.

У оквиру постојећег механизма о сарадњи, током 2021. године ЕЦРБ, ЦЕЕР и МЕДРЕГ су у контексту пандемије COVID-19 и опоравка одржали онлајн радионицу о купцима на којој су главне теме биле јачање регулаторног дијалога широм европске и медитеранске регије у циљу пружања подршке купцима како би постали активни учесници на тржишту енергије. Посебна пажња је посвећена комерцијалном квалитету, активној производњи енергије за властите потребе, обрачуна услуга и дигитализацији. Такође, дискутовало се о регулаторним мјерама које би омогућиле што веће ангажовање купаца на тржишту енергије, с обзиром да њихово активно укључивање има кључну улогу у подстицању снажне конкуренције и осигуравању ефикасног рада тржишта, као и енергетској транзицији.

Осим тога, ЕЦРБ и МЕДРЕГ су одржали заједничку онлајн радионицу у циљу размјене знања о изазовима и могућностима коришћења обновљивих извора енергије. У фокусу су били интеграција обновљивих извора у електроенергетски систем и повезани тржишни балансни механизми. Током радионице је наглашена важност проналажења правог баланса између регулисања тржишта и развоја технологија и јачања тржишта, те истакнута кључна улога коју енергетски регулатори морају имати у осигуравању функционалности тржишта и исплативом коришћењу обновљивих извора енергије.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је члан и ЕЦРБ-а и МЕДРЕГ-а, док у ЦЕЕР-у има статус посматрача. Оваква позиција омогућава даље јачање стручних капацитета ДЕРК-а кроз стицање нових знања и размјену искустава и регулаторних пракси.

*Др Анегрет Гребл,
предсједница ЦЕЕР-а:
“Позиционирање купаца у
средиште енергетских
тржишта, уз динамично
регулисање, те оснаживање
купаца да активно
доприносе и имају користи
од флексибилних
енергетских система је
битан дио регулаторног
модела на којем ЦЕЕР гради
своју нову Стратегију за
период 2022-2025. година за
карбонски неутрално
друштво и економију.”*

*Г. Марко Бислимоски
предсједник ЕЦРБ-а:
“Купци су у средишту
активности ЕЦРБ-а од
самог почетка. Наша
основна дужност као
регулатора је да осигурамо
да либерализација и
енергетска транзиција
донесу корист купцима.”*

*Г. Стефано Бесегини,
стални потпредсједник
МЕДРЕГ-а:
“МЕДРЕГ позива на већу
дигитализацију која
подржава развој
интелигентнијих и
сигурнијих енергетских
система који ће омогућити
купцима да имају више
користи од иновативних
услуга и активну улогу на
енергетским тржиштима.”*

*(Брисел, Беч, Милано,
26. мај 2021)*

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини утврђено је да се ДЕРК финансира из властитих прихода. Основни приход ДЕРК-а у 2021. години је била регулаторна накнада коју су плаћали власници лиценци за пренос електричне енергије, активности независног оператора система, међународну трговину, снабдијевање купаца, те дистрибуцију електричне енергије у Брчко Дистрикту БиХ. Регулаторна накнада се одређује тако да покрије трошкове ДЕРК-а, а за процијењени вишак прихода над расходима се умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде у наредном периоду.

Осим бриге за реализацијом поменутих властитих прихода финансијско пословање ДЕРК-а покрива и сљедеће активности:

- настанак и подмирење финансијских обавеза за потребе дефинисане у одобреном финансијском плану,
- краткорочно планирање и управљање новчаним токовима,
- редовно праћење реализације финансијског плана за текућу годину,
- анализа и процјена будућих новчаних токова у сврху припреме новог финансијског плана,
- припрема финансијског плана за наредну годину,
- праћење и развој финансијског управљања и интерне контроле,
- унутрашње финансијско извјештавање као основа за доношење одговарајућих пословних одлука, и
- финансијско извјештавање према спољним тијелима, овлашћеним институцијама и јавности.

Финансијски извјештаји у којима су исказани резултати пословања на крају пословне године су коначан резултат свих наведених активности и донесених одлука. У циљу независне и непристрасне провјере исказаних резултата пословања, као и усклађености тих поступака с важећим прописима, ДЕРК сваке године спроводи ревизију својих финансијских извјештаја.

У првом кварталу 2021. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а за претходну годину вршило је Друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг Ревик д.о.о. Сарајево, с којим је закључен уговор у поступку спроведеном према процедурама јавних набавки.

Обављајући ревизију у складу с Међународним ревизорским стандардима ревизори су прикупили доказе о трансакцијама и другим подацима објављеним у финансијским извјештајима како би се у разумној мјери увјерили да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешке. Осим утврђивања реалности финансијских извјештаја у цјелини, ревизија

“Према нашем мишљењу, приложени годишњи финансијски извјештаји истинито и фер приказују финансијски положај ДЕРК-а на дан 31. децембра 2020. године, његову финансијску успјешност и новчане токове за тада завршену годину у складу са Законом о рачуноводству и ревизији Федерације БиХ и Међународним стандардима финансијског извјештавања (МСФИ-има).”

*РЕВИК д.о.о.,
Сарајево, 15. април 2021.*

Revik d.o.o. Sarajevo

Member of **HLB** International

подразумијева и оцјену примјењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства ДЕРК-а.

На основу прибављених доказа независни ревизор је позитивно оцијенио финансијске извјештаје ДЕРК-а за 2020. годину. Мишљење независног ревизора је да презентација финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, објективно и истинито приказује стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Наведеним мишљењем је задржана највиша ревизорска оцјена усклађености финансијских извјештаја с међународно важећим стандардима и законским прописима, коју је ДЕРК од свог оснивања добијао од екстерних ревизора, међу којима су и оцјене Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине.

Сprovedеним *ex-post* контролама финансијских трансакција нису пронађене неправилности. Тиме је потврђена ефикасност постављеног система финансијског управљања и унутрашње контроле којима се осигурава превенција или идентификација могућих грешака у циљу заштите имовине од губитака узрокованих непажњом или лошим управљањем.

У правцу даљњег развоја система финансијског управљања и контроле ДЕРК, у складу с потписаним *Споразумом о вршењу интерне ревизије* с Јединицом за интерну ревизију Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, очекује објективну и стручну помоћ на унапређењу организације пословања. Коришћењем услуга интерне ревизије жели се обезбиједити развој и *ex-ante* процјена дефинисаних процеса, те оснажити процес интегралног управљања свим ризицима (тзв. *риск менаџмент*). У извјештајном периоду није било реализованих процеса интерне ревизије.

Спровођењем екстерне ревизије ДЕРК осигурава и независан и поуздан извјештај о коришћењу имовине те управљању приходима и расходима. Водећи се опредјељењем и принципима објективности и јавности у раду, а у циљу пружања информација о свом финансијском положају и резултатима пословања, Државна регулаторна комисија сваке године објављује ревизорски извјештај. Финансијски извјештаји за 2020. годину су, поред објаве у законом прописаном регистру, објављени и у оквиру интернет презентације ДЕРК-а.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2022. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију ће наставити своје активности на осигурању услова за слободну трговину и континуисано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање међународних споразума, домаћих закона, одговарајућих европских уредби и директива, као и других правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2022. години задржати континуитет сарадње с Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно с Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома РС БиХ и Комисијом за спољну и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа РС БиХ. Такође, примарни интерес ће остати и размјена информација и усклађеност кључних регулаторних активности с Министарством спољне трговине и економских односа БиХ, надлежним за креирање политике у складу са *Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ*.

Сви до сада примјењивани модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања користиће се и у 2022. години у односима с Регулаторном комисијом за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и с другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурентским савјетом БиХ.

Како би задовољио потребе различитих нивоа одлучивања за квалитетним и поузданим статистичким подацима у подручју енергије ДЕРК ће остати референтан извор и активан генератор ових података. У овом циљу ДЕРК ће слиједити развој ЕУ правила и поштовати агенду Енергетске заједнице, уз наставак сарадње с Агенцијом за статистику БиХ.

ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа у оквиру својих надлежности,
- издавање, промјену, суспензију и укидање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- креирање нових регулаторних правила, те анализирање раније донесених регулаторних правила и постојеће праксе, уз преглед и ревизију аката ДЕРК-а,
- праћење набавке помоћних услуга и пружања системске услуге и балансирања електроенергетског система БиХ, и по потреби наставак развоја модела ових услуга,
- стварање већег степена интеграције домаћег тржишта електричне енергије,

- допринос уређењу и функционисању veleпродајног тржишта, укључујући успостављање институционалног оквира за организовано тржиште за дан унапријед,
- допринос уређењу и функционисању потпуно отвореног малопродајног тржишта у БиХ,
- развој правила којима се регулише прикључење корисника на преносни систем,
- јачање капацитета за испуњавање међународних обавеза у вези с регулаторним извјештавањем,
- одобравање и надзирање правила која развију Независни оператор система у Босни и Херцеговини, Електропренос Босне и Херцеговине и Комунално Брчко,
- одобравање *Индикативног плана развоја производње за период 2023 – 2032. година, Дугорочног плана развоја преносне мреже* за наредни десетогодишњи период, као и *Плана инвестиција Електропреноса БиХ*,
- праћење примјене Механизма наплате између оператора преносног система (ИТЦ механизам) и рада Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (СЕЕ ЦАО),
- регулаторно дјеловање у вези правила и смјерница за рад мрежа и Уредбе о интегритету и транспарентности veleпродајног тржишта енергије,
- регулаторно дјеловање у развоју сајбер безбједности у електроенергетском сектору БиХ,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси, и
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У спровођењу својих активности ДЕРК ће, у границама овлашћења која су му законом повјерена, водити рачуна о заштити купаца и дати свој допринос у изналажењу најбоље примјенивих рјешења.

С обзиром на чињеницу да је Босна и Херцеговина на темељу Уговора о успостави Енергетске заједнице обавезна у своје законодавство транспоновати и у пракси имплементирати прописе Европске уније о интерном енергетском тржишту (‘Трећи енергетски пакет ЕУ’), ДЕРК ће у оквирима својих компетенција и оптималном координацијом с другим кључним субјектима дати свој допринос развоју правног оквира.

На исти начин Државна регулаторна комисија за електричну енергију ће дјеловати и поводом проширења *acquis-a*, односно правног оквира Енергетске заједнице, који од 30. новембра 2021. године укључује и дио пакета енергетских прописа Европске уније за очување конкурентности у транзицији према чистој енергији (*Чиста енергија за све Европљане*).

У интересу свих кључних субјеката је спроведба енергетске транзиције и реформе електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини, хармонизација подзаконских прописа и ефикасна координација међу тијелима која учествују у њиховој припреми и изради. Циљ је креирање јасног и поузданог законодавног оквира заснованог на директивама и уредбама ЕУ о унутрашњем тржишту електричне енергије.

У том смислу, ДЕРК планира наставак активног учешћа у изради законодавног оквира у области електричне енергије у Босни и Херцеговини у складу с правном тековином ЕУ, те у отклањању недостатака у електроенергетском сектору који су наведени у извјештајима Европске комисије о БиХ.

Државна регулаторна комисија ће у складу са својим надлежностима дати допринос реализацији препорука са састанака Одбора за стабилизацију и придруживање Босне и Херцеговине Европској унији и Пододбора за транспорт, енергију, животну средину и регионални развој. ДЕРК ће наставити своје учешће у *Програму интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију*, дајући допринос активностима из Поглавља 15 – Енергија, Поглавља 21 – Трансевропске мреже, и Поглавља 28 – Заштита здравља и потрошача.

ДЕРК ће партиципирати у подршци и спроведби регионалних приоритета и пројеката Енергетске заједнице, али и приоритета који су у оквиру Енергетске заједнице идентификовани за електроенергетски сектор БиХ, и наводе се у Закључцима Министарског савјета и *Извјештају о имплементацији acquis-a према Уговору о успостави Енергетске заједнице*. ДЕРК ће дати свој пуни допринос у реализацији мјера у сектору енергије које су договорене у оквиру ‘Берлинског процеса’.

ДЕРК планира дати свој допринос и у наставку реализације више регионалних пројеката Америчке агенције за међународни развој (УСАИД) и Националне асоцијације регулатора САД (НАРУК).

У 2022. години наставља се вишегодишњи *УСАИД Пројекат асистенције енергетском сектору*, те ће ДЕРК пратити његове активности и учествовати у реализацији појединих компоненти које су у функцији рада регулатора. Своје активно учешће ДЕРК планира и на наредном Енергетском самиту у БиХ, који ће се у оквиру овог пројекта одржати 2022. године.

У центру занимања биће и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ЕЦРБ – Регулаторни одбор Енергетске заједнице,
- ЕРРА – Регионална асоцијација енергетских регулатора,
- МЕДРЕГ – Асоцијација медитеранских енергетских регулатора,
- ЦЕЕР – Савјет европских енергетских регулатора, и
- ИЦЕР – Међународна конфедерација енергетских регулатора.

Државна регулаторна комисија ће наставити праћење рада Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР), и зависно од развоја правног оквира у Босни и Херцеговини размотрити могућности за директно учешће у раду овог тијела.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине
(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Основни подаци о инсталисаној снази производних објеката

Укупна инсталисана снага производних објеката у Босни и Херцеговини износи 4.608,26 MW, од чега у већим хидроелектранама 2.076,6 MW, у термоелектранама 2.065 MW, а у већим вјетроелектранама 134,6 MW. Инсталисана снага малих хидроелектрана је 180,18 MW, соларних електрана 56,51 MW, електрана на биогас и биомасу 2,11 MW, малих вјетроелектрана 0,40 MW, док је 92,85 MW инсталисано у индустријским електранама.

Већи производни објекти

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	2×54+63	171
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр)	126+108	234
Чапљина	2×210	420
Рама	80+90	170
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57	114
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Мостарско блато	2×30	60
Пећ-Млини	2×15,3	30,6
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
Тузла Г3	100	85
Тузла Г4	200	182
Тузла Г5	200	180
Тузла Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Какањ Г5	110	100
Какањ Г6	110	90
Какањ Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	300	279
СТАНАРИ	300	283
Вјетроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Месиховина	22×2,3	50,6
Јеловача	18×2	36
Подвележје	15×3,2	48

Основни подаци о преносном систему

далеководи

Називни напон далековода	Дужина (км)
400 kV	865,93
220 kV	1.520,09
110 kV	4.037,08
110 kV – кабловски вод	34,66

трафостанице

Врста трафостанице	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
ТС 400/x kV	10	5.980,5
ТС 220/x kV	8	1.423,0
ТС 110/x kV	135	5.662,0

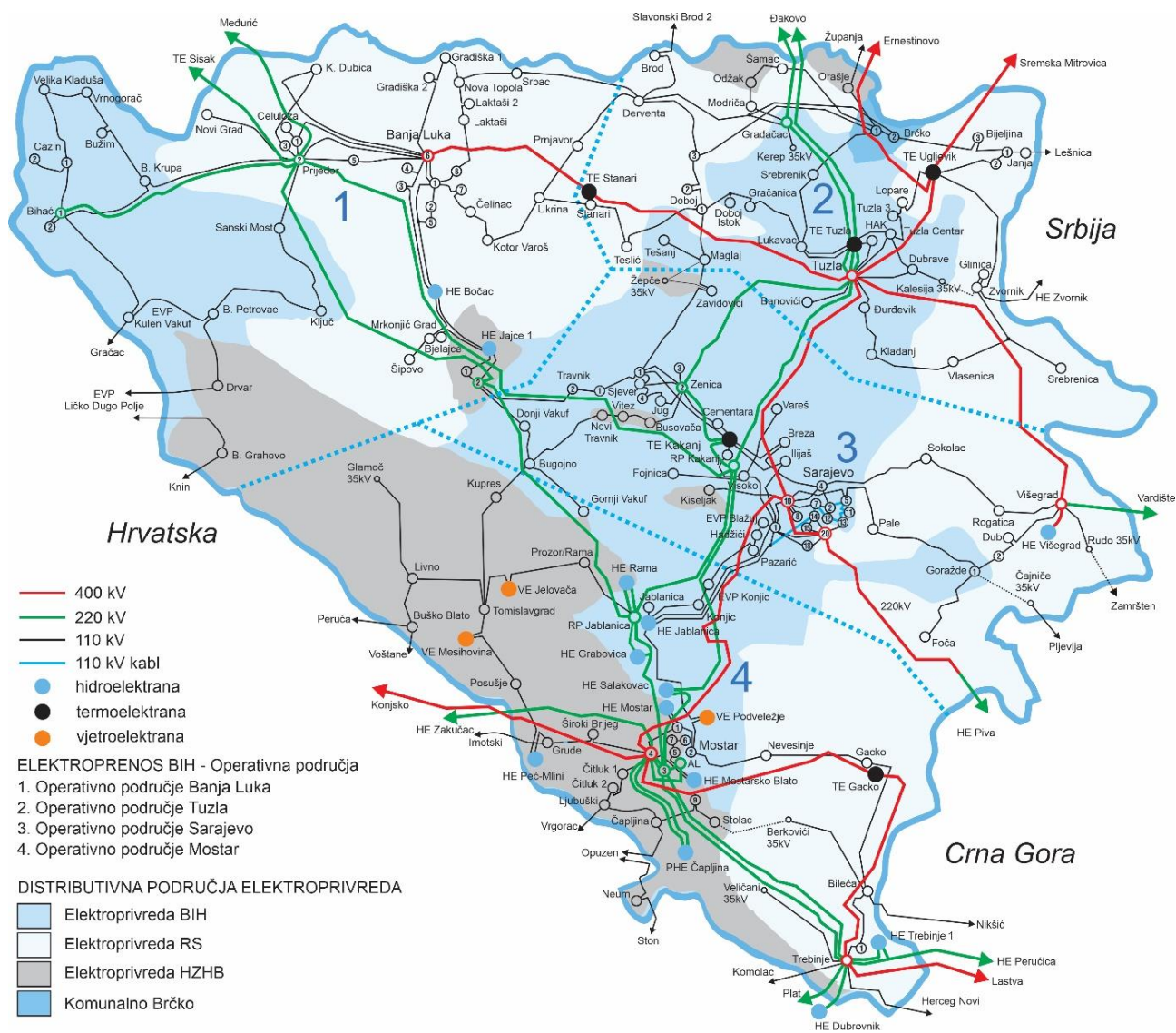
интерконекије

Називни напон далековода	Број интерконектора
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
<i>Укупно</i>	37

трансформатори

Преносни однос трансформатора	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
ТР 400/x kV	14	4.900,0
ТР 220/x kV	13	1.950,0
ТР 110/x kV	250	6.215,5

**ПРИЛОГ Б: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине
с оперативним подручјима Електропреноса БиХ и
дистрибутивним подручјима електропривреда
(31. децембар 2021. године)**

ПРИЛОГ Ц: Билансне величине електроенергетског сектора Босне и Херцеговине

(GWh)

2021. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња хидроелектрана	1.665,49	2487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Производња термоелектрана	4.840,82	3.107,68			1.872,48	9.820,98
Производња већих вјетроелектрана	107,17		162,99		111,65	381,81
Производња малих и индустријских ел.	63,59	58,89			416,17	475,06
Производња	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	17.055,44
Дистрибутивна потрошња	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Губици преноса						369,20
Велики купци	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Властита потрошња ел. и пумпање		12,43	143,86		6,69	162,98
Потрошња	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	12.169,78
2020. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња хидроелектрана	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Производња термоелектрана	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Производња већих вјетроелектрана			147,50		114,31	261,81
Производња малих и индустријских ел.	58,05	36,07			315,28	409,40
Производња	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	15.390,67
Дистрибутивна потрошња	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Губици преноса						317,16
Велики купци	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Властита потрошња ел. и пумпање		12,57	112,59		3,92	129,08
Потрошња	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	11.329,50
2019. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња хидроелектрана	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Производња термоелектрана	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Производња већих вјетроелектрана			165,98		87,69	253,67
Производња малих и индустријских ел.	62,52	47,24			448,00	557,76
Производња	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	16.074,01
Дистрибутивна потрошња	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Губици преноса						323,95
Велики купци	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Властита потрошња ел. и пумпање		13,83	96,28		2,94	113,05
Потрошња	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	12.330,13
2018. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња хидроелектрана	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Производња термоелектрана	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Производња већих вјетроелектрана			103,50			103,50
Производња малих и индустријских ел.	63,46	50,58			401,61	515,65
Производња	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	17.872,99
Дистрибутивна потрошња	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Губици преноса						398,77
Велики купци	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Властита потрошња ел. и пумпање		11,77	137,43		3,49	152,69
Потрошња	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	13.293,95
2017. година	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Комунално Брчко	Остали субјекти	БиХ
Производња хидроелектрана	941,41	1.575,30	1.287,41		27,27	3.831,39
Производња термоелектрана	6.007,23	2.870,62			2.040,59	10.918,44
Производња малих и индустријских ел.	60,38	42,21			298,98	401,57
Производња	7.009,02	4.488,13	1.287,41	0	2.366,84	15.151,40
Дистрибутивна потрошња	4.730,02	3.772,64	1.399,58	276,86		10.179,10
Губици преноса						341,52
Велики купци	1.225,42	339,99	3,40		993,01	2.561,82
Властита потрошња ел. и пумпање		14,03	266,11		3,82	283,96
Потрошња	5.955,44	4.126,66	1.669,09	276,86	996,82	13.366,40

ПРИЛОГ Д: Електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Производња електричне енергије (GWh)		15.151,40	17.872,99	16.074,02	15.390,67	17.055,44
Нето увоз (GWh)		3.428,16	3.118,73	2.824,96	3.266,28	3.312,00
Нето извоз (GWh)		5.213,15	7.697,77	6.568,84	7.327,44	8.197,66
Укупна испоручена електрична енергија (GWh)		13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Укупна потрошња електричне енергије (GWh)		13.366,40	13.293,95	12.330,13	11.329,50	12.169,78
Губици преноса (GWh)		341,52	398,77	323,95	317,16	369,20
Губици преноса (%)		1,90%	1,96%	1,77%	1,75%	1,87%
Губици дистрибуције (GWh)		1.005,92	950,00	933,29	912,62	965,04
Губици дистрибуције (%)		9,88%	9,37%	9,20%	9,13%	9,22%
Потрошња електрана и пумпање (GWh)		283,96	152,69	113,05	129,08	162,98
Укупна потрошња крајњих купаца (GWh)		11.735,00	11.792,50	10.959,84	9.970,65	10.672,56
	<i>Нерезиденцијални купци</i>	6.978,87	7.107,16	6.233,91	5.175,82	5.761,04
	<i>Домаћинства</i>	4.756,13	4.685,33	4.725,94	4.794,83	4.911,52
Максимално оптерећење система (MW)		2.189,00	1.994,00	1.945,00	1.804,00	1.909,00
Укупна инсталисана снага електрана (MW)		4.462,23	4.506,53	4.530,64	4.530,64	4.608,26
Термоелектране на угаљ		2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.156,23	2.157,85
Укупно хидроелектране		2.207,47	2.235,60	2.238,84	2.248,79	2.256,78
	<i>мале хидроелектране</i>	124,00	159,00	162,24	172,19	180,18
	<i>пумпне хидроелектране</i>	420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Остали обновљиви извори укупно		18,06	71,39	111,46	124,00	193,62
	<i>вјетроелектране</i>	0,30	51,00	87,00	87,00	135,00
	<i>соларне електране</i>	16,52	18,15	22,35	34,89	56,51
	<i>електране на биомасу</i>	0,25	0,25	1,12	1,12	1,12
	<i>електране на биогаз</i>	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99
Преносна мрежа (km)		6.371,11	6.402,10	6.409,71	6.420,64	6.457,78
	380 kV	864,73	865,93	865,93	865,93	865,93
	220 kV	1.520,38	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,09
	110 kV	3.986,00	4.016,07	4.023,69	4.034,62	4.037,08
Број интерконектора		37	37	37	37	37
Инсталисана снага трафостаница (MVA)		13.022,00	12.903,00	12.783,00	13.045,50	13.065,50
Купци електричне енергије		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
	<i>Нерезиденцијални купци</i>	127.553	126.508	128.224	137.629	125.895
	<i>Домаћинства</i>	1.414.415	1.426.931	1.439.562	1.451.144	1.444.520
Квалификовани купци		1.541.968	1.553.439	1.567.786	1.588.773	1.570.415
Купци који су промијенили снабдјевача		56	31	16	17	12
Испоручена енергија (GWh)		1.859,97	1.737,69	365,92	157,90	235,55
Удио у укупној потрошњи крајњих купаца (%)		15,85%	14,74%	3,34%	1,58%	2,21%
Купци за које цијене нису регулисане		10.521	9.784	10.091	13.640	9.910
Испоручена енергија (GWh)		5.148,53	5.265,27	4.371,07	3.423,61	3.851,16
Удио у укупној потрошњи крајњих купаца (%)		43,87%	44,65%	39,88%	34,34%	36,08%

ПРИЛОГ Е: *Acquis* Енергетске заједнице

Acquis Енергетске заједнице (правни оквир Енергетске заједнице) прати развој правног оквира Европске уније, тзв. *acquis communautaire*, у дијелу који се тиче енергије и сродних сектора. Приликом дефинисања новог *acquis*-а, Министарски савјет (МЦ) и Стална група на високом нивоу (ПХЛГ) својим одлукама врше одређена прилагођавања прописа ЕУ институционалном оквиру Енергетске заједнице, водећи рачуна и о временским ограничењима у регији. Тиме се осигурава да Уговорне стране иду у корак с развојем Европске уније и континуисано усклађују своју правни оквир с оним у ЕУ. *Acquis* Енергетске заједнице данас обухваћа кључну енергетску легислативу ЕУ у подручјима електричне енергије, гаса, сигурности снабдијевања, нафте, животне средине, обновљивих извора, енергетске ефикасности, инфраструктуре, конкуренције и статистике. У новембру 2021. године дио пакета *Чиста енергија за све Европљане* укључен је у *acquis* Енергетске заједнице. Генерални рокови за транспозицију прописа у национално законодавство и имплементацију наводе се у градама.

Међусекторски acquis

- Уредба (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о управљању енергетском унијом и дјеловањем у подручју климе, измјени уредаба (ЕЗ) бр. 663/2009 и (ЕЗ) бр. 715/2009 Европског парламента и Савјета, директива 94/22/ЕЗ, 98/70/ЕЗ, 2009/31/ЕЗ, 2009/73/ЕЗ, 2010/31/ЕУ, 2012/27/ЕУ и 2013/30/ЕУ Европског парламента и Савјета, директива Савјета 2009/119/ЕЗ и (ЕУ) 2015/652 те стављају ван снаге Уредбе (ЕУ) бр. 525/2013 Европског парламента и Савјета, прилагођена Одлуком 2021/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022),
- Делегирана уредба Комисије (ЕУ) 2020/1044 од 8. маја 2020. о допуни Уредбе (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета у погледу вриједности потенцијала глобалног загријавања и смјерница за инвентаре те у погледу система инвентара Уније и о стављању ван снаге Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) бр. 666/2014, прилагођена Одлуком 2021/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022),
- Спроведбена уредба Комисије (ЕУ) 2020/1208 од 7. августа 2020. о структури, формату, поступцима достављања и ревизији информација које државе чланице достављају у складу с Уредбом (ЕУ) 2018/1999 Европског парламента и Савјета и о стављању ван снаге Спроведбене уредбе Комисије (ЕУ) 749/2014, прилагођена Одлуком 2021/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022),
- Уредба (ЕУ) бр. 1227/2011 Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2011. о интегритету и транспарентности veleпродајног тржишта енергије, прилагођена Одлуком 2018/10/МЦ-ЕнЦ (рок: 29. мај 2020).

Acquis о електричној енергији

- Директива (ЕУ) 2019/944 Европског парламента и Савјета од 5. јуна 2019. о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије и измјени Директиве 2012/27/ЕУ (преиначење), прилагођена Одлуком 2021/13/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2023),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2016/1447 од 26. августа 2016. о успостављању мрежних правила за захтјева за прикључивање на мрежу система за пренос истосмјерном струјом високог напона и истосмјерно прикључених модула електроенергетског парка, прилагођена Одлуком 2018/04/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 12. јули 2021),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2016/1388 од 17. августа 2016. о успостављању мрежних правила за прикључак купца, прилагођена Одлуком 2018/05/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 12. јули 2021),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2016/631 од 14. априла 2016. о успостављању мрежних правила за захтјева за прикључивање произвођача електричне енергије на мрежу, прилагођена Одлуком 2018/03/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 12. јули 2021),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 543/2013 од 14. јуна 2013. о достави и објави података на тржиштима електричне енергије и о измјени Прилога I Уредбе (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета, прилагођена Одлуком 2015/01/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 24. децембар 2015),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 838/2010 од 23. септембра 2010. о утврђивању смјерница које се односе на механизам накнаде између оператора преносних система и заједнички регулаторни приступ наплати преноса, прилагођена Одлуком 2013/01/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2014),
- Директива 2009/72/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије и стављају ван снаге Директиве 2003/54/ЕЗ, прилагођена Одлуком 2011/02/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2015),
- Уредба (ЕЗ) бр. 714/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежи за прекограничну размену електричне енергије и стављају ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1228/2003, прилагођена Одлуком 2011/02/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2015).

Acquis о гасу

- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2017/460 од 16. марта 2017. о успостави мрежних правила о усклађеним структурама транспортних тарифа за гас, прилагођена Одлуком 2018/07/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 28. фебруар 2020),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2017/459 од 16. марта 2017. о успостави мрежних правила за механизме расподеле капацитета у транспортним системима за гас, прилагођена Одлуком 2018/06/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 28. фебруар 2020),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2015/703 од 30. априла 2015. о успостави мрежних правила интероперабилности и размјене података, прилагођена Одлуком 2018/02/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 1. октобар 2018),
- Уредба Комисије (ЕУ) бр. 312/2014 од 26. марта 2014. о успостави мрежних правила о балансирању гаса транспортних мрежа, прилагођена Одлуком 2019/01/ПХЛГ-ЕнЦ (рок: 12. децембар 2020),
- Директива 2009/73/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса и стављају ван снаге Директиве 2003/55/ЕЗ, прилагођена Одлуком 2011/02/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2015),
- Уредба (ЕЗ) бр. 715/2009 Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса и стављају ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 1775/2005, прилагођена одлукама 2018/01/ПХЛГ-ЕнЦ и 2011/02/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2015).

Наставак на следећој страници ⇨

⇒ *Наставак с претходне странице*

Acquis о сигурности снабдијевања

- Уредба (ЕУ) 2019/941 Европског парламента и Савјета од 5. јуна 2019. о приправности на ризике у сектору електричне енергије и стављању ван снаге Директиве 2005/89/ЕЗ, прилагођена Одлуком 2021/13/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2023),
- Уредба (ЕУ) 2017/1938 Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2017. о мјерама заштите сигурности снабдијевања гасом и стављању ван снаге Уредбе (ЕУ) бр. 994/2010, прилагођена Одлуком 2021/15/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022).

Acquis о нафти

- Директива Савјета 2009/119/ЕЗ од 14. септембра 2009. о обавези држава чланица да одржавају минималне залихе сирове нафте и/или нафтних деривата, прилагођена Одлуком 2012/03/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2023).

Acquis о животној средини

- Директива (ЕУ) 2016/802 Европског парламента и Савјета од 11. маја 2016. о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима прилагођена Одлуком 2016/15/МЦ-ЕнЦ (рок: 30. јуни 2018),
- Директива 2011/92/ЕУ Европског парламента и Савјета од 13. децембра 2011. о процјени ефеката одређених јавних и приватних пројеката на животну средину, измијењена Директивом 2014/52/ЕУ, прилагођена Одлуком 2016/12/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2019),
- Директива 2010/75/ЕУ Европског парламента и Савјета од 24. новембра 2010. о индустријским емисијама (интегрисано спречавање и контрола загађења), прилагођена одлукама 2013/06/МЦ-ЕнЦ и 2015/06/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2018),
- Директива 2004/35/ЕУ Европског парламента и Савјета од 21. априла 2004. о одговорности за животну средину у погледу спречавања и отклањања штете у животној средини, измијењена Директивом 2006/21/ЕЗ, Директивом 2009/31/ЕЗ и Директивом 2013/30/ЕУ, прилагођена Одлуком 2016/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2021),
- Директива 2001/80/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. о ограничењу емисија одређених загађивача ваздуха из великих уређаја за ложење, прилагођена Одлуком 2013/05/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2017),
- Директива 2001/42/ЕЗ Европског парламента и Савјета од 27. јуна 2001. о процјени ефеката одређених планова и програма на животну средину, прилагођена Одлуком 2016/13/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. март 2018),
- Члан 4(2) Директиве Савјета 79/409/ЕЕЗ од 2. априла 1979. о заштити птица (рок: 1. јули 2006).

Acquis о обновљивим изворима

- Директива (ЕУ) 2018/2001 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, прилагођена Одлуком 2021/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022).

Acquis о енергетској ефикасности

- Директива (ЕУ) 2018/2002 Европског парламента и Савјета од 11. децембра 2018. о измјени Директиве 2012/27/ЕУ о енергетској ефикасности, прилагођена Одлуком 2021/14/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2022),
- Уредба (ЕУ) бр. 2017/1369 Европског парламента и Савјета од 4. јула 2017. о утврђивању оквира за означавање енергетске ефикасности и стављању ван снаге Директиве 2010/30/ЕУ, прилагођена Одлуком 2018/03/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2020),
- Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савјета од 25. октобра 2012. о енергетској ефикасности, измјени директива 2009/125/ЕЗ и 2010/30/ЕУ и стављању ван снаге директива 2004/8/ЕЗ и 2006/32/ЕЗ, прилагођена Одлуком 2015/08/МЦ-ЕнЦ (рок: 15. октобар 2017),
- Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савјета од 19. маја 2010. о енергетској ефикасности зграда, прилагођена одлукама 2009/05/МЦ-ЕнЦ и 2010/02/МЦ-ЕнЦ (рок: 30. септембар 2012).

Acquis о инфраструктури

- Уредба (ЕУ) бр. 347/2013 Европског парламента и Савјета од 17. априла 2013. о смјерницама за трансевропску енергетску инфраструктуру те стављању ван снаге Одлуке бр. 1364/2006/ЕЗ и измјени уредби (ЕЗ) бр. 713/2009, (ЕЗ) бр. 714/2009 и (ЕЗ) бр. 715/2009, прилагођена одлукама 2015/09/МЦ-ЕнЦ и 2021/11/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. јануар 2017).

Acquis о конкуренцији

У складу с Анексом III Уговора о успостави Енергетске заједнице, нису дозвољене и биће процјењиване у складу с чл. 101, 102. и 107. Уговора о функционисању Европске уније следеће активности:

- Спречавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање државне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Поштовање се одредбе Уговора о функционисању Европске уније, посебно члана 106. које се односе на јавна предузећа и предузећа којима су дата посебна или искључива права.

Acquis о статистици

- Сprovedбена уредба Комисије (ЕУ) 2019/803 од 17. маја 2019. о техничким захтјевима у погледу садржаја извјештаја о квалитету европске статистике о цијенама природног гаса и електричне енергије у складу с Уредбом (ЕУ) 2016/1952 Европског парламента и Савјета, прилагођена Одлуком 2020/03/МЦ-ЕнЦ (рок: 15. јуни 2022),
- Уредба (ЕУ) 2016/1952 Европског парламента и Савјета од 26. октобра 2016. о европској статистици цијена природног гаса и електричне енергије те стављању ван снаге Директиве 2008/92/ЕЗ, прилагођена Одлуком 2018/1/МЦ-ЕнЦ (рок: 1. март 2018),
- Уредба (ЕЗ) бр. 1099/2008 Европског парламента и Савјета од 22. октобра 2008. о енергетској статистици, прилагођена одлукама 2012/02/МЦ-ЕнЦ, 2013/02/МЦ-ЕнЦ, 2015/02/МЦ-ЕнЦ и 2021/12/МЦ-ЕнЦ (рок: 31. децембар 2013).

Напомена: Прописи који се наводе у овом прилогу су доступни у оквиру интернет презентације Државне регулаторне комисије за електричну енергију (www.derk.ba).

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи у оквиру интернет презентације на адреси www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 035 302070, телефакс 035 302077, e-mail info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица Ђорђа Михајловића 4/II.
